Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Economische ontwikkeling
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	RV Horecavisie 2020 Beleidskaders hotels en particuliere logiesaccommodatie 2019 RV detailhandelsnota 2023 RV wijziging detailhandelsbeleid mbt grote bouwmarkt RV Economisch perspectief Brede Binnenstad 2021 Economisch Actieplan 2019-2025 Raadsvoorstel_Kantorenvisie+2023+'s-Hertogenbosch (raadsinformatie.nl) Kantorenvisie+2023+'s-Hertogenbosch (raadsinformatie.nl) Innovatiedistrict en Visie Grenco-terrein **Economische Visie 2035** • 16564076+Wensen_en_bedenkingenvoorstel_EconomischeVisie (raadsinformatie.nl) • Beleidskader onderwijshuisvesting 2023-2035 (raadsinformatie.nl) **Toeristische Visie** • 240704+Wensen+en+bedenkingenvoorstel+Op+weg+naar+de+Toeristische+Visie (raadsinformatie.nl) • Beleidskader onderwijshuisvesting 2023-2035 (raadsinformatie.nl) Actieplan Rosmalen
Doelstelling(en) begroting: *1*	- 's-Hertogenbosch heeft een aantrekkelijk vestigings- en ondernemersklimaat waarbinnen bedrijven kunnen floreren. We zetten in op een toename van het aantal banen binnen de gemeente en vermindering van leegstand in de detailhandel. - Een in alle opzichten aantrekkelijke Brede Binnenstad en een dito centrum van Rosmalen. We zetten in op een vergroting in het aantal toeristische bezoeken en overnachtingen. - Het creëren van een nationaal onderscheidend ecosysteem rond de data- en ICT-economie door een toename van het aantal nieuwe vestigingen in de ICT. - Doorpakken op de ambities Datastad en we onderscheiden ons als de meest datavaardige stad van Nederland. - Het meerdaags verblijf (van toeristen) in 's-Hertogenbosch stimuleren

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	6.301					
Realisatie baten 2025	-2.090					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		6.761	6.243	6.243	6.243	6.243
Begrote baten 2026 t/m 2030		-2.402	-2.180	-2.180	-2.180	-2.180
Inzet reserves	-1.071	79	79	79	79	79
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Kosten economische ontwikkelingen bestaand voor 2,1mln uit loonkosten ter uitvoering van economische activiteiten met de volgende kernpunten; • Er wordt gewerkt aan het versterken van het economisch fundament, onder andere door nieuw beleid voor bedrijventerreinen, verduurzaming en het stimuleren van Leven Lang Ontwikkelen. • De binnenstad wordt gezien als economische troef, met aandacht voor sfeergebieden, pop-up initiatieven en een pilot voor seizoensterrassen.

- Er is focus op een toonaangevende data-economie, met samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven in het Innovatie Kwartier en het versterken van het vestigingsklimaat voor start-ups en scale-ups in data en ICT.
- Toerisme en recreatie worden ontwikkeld via een uitvoeringsagenda

Daarnaast bestaan de exploitatielasten voornamelijk uit subsidies voor de JADS en Den Bosch Partners (2mln.), een vennootschapsbelasting last van 0,4 mln. (afhankelijk van de hoogte van de reclameopbrengsten uit concessieovereenkomsten) en er is een werkbudget van 0,7 mln. beschikbaar voor de uitvoering van de economische visie.

De opbrengsten betreft pachtafspraken rondom de Brabanthallen met NV MEI en de opbrengsten reclameopbrengsten vanuit de concessieovereenkomsten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Binnen de economische ontwikkelingen is een grote mate van vrijheid. De economische ontwikkelingen is voornamelijk gedreven op eigen beleidskaders, kaders en wensen vanuit de Raad ter verbetering toerisme en economie binnen de gemeente.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

De vennootschapsbelasting is niet beïnvloedbaar. Deze is gekoppeld aan de reclame opbrengsten.
De pacht van NV MEI is conform contract afspraken niet beïnvloedbaar/ te indexeren tot 1/1/2041

Het verstrekking van subsidies is verbonden aan lopende afspraken maar op termijn zijn deze te herzien.
Daarnaast zijn er meerjarige verplichtingen waar het gaat om vaste personeelskosten voor de uitvoering

De reclame opbrengsten zijn afhankelijk van de looptijd van de concessieovereenkomsten.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Grondzaken
Portefeuillehouder:	Rutger Schonis (verstedelijking) Pieter-Paul Slikker (Wonen)
Beleidskaders: *1*	Woonvisie 2020 Doelgroepenverordening 2023 Huisvestingsverordening 2021 RV opkoopbescherming 2022 – aanpassing Huisvestingsverordening RV verdeling huurwoonwagenstandplaatsen 2022 – aanpassing Huisvestingsverordening RV Startersleningen 2022 Paraplu bestemmingsplan Woningsplitsing, verkameren en parkeren 2023 RV inzet budget volkshuisvestingsfonds
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Voorzien in de grote vraag naar woningen en bedrijvigheid. Alsook andere opgaven oplossen m.b.t. klimaatadaptatie, energietransitie, slimme mobiliteit, biodiversiteit, gezondheid en circulaire economie. - Woningbouw versnellen - stip op de horizon is méér betaalbare woningen, kortere wachtlijsten, betere doorstroming, kortom meer inwoners die zich over een fijn thuis geen zorgen hoeven te maken – woningbouwmix - zorgen voor voldoende diverse woonoplossingen voor specifieke doelgroepen

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	45.144					
Realisatie baten 2025	-49.083					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		71.169	50.747	64.078	58.783	54.251
Begrote baten 2026 t/m 2030		-58.437	-51.352	-61.252	-55.751	-59.953
Inzet reserves	4.955	-13.153	1.756	-1.676	-1.881	-1.550
Eventuele toelichting	Realisatie kan jaarlijks fluctueren wegens activiteiten grondbedrijf (bv. aan- en verkopen gronden). Resultaten komen ten laste/ gunste van de reserve van het grondbedrijf. Grondbedrijf betreft een 'gesloten' circuit.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente werkt samen met regionale en landelijke partners aan verstedelijkingsafspraken en ontwikkelstrategieën. Er worden studies uitgevoerd naar woningbouw, mobiliteit en werklocaties, met inzet op subsidies. De focus ligt op grote woningbouwprojecten (>100 woningen), gemeenschappelijk wonen en herontwikkeling van gebieden zoals de Bossche Stadsdelta. Er wordt gestuurd op 70% betaalbare woningen via samenwerking met corporaties en inzet van het volkshuisvestingsfonds. In 2025 starten diverse woonzorgprojecten voor specifieke doelgroepen en wordt de woonzorgvisie vastgesteld. Dakloosheid wordt aangepakt via het principe "wonen-eerst".
De lasten bestaan grotendeels uit loonkosten 1mln.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Grote mate van beleidsvrijheid.
Het maken van keuze ten aanzien van in te zetten formatie is vrij. Minder personele inzet heeft gevolgen voor de uit te voeren werkzaamheden oa voor projecten waarbij ook subsidie afspraken zijn gemaakt.

Ten aanzien van het grondbedrijf is er op dit moment de beleidsvrijheid beperkt daar het een gesloten circuit betreft. Echter een keuze kan zijn dit anders te laten en de het grondbedrijf een surplus af te laten storten ten gunste van de exploitatie. Tegelijk kan het resultaat van het grondbedrijf verhoogd worden door bijvoorbeeld andere keuzes in de mix sociale en dure koopwoningen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Betreft voornamelijk personele kosten, het besparing/ bezuinigen heeft gevolgen op de uit te voeren activiteiten van o.a. de doorlooptijd van (strategische) aankoop of werkzaamheden voor projecten met daarbij ook een effect op de realisering van ruimtelijke (woningbouw)projecten en bedrijvenlocaties. Ten aanzien van personeel is sprake van meerjarige contracten. De activiteiten van het personeel worden gedekt binnen het grondbedrijf.

1. Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Verkeersregulering
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	- Koersnota Mobiliteitsaanpak 's-Hertogenbosch 2017-2025 - Uitvoeringsprogramma 2018-2019 - RIB Bestemming Brede Binnenstad - Actieplan Duurzame Mobiliteit - Actualisatie Bereikbaarheidsstrategie - Actualisatie verkeersveiligheidsbeleid - Ontheffingenbeleid nul-emissiezone bedrijfs- en vrachtauto's 's-Hertogenbosch 2025 - Nadere regels straattaxivervoer 's-Hertogenbosch 2024 - Beleidsregels ontheffingen motorvoertuigen 's-Hertogenbosch 2024 - Beleidsregels vergunningen en ontheffingen deeltweewielers
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Binnenstad bereikbaar voor bestemmingsverkeer - Autoluwer maken van de binnenstad, meer ruimte voor fietsen, lopen en duurzame mobiliteitsvormen - In 2050 is al het vervoer schoon, slim en veilig - Iedereen in de gemeente heeft toegang tot mobiliteit - Een stad waarin we vlot, comfortabel, veilig en duurzaam van A naar B ons kunnen verplaatsen waarbij we voorzieningen bereikbaar houden voor iedereen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	704					
Realisatie baten 2025	-10					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		1.412	1.295	1.285	1.275	1.263
Begrote baten 2026 t/m 2030		-58	-59	-59	-59	-59
Inzet reserves						
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente werkt aan een duurzame en toegankelijke mobiliteit in de brede binnenstad door oa:

- Goed openbaar vervoer en verkeersveiligheid.
- Uitbreiding van selectieve toegang voor gemotoriseerd verkeer en invoering van een Zero-Emissiezone (maart 2025).
- Verbetering van fiets- en voetgangersnetwerken, aanleg van de Lage Diezebrug en afronding Kanaalboulevard.
- Realisatie van hoogwaardige fietsenstallingen en fysieke mobiliteitshubs.
- Gedragscampagnes en kleinschalige maatregelen voor leefbaarheid en verkeersveiligheid.
- Verkenning van logistieke hubs en uitbreiding van deelmobiliteit.
- Samenwerking met busvervoerders en partners voor betere bereikbaarheid en infrastructuur.
- Uitvoering van het Plan Water en Riolering en aanleg van snelfietsroutes richting Zaltbommel, Eindhoven en Tilburg.

De kosten voor verkeersregulering bestaande voornamelijk uit kapitaallasten (0,9mln.).

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Verkeersregulering is deels een wettelijke taak. Desondanks heeft de gemeente relatief grote mate van beleidsvrijheid bij de invulling hiervan. De kosten gemoeid met verkeersregulering zijn ondersteunend aan de verkeersveiligheid

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
De lasten bestaand voornamelijk uit kapitaallasten voor verkeersregulatie. Deze is voor 0,2mln. niet beïnvloedbaar is in verband met gedane investeringen. 0,7mln betreffen begrote kapitaallasten van nog uit te voeren investeringen. Deze zijn afhankelijk van ruimtelijke ontwikkelingen en mogelijk gewenste vervangingsinvesteringen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Verkeer en vervoer
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	- Koersnota Mobiliteitsaanpak 's-Hertogenbosch 2017-2025 - Uitvoeringsprogramma 2018-2019 - RIB Bestemming Brede Binnenstad - Actieplan Duurzame Mobiliteit - Actualisatie Bereikbaarheidsstrategie - Actualisatie verkeersveiligheidsbeleid - Ontheffingenbeleid nul-emissiezone bedrijfs- en vrachtauto's 's-Hertogenbosch 2025 - Nadere regels straattaxivervoer 's-Hertogenbosch 2024 - Beleidsregels ontheffingen motorvoertuigen 's-Hertogenbosch 2024 - Beleidsregels vergunningen en ontheffingen deeltweewielers
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Binnenstad bereikbaar voor bestemmingsverkeer - Autoluwer maken van de binnenstad, meer ruimte voor fietsen, lopen en duurzame mobiliteitsvormen - In 2050 is al het vervoer schoon, slim en veilig - Iedereen in de gemeente heeft toegang tot mobiliteit - Een stad waarin we vlot, comfortabel, veilig en duurzaam van A naar B ons kunnen verplaatsen waarbij we voorzieningen bereikbaar houden voor iedereen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	4.958					
Realisatie baten 2025	-275					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		10.766	7.371	7.115	7.008	6.962
Begrote baten 2026 t/m 2030		-1.011	-880	-880	-880	-880
Inzet reserves	-1.218	-5.370	-1.714	-1.493	-1.418	-1.405
Eventuele toelichting	Toename begroting 2026 ten opzichte van realisatie 2025 is onder andere te verklaren door toevoeging van nieuw beleid, budgetoverheveling en hogere kapitaallasten.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente werkt aan een duurzame en toegankelijke mobiliteit in de brede binnenstad door oa:

- Goed openbaar vervoer en verkeersveiligheid.
- Uitbreiding van selectieve toegang voor gemotoriseerd verkeer en invoering van een Zero-Emissiezone (maart 2025).
- Verbetering van fiets- en voetgangersnetwerken, aanleg van de Lage Diezebrug en afronding Kanaalboulevard.
- Realisatie van hoogwaardige fietsenstallingen en fysieke mobiliteitshubs.
- Gedragscampagnes en kleinschalige maatregelen voor leefbaarheid en verkeersveiligheid.
- Verkenning van logistieke hubs en uitbreiding van deelmobiliteit.
- Samenwerking met busvervoerders en partners voor betere bereikbaarheid en infrastructuur.
- Uitvoering van het Plan Water en Riolering en aanleg van snelfietsroutes richting Zaltbommel, Eindhoven en Tilburg.

De begrote kosten voor deze activiteiten bestaand voor 0,7mln aan loonkosten, 1,8mln exploitatielasten en 3,6mln kapitaallasten

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Openbaar vervoer en verkeersveiligheid heeft deels wettelijke taken. Desondanks heeft de gemeente relatief grote mate van beleidsvrijheid bij de invulling verkeersveiligheid en over openbaar vervoer.
De mate in snelheid waarmee we verduurzamen en het doen van educatie/ onderzoeken is beïnvloedbaar.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Met betrekking tot het openbaar vervoer liggen er convenanten met de provincie over de uitvoering van het openbaar vervoer die een langere doorlooptijd kennen. Ten aanzien van investeringen zijn er keuzemogelijkheden over de omvang en momentum van de uitvoering. Keuzes zullen gemaakt moeten worden met het oog op een langere periode. Het niet doen/ uitstellen van investeringen kunnen mogelijk in de nabije toekomst zorgen hogere onderhoudskosten of andere exploitatiekosten. Van de 3,6mln aan kapitaallasten is 2 mln niet beïnvloedbaar daar de investeringen al hebben plaatsgevonden, 1,5 mln betreffen begrote kapitaallasten voor geplande investeringen.

1. Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Talentonwikkeling
Portefeuillehouder:	Marième Craste/Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	• Beleidskader onderwijshuisvesting • Bossche Educatieve Agenda 2023-2035 • Jaarverslag leerplicht en doorstroompunt 21-22 en 22-23 • Regionaal beleidsprogramma jeugd 2024 - 2028 Noordoost Brabant • Centrumregeling Jeugdhulp Noordoost Brabant 2024
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Wat willen we bereiken? (Talentontwikkeling)** • Alle jongeren krijgen de kans om hun talenten te ontwikkelen. • Jongeren zijn mentaal weerbaar. • Opgaven die voortkomen uit het Onderwijshuisvestingsbeleid lossen we effectief en versneld op.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-6.469					
Realisatie baten 2025	23.351					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-9.498	-5.678	-5.678	-5.678	-3.925
Begrote baten 2026 t/m 2030		27.596	22.901	22.874	22.870	21.115
Inzet reserves	-964	-7.759	-8.958	-21.344	-24.344	-24.344
Eventuele toelichting	Jaar 2024 en inzet reserves alleen reserves sector MO. Vrijwel alle inkomsten komen uit SPUK-regelingen. In 2025 wordt er daarom ongeveer €17,5 miljoen van de totale begrotingsruimte gedekt vanuit de algemene middelen. Het Rijk is van plan om op veel van deze SPUK-uitkeringen met 10% te verlagen. We houden hier rekening mee en bereiden maatregelen voor afhankelijk van de koers die het Rijk bepaald. Daarom hebben we de SPUK-regelingen niet meegenomen in de maatregelen die we nu formuleren. Verder is van de resterende middelen € 7,1 miljoen gerelateerd aan onderwijshuisvesting (separaat format). 10% binnen het programma gelijke kansen staat dus gelijk aan afgerond € 1 miljoen.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Programma talentontwikkeling is een fundament onder de toekomst van onze stad. Door in kinderen, jongeren en jongvolwassenen te investeren, leggen we de basis voor hun zelfvertrouwen, ontwikkelkansen en maatschappelijke participatie. Daarmee bouwen we aan een gezonde, veerkrachtige samenleving waarin meer inwoners bijdragen én minder inwoners langdurig beroep doen op zorg of ondersteuning.

Het Programma Talentontwikkeling omvat zeven programmalijnen met uiteenlopende activiteiten, zoals:

- **Programma Gelijke Kansen** – uitvoering en doorontwikkeling van TOP-tijd, samenwerking met ouders, stimuleren van talent, communityvorming en professionaliseringstrajecten in het onderwijs.
- **Kinderopvang & Onderwijs** – ontwikkeling van beleid onderwijskansen/VVE en Brede Bossche Scholen, aanpak schoolverzuim, actieplan mentale gezondheid, nieuwkomersonderwijs, leerlingenvervoer, taal- en leesbevordering, digitale vaardigheden.
- **Leerlingenvervoer –** Uitvoering van de verordening leerlingenvervoer

- **Jongerenwerk & Jongerenparticipatie** – inkoop en organisatie jongerenwerk, subsidieregelingen, Citytrainers, Kinder- en Jeugdparlement, jongerenambassadeurs, SDG-projecten.
- **Opvoeden & Opgroeien** – basisondersteuning opvoeden, Groeiontwikkeling op scholen, Kansrijke Start, doorbraakthema's (complexe scheidingen, onderwijs-jeugdhulp), wijkgericht werken.
- **Meedoen** – regionale jongerenaanpak, beleid "Alle jongeren in beeld", onderwijsinnovatie, leerbanen, samenwerking met MBO/HBO/WO.
- **Programma Bossche Veerkracht** – uitvoering Preventie met Gezag en bijbehorende projecten (AJB, IPTA, RIO)

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

De beleidsvrijheid is gedeeltelijk:

- **Programma Gelijke Kansen** – Investeren op gelijke kansen is geen wettelijke taak, betreft een politieke ambitie (uit het bestuursakkoord 2022-2026).
- **Kinderopvang & Onderwijs** – Binnen de kaders van de wet is er beleidsvrijheid. Er kan bijvoorbeeld gekozen worden om bepaalde projecten wel of niet te doen.
- **Jongerenwerk & Jongerenparticipatie** – Grote mate van beleidsvrijheid, gemeente bepaalt zelf de invulling.
- **Leerlingenvervoer-** Op grond van verschillende wetten moet de gemeente een verordening leerlingenvervoer hebben. Er is beleidsvrijheid binnen de kaders van de wet, bijvoorbeeld wie wel en niet in aanmerking komen.
- **Opvoeden & Opgroeien** – De gemeente heeft op onderdelen beleidsvrijheid, bijvoorbeeld in de hoeveelheid voorliggend aanbod vooral gericht op preventie. Daarnaast voeren we een aantal wettelijke taken uit waar geen ruimte ligt. Bijvoorbeeld toezicht op kinderopvang en gastouders via de GGD. Hierop is geen besparing mogelijk, we voeren uit wat wettelijk van ons verwacht wordt.
- **Meedoen** –afstemming met regiogemeenten en afspraken over rolverdeling zijn bepalend; wel ruimte om lokaal tempo en accenten te bepalen. Daarnaast is een groot deel van onze inzet op dit thema met SPUK regelingen gedekt, bijvoorbeeld de uitvoering van de wet 'van school naar duurzaam werk'.
- **Programma Bossche Veerkracht** – We voeren een landelijke regeling uit. We zijn vrij om binnen de kaders van het Rijk invulling te geven.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

- **Programma Gelijke Kansen** – Het aanbod kan worden afgebouwd.
- **Kinderopvang & Onderwijs** – vrijwel geheel gefinancierd met SPUK regelingen.
- **Jongerenwerk & Jongerenparticipatie** – Inkoop & organisatie jeugd en jongerenwerk: langjarige contracten onder en gebonden aan bestaande jongerencentra. Daarnaast diverse subsidieregelingen waar kosten volledig beïnvloedbaar zijn. Voor wat betreft aanbod van jongerenparticipatie zijn we autonoom. Bijvoorbeeld teruggaan in aantal initiatieven dat we ondersteunen is mogelijk.
- **Leerlingenvervoer-** De prijzen voor het leerlingenvervoer liggen vast in langjarige overeenkomsten. Voor het aanpassen van 'het recht op leerlingenvervoer' moet de lokale verordening worden aangepast. Bij een aanpassing van de verordening moet beoordeeld worden wat de impact is op contracten.
- **Opvoeden & Opgroeien** – Kosten deels beïnvloedbaar. Betreft met name kosten in het voorliggend veld gericht op preventie, deze kosten zijn beïnvloedbaar. Daarnaast voeren we een aantal wettelijke taken uit, bijvoorbeeld toezicht op kinderopvang en gastouders via de GGD. Hierop is geen besparing mogelijk, we voeren uit wat wettelijk gevraagd wordt.
- **Meedoen** Een groot deel van onze inzet op dit thema met SPUK regelingen gedekt, bijvoorbeeld de uitvoering van de wet 'van school naar duurzaam werk'.
- **Programma Bossche Veerkracht** – Volledig gedekt met SPUK regeling daarom geen besparing mogelijk.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Sociale structuur
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	• Programmaplan Samen Gezond • Programmaplan Sociale Structuur • Burgerberaad woonzorgvisie
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Wat willen we bereiken? (Sociale structuur)** • Inwoners hebben een sterk sociaal netwerk waardoor zij het gevoel hebben mee te tellen en mee te kunnen doen in de samenleving. • Minder inwoners voelen zich eenzaam door de sluitende aanpak tegen eenzaamheid. • Mensen met dementie wonen zo lang mogelijk prettig en zelfstandig thuis met ondersteuning.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-1.556					
Realisatie baten 2025	24.112					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-1.667	-208	-208	-208	-208
Begrote baten 2026 t/m 2030		27.115	24.454	23.577	23.427	23.349
Inzet reserves	-92	0	0	0	0	0
Eventuele toelichting	De sprong van 10mln van 2024 naar 2025 heeft te maken met het nieuwe contract van de Basisondersteuning, waarbij alle middelen bij dit programma/cluster bij elkaar zijn gezet. In de periode 2025/2027 wordt er extra onttrokken uit de reserve sociaal- en zorgfonds voor de structuurversterkende maatregelen.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Basisondersteuning (€ 12.793.857) Vrij toegankelijke hulp en ondersteuning via o.a. Farent, MEE en Humanitas. Gericht op tijdige en laagdrempelige hulp om zwaardere zorg en ondersteuning zoveel mogelijk te voorkomen.

Programma Sociale structuur (€ 401.740)
We zetten in op het waarderen, ondersteunen en versterken van vrijwillig initiatief en brengen dit beter in samenhang met professionele inzet. Daarnaast stimuleren we dat inwoners zonder (sterk) netwerk naar vermogen mee kunnen doen en toegang hebben tot een vangnet. Ook werken we aan een fysieke leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten en verbinden.
Informele Ondersteuning (€ 3.145.509)
Het versterken van de kracht van inwoners en hun netwerken buiten de formele zorg en ondersteuning. We zetten in op initiatieven en activiteiten die mensen helpen om zelfredzaam te blijven, elkaar te ondersteunen en verbonden te zijn met hun omgeving. Daar valt ook bijvoorbeeld het ondersteunen van mantelzorgers of de aanpak eenzaamheid onder.
Inclusie (€ 623.144)
Bevorderen van een samenleving waarin iedereen, ongeacht achtergrond of beperking, volwaardig kan meedoen.
Aanpak Dementie (€ 100.000)
We bouwen aan een Dementievriendelijke Gemeenschap waarin mensen met dementie zo gewoon mogelijk meedoen. Met de Sociale Benadering Dementie kijken we naar wat iemand wél kan, versterken we eigen regie en betrekken we de omgeving om de kwaliteit van leven te verbeteren.
Wijkaccommodaties (€ 2.813.000)
Fysieke en sociale ontmoetingsplekken, zowel binnen als buiten, waar inwoners op spontane of georganiseerde wijze samenkomen en in contact kunnen treden met anderen.
Wijkpleinen (€ 284.963)
Toegankelijke plekken in de wijk waar inwoners terechtkunnen met vragen over wonen, zorg, administratie en geldzaken. Vrijwilligers helpen bij praktische ondersteuning en verwijzen zo nodig door. Daarnaast houden maatschappelijke partners er regelmatig spreekuren.
Structuurversterkende maatregelen (totaal 2,8mln)
Voorjaarsnota 2024 incidenteel een bedrag van 9 miljoen beschikbaar gesteld om te investeren in structuurversterking in het sociaal domein (2,8 mln. landt hier). Hierbij werd gedacht aan projecten in het kader van versterking van de sociale basis en sociale structuur. Dit is nodig om de beweging die is ingezet van zorg naar gezondheid in het sociaal domein op te vangen.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Binnen sociale structuur gaat het veelal om activiteiten die onder algemene voorzieningen vallen of daar nauw op aansluiten. Algemene voorzieningen binnen de Wmo 2015 zijn laagdrempelige vormen van ondersteuning die voor inwoners toegankelijk zijn zonder uitgebreid onderzoek naar hun persoonlijke situatie (art. 1.1.1). Gemeenten hebben beleidsvrijheid om te bepalen welke voorzieningen zij als algemene voorziening aanbieden en onder welke voorwaarden (art. 2.1.2).

Die vrijheid biedt keuzeruimte: gemeenten kunnen bijvoorbeeld besluiten bepaalde ondersteuning (ontmoetingsactiviteiten of welzijnsaanbod) als algemene voorziening vorm te geven of juist te beperken.

De consequentie is dat een algemene voorziening altijd toereikend moet zijn; als deze niet voldoende aansluit op de ondersteuningsvraag, dan is de gemeente verplicht een maatwerkvoorziening te bieden (art. 2.3.5). Minder investeren in algemene voorzieningen kan dus leiden tot meer druk en hogere kosten bij maatwerkvoorzieningen, terwijl een goed functionerende algemene voorziening juist maatwerk kan voorkomen.

Verder verplicht de Wmo 2015 gemeenten om in het beleidsplan (art. 2.1.2) aandacht te besteden aan mantelzorgers en vrijwilligers. Het plan moet beschrijven welke beleidsvoornemens en maatregelen het college neemt om deze groepen zoveel mogelijk in staat te stellen hun taken uit te voeren. Daarmee erkent de wet hun cruciale rol in de maatschappelijke ondersteuning en legt het een zorgplicht bij de gemeente om hen te faciliteren en te ontlasten.

Naast de Wmo 2015 zijn de volgende wetten en akkoorden relevant voor deze activiteiten:

Activiteit	Wettelijke basis of akkoord	Toelichting
Basisondersteuning	Richtinggevend kader: toegang, lokale teams en integrale dienstverlening (VNG); Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA)	Het richtinggevend kader beschrijft de eisen voor lokale teams en overlapt met activiteiten binnen de basisondersteuning. Het AZWA bepaalt dat deze teams uiterlijk in het vierde kwartaal van 2028 operationeel moeten zijn.
Aanpak Dementie	Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg; Nationale Dementiestrategie 2021–2030	Het Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg geeft landelijke richting, de Nationale Dementiestrategie biedt inhoudelijke kaders en prioriteiten.
Inclusie	Grondwet; VN-verdrag Handicap	Gemeenten hebben beleidsvrijheid, maar zijn juridisch verplicht te borgen dat inwoners volwaardig kunnen meedoen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Veel activiteiten worden gefinancierd met subsidies die vaak al meerdere jaren lopen. Bij een verlaging van een subsidie moet deze in het kader van behoorlijk bestuur eerst zorgvuldig worden afgebouwd. Een verlaging van de kosten bij algemene voorzieningen kan op korte termijn ruimte opleveren, maar brengt het risico met zich mee dat dit elders tot hogere maatschappelijke kosten leidt, bijvoorbeeld door een grotere vraag naar maatwerkvoorzieningen. **Voor de onderstaande activiteiten zijn meerjarige contracten afgesloten:** **Basisondersteuning**: Overeenkomst met looptijd van 5 jaar (ingang 01-01-25). **Mantelzorg:** Overeenkomst met Zorgmaatje met looptijd van 5 jaar. **Vrijwilligerswerk:** Nieuwe periode ‘Goed voor elkaar regeling loopt van 2026-2027. **Ontmoetingsplekken/wijkpleinen/wijkaccommodaties:** MO huurt deze panden in de meeste gevallen op basis van langlopende contracten. Daardoor is de keuzeruimte om kosten te verlagen beperkt: bestuurlijke keuzes zijn wel mogelijk, maar de financiële effecten worden meestal pas na meerdere jaren zichtbaar, wanneer lopende huurcontracten aflopen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Opvang Ontheemden
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders: *1*	• Rijksregeling opvang ontheemden Oekraine (RooO) • Motie "Locatie Kruithoorn heeft steun van de raad" • Motie "Plus Bosch model rond AZC" • Raadsvoorstel instellen reserve opvang vluchtelingen en ontheemden
Doelstelling(en) begroting: *1*	We hebben ons gecommitteerd aan het bieden van veilige en menswaardige opvang voor vluchtelingen en ontheemden (motie humane opvang en regioplan 2024).

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	-28.281					
Realisatie baten 2025	31.515					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-17.402	-390	-394	-398	0
Begrote baten 2026 t/m 2030		19.901	1.017	1.017	1.017	-4
Inzet reserves	0	0	0	0	0	0
Eventuele toelichting	De opvang van ontheemden is een tijdelijk programma dat zorgdraagt voor de opvang van voornamelijk Oekraïense vluchtelingen. De kostenontwikkeling komt overeen met het tijdelijke karakter van dit programma.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Onder het product opvang ontheemden valt de uitvoering van de opvang voor ontheemden uit bijvoorbeeld Oekraïne. Daarnaast vallen hier de de leefbaarheidsplannen onder die worden ingezet om de opening van nieuwe AZC locaties zo goed mogelijk in te bedden in de omgeving. De hierbij betrokken personeelslasten maken ook onderdeel uit van dit product, zowel voor het bemensen van de locaties als het beleidswerk. Hiermee voeren we de wettelijke taakstelling van het huisvesten van ontheemden uit. Verreweg het grootste deel van de kosten worden gemaakt voor de opvang van Oekraïners. De huidige opvang is sober maar humaan te noemen. Daarmee voeren we de opvang uit in lijn met de landelijke norm. Financieel staat hier een Rijksregeling tegenover. Ook is er in 2024 een reserve ingesteld waar de resterende middelen uit deze regeling in zijn gestort zodat de middelen beschikbaar blijven voor het vluchtelingenprogramma. Daar worden ook de leefbaarheidsplannen uit gefinancierd.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

De uitgangspunten van de richtlijn tijdelijke regeling Oekraïne zijn de kaders voor de activiteiten op dit product. Op de resterende middelen in de reserve opvang ontheemden en de leefbaarheidsplannen is beleidsruimte. Het betreffen echter allemaal incidentele middelen die gefinancierd worden uit de reserve opvang ontheemden en vluchtelingen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

De kosten op dit product zijn relatief beïnvloedbaar.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Onderwijshuisvesting
Portefeuillehouder:	Mariève Craste
Beleidskaders: *1*	• Beleidskader onderwijshuisvesting • Bossche Educatieve Agenda 2023-2035 • Integraal huisvestingsplan onderwijs 2026-2041 Gemeente 's-Hertogenbosch
Doelstelling(en) begroting:	**Wat willen we bereiken? (Talentontwikkeling)** • Alle jongeren krijgen de kans om hun talenten te ontwikkelen. • Met onze onderwijshuisvesting zorgen we voor passende, duurzame en gezonde gebouwen waarin iedereen de kans krijgt om zich met hedendaags onderwijs te ontwikkelen en waar we ontmoetingen kunnen faciliteren.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-9.347					
Realisatie baten 2025	23.036					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-13.988	-9.761	-9.769	-9.776	-9.776
Begrote baten 2026 t/m 2030		29.640	22.580	22.465	22.369	22.305
Inzet reserves	0	0	0	0	0	0
Eventuele toelichting	Jaar 2024 en inzet reserves alleen reserves sector MO opgenomen.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De activiteiten op dit product zijn het investeren in onderwijshuisvesting. Dat betekent (vervangende) nieuwbouw realiseren van basis- en voortgezet onderwijs. Daarnaast investeren we rendabel in kinderopvang en BSO ruimtes bij onderwijshuisvesting. In een aantal gevallen zijn we als gemeente ook verantwoordelijk voor beheer en onderhoud van de gebouwen, bijvoorbeeld bij BBS-en.
Verder beheer van het gemeentelijk vastgoed m.b.t. onderwijshuisvesting (alle eigenaarslasten en huurinkomsten m.b.t. kinderopvang rondom dit vastgoed). De begroting bestaat dus ook voor een groot deel uit kosten voor gerealiseerd onderwijs vastgoed.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Gemeenten zijn op grond van landelijke wetgeving (Wet op het primair onderwijs, Wet voortgezet onderwijs en Wet op de expertisecentra) wettelijk verplicht om te zorgen voor de huisvesting van scholen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. Dit is het enige type vastgoed waarvoor gemeenten een wettelijke taak hebben. Deze verplichting is lokaal uitgewerkt in een gemeentelijke verordening onderwijshuisvesting, waarin de procedures en criteria voor aanvragen zijn vastgelegd. Daarnaast werken we met een beleidskader onderwijshuisvesting, waarin het gewenste kwaliteitsniveau van schoolgebouwen is bepaald. Op basis hiervan is in april 2025 het Integraal Huisvestingsplan (IHP) vastgesteld door de gemeenteraad. Dit plan biedt een langetermijnvisie en concrete afspraken over investeringen en samenwerking (zoals met kinderopvang) van onderwijsvastgoed.

De ruimte die de gemeente heeft, ligt vooral in het beleid: welke kwaliteit we nastreven voor onze onderwijshuisvesting, zoals vastgesteld door de gemeenteraad in oktober 2023. Daarnaast is een belangrijke knop het tempo van (ver)nieuwbouwprojecten een belangrijke rol. Deze is door uw raad in april 2025 bij vaststelling van het IHP.
Verder zijn er boekhoudkundige opties, zoals het hanteren van langere afschrijvingstermijnen of het werken met restboekwaarden.

Wat betreft beheer;

De gemeente heeft beleidsvrijheid om het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed vorm te geven, dit is vastgelegd in de Gemeentewet. Daarnaast is echter de volgende wetgeving relevant: Wet op het primair onderwijs en wet op het voortgezet onderwijs, Wabo (omgevingswet), Bouwbesluit, Burgerlijk Wetboek (schade), BBV (begroting). Enkele gebruikte normen, kaders en beleidsdocumenten: NEN 2767 (technische staat), Accommodatiebeleid, Vastgoedregels, Meerjarenonderhoudsplan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Onze invloed op de begroting voor bestaand onderwijsvastgoed is zeer beperkt. Het grootste deel van de kosten bestaat uit kapitaallasten en rentelasten van schoolgebouwen die in het verleden zijn gerealiseerd. Hierop kan niet worden bespaard, de gebouwen moeten simpelweg worden afgeschreven en rentelasten moeten worden gedragen. De exploitatiekosten zijn eveneens beperkt, omdat het onderwijs in vrijwel alle gevallen juridisch eigenaar is van de gebouwen en zelf verantwoordelijk is en zelf verantwoordelijk is voor het onderhoud. De scholen ontvangen daarvoor geld van het Rijk.
Daarnaast verhuren we ruimtes aan kinderopvang en buitenschoolse opvang (BSO) tegen marktconforme tarieven. Een verhoging van de prijs zal ten koste gaan van het aanbod (en dus leiden tot leegstand wat per saldo ons mogelijk geld zal kosten).

De gemeente 's-hertogenbosch heeft de kwaliteit van het onderhoud vastgesteld op een niveau zodat het vastgoed op een doelmatige manier wordt onderhouden. Een lager onderhoudsniveau heeft tot gevolg dat het vastgoed niet veilig en doelmatig ingezet kan worden. De beleidshuur voor kinderopvang is marktconform, aanpassing hiervan zal leiden tot leegstand.

De ruimte ligt bij nog niet gerealiseerd onderwijsvastgoed. Hier kunnen keuzes worden gemaakt maar dit biedt op korte termijn weinig ruimte vanwege dat sturen op het onderhanden werk ook kosten met zich meebrengt. Er kan alleen op midden- en lange termijn substantieel bijgestuurd worden. Dit kan in ieder geval eens per 4 jaar bij het herijken van het IHP.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Jeugdhulp
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders: *1*	**Jeugdhulp** • Verordening Jeugdhulp gemeente 's-Hertogenbosch 2021 | Lokale wet- en regelgeving • Regionaal beleidsprogramma jeugd 2024 - 2028 Noordoost Brabant • Centrumregeling Jeugdhulp Noordoost Brabant 2024 • Lokaal programma Jeugdhulp • Landelijk: • hervormingsagenda-jeugd-2023-2028.pdf
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Wat willen we bereiken? (Jeugdhulp** • Tijdiger ambulante jeugdhulp beschikbaar op voor jeugdige logische plekken. Als er jeugdhulp nodig is, streven naar betere samenwerking tussen de toegangsverleners. • Meer jeugdigen zo thuis mogelijk laten opgroeien. • Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-365					
Realisatie baten 2025	66.956					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-597	-597	-597	-597	-597
Begrote baten 2026 t/m 2030		72.516	75.467	76.039	79.039	79.152
Inzet reserves	3.178	-200	687	887	887	887
Eventuele toelichting	Prognose van reserve onttrekkingen op basis van de meerjarenprognose sociaal domein marap 2025*. De Jeugdwet valt onder de gesloten circuitreserve Sociaal en het Zorgfonds. Dat betekent dat eventuele overschotten of tekorten worden verrekend met deze reserve. Als er besparingen zijn, leidt dat tot een hogere storting in, of lagere onttrekking aan, de reserve. Door toenemende vraag naar jeugdhulp en lagere groei van het budget en een korting op het gemeentefonds van ruim € 11 miljoen per 2028 staan we voor een grote opgave. Mogelijk zal het Rijk een deel van de voorgenomen bezuinigingen terugdraaien, hierop is geen aanname gedaan. Uiterlijk in 2027 doet een landelijke commissie opnieuw uitspraak over de haalbaarheid van de voorgenomen besparingen. Verder houden we in onze prognose rekening met kostengroei die € 3 miljoen meer stijgt dan ons budget. Voor de MARAP 2025 is deze prognose herijkt, de verwachting is nu dat in 2028 we voor het sociaal domein een structureel tekort hebben van circa € 30 miljoen (nog niet volledig verwerkt in de meerjarenraming). **Let wel:** alle maatregelen zijn dus gericht op het opvangen van de landelijke taakstelling en zorgen dat de jaarlijkse kostengroei afneemt.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Onder dit product valt de uitvoering van de Jeugdwet (De toegangsfunctie, maatwerk voorzieningen zorg in natura en PGB). Het gaat dus om de toegangsfunctie en alle vormen van Jeugdhulp op grond van de Jeugdwet en de lokale verordening Jeugd. Rijk en gemeenten hebben afspraken gemaakt om de Jeugdwet te verbeteren en financieel houdbaar te houden via de landelijke hervormingsagenda jeugdhulp. Onze opgave hebben we verder uitgewerkt in ons lokale programma jeugdhulp, hieronder vallen verschillende projecten die zich richten op onze doelen.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Hoewel de Jeugdwet formeel ruimte biedt voor lokaal maatwerk, is de daadwerkelijke beleidsvrijheid van gemeenten zoals 's-Hertogenbosch in de praktijk beperkt. De wet legt gemeenten een wettelijke taak op om jeugdhulp te organiseren en te bekostigen, maar de kaders zijn grotendeels landelijk bepaald. Dit betekent dat de gemeente verplicht is om te zorgen voor een toereikend aanbod van jeugdhulp, waarbij de ruimte voor eigen invulling vooral zit in de wijze van uitvoering en samenwerking met lokale partners. Met name in de beantwoording van de 'hoe' vraag ligt de ruimte.
In 's-Hertogenbosch wordt de toegang tot jeugdhulp georganiseerd via Koo en de teams Toegang en Regie Jeugd. In de inrichting van de toegangsfunctie en voorliggend aanbod is de gemeente vrij. De komende jaren werken we toe naar lokale teams in de wijken met als basis het richtinggevend kader van de VNG.
Daarnaast zijn er externe partijen die verwijzen naar jeugdhulp zoals huisartsen, kinderartsen en gecertificeerde instellingen. De gemeente is verplicht de ingezette zorg te vergoeden.
De inhoudelijke keuzes binnen de regionale inkoop zijn sterk gebonden aan landelijke regels. De gemeente moet voldoen aan strikte eisen en voeren we de inkoop uit in samenwerking met 9 andere gemeenten binnen Noordoost Brabant. Bij het aangaan van contracten kunnen afwegingen gemaakt worden tussen bijvoorbeeld beschikbaarheid en kosten.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Het grootste deel van het budget (meer dan 80%) gaat naar specialistische jeugdhulpaanbieders. De contracten met deze aanbieders lopen tot en met 31 december 2027. Deze contracten zijn gebaseerd op 'open eind financiering', wat betekent dat de kosten afhangen van de prijs en hoeveelheid geleverde zorg (P x Q).
Er zijn beleidsmaatregelen mogelijk om de uitgaven te beperken, maar daarvoor moeten de contracten worden aangepast.
In 2026 starten we met de voorbereiding van een nieuwe inkoopprocedure. In onze overwegingen nemen we uiteraard de onzekere Rijksfinanciën mee zoals toegelicht in de meerjarenprognose S&Z. In de nieuwe contracten krijgen ontwikkelde alternatieven in het programma Jeugdhulp een plek.

Daarnaast organiseren we als gemeente onze eigen toegang. Dat is nu georganiseerd via Koo en de teams Toegang en regie jeugd. Dit zijn teams binnen de eigen organisatie. Kosten daarvan zijn beïnvloedbaar. Belangrijk is wel dat bij het afhandelen van aanvragen de gemeente een onderzoek plicht heeft en wettelijke termijnen gelden.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Gezondheid
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	• Programmaplan Samen Gezond • Programmaplan Sociale Structuur • Burgerberaad woonzorgvisie • Regioplan IZA RNOBB
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Wat willen we bereiken? (Gezondheid)** • Inwoners zijn gezond, zelfredzaam, zelfstandig en in staat mee te doen in de samenleving. • Meer inwoners hebben gezonde en gelukkige levensjaren en meer inwoners benutten hun gezondheidspotentieel beter.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-7.616					
Realisatie baten 2025	16.458					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-8.053	0	0	0	0
Begrote baten 2026 t/m 2030		17.203	8.988	8.957	8.956	8.955
Inzet reserves	0	0	0	0	0	0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

- GGD- basispakket 7 miljoen: Hiervoor voert de GGD de jeugdgezondheidszorg (consultatiebureau en schoolarts), medische milieukunde, infectieziektebestrijding, gezondheidsmonitoren en gezondheidsvoorlichting uit.
- GGD-pluspakket 0,9 miljoen: Naast het basispakket voert de GGD ook plustaken uit zoals Kansrijke Start, Opvoedondersteuning, Gezondheidsbevordering, Leefstijlloket, stedelijke aanpak overgewicht en obesitas.
- SPUK IZA doelen 5,5 miljoen (Transformatie zorg naar gezondheid voor regio RNOBB): 's-Hertogenbosch vult als mandaatgemeente voor de regio het programmamanagement uit en is opdrachtgever voor de regionale opdrachten. Regionale opdrachten zijn bijvoorbeeld het regionaal zorgen voor een dekkend landschap aan inloopvoorzieningen en

regionale ondersteuning voor de Samenwerkwijze. Een substantieel deel van dit bedrag verdelen we op basis van het inwoneraantal over de gemeenten in de RNOBB-regio.
- Brede SPUK voor wat betreft onderdeel GALA 1,5 miljoen (Gezondheid en sociale basis): met deze middelen voeren we o.a. de ketenaanpak Kansrijke Start, Valpreventie en Welzijn op Recept uit. Daarnaast investeren we in bijvoorbeeld mantelzorgondersteuning, respijtzorg en een gezonde leefomgeving.
- Programma Samen Gezond 0,7 miljoen (terugdringen gezondheidsverschillen): met allerlei activiteiten in 12 buurten waar de kansen op gezondheid kleiner zijn, werken we hieraan. Dit varieert van aanpassingen in de fysieke leefomgeving tot activiteiten die inwoners zelf ontwerpen om hun leefgewoonten te veranderen.

De inkomsten begroot op dit thema, zijn volledig de SPUK IZA/GALA middelen. Per 2026 is er een korting doorgevoerd van 10% op deze middelen. Vanaf 2027 is nog niet duidelijk hoeveel en op welke wijze deze richting gemeentes komen, daarom dat deze nog niet zijn opgenomen in de cijfers.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

- GGD-basispakket: samenwerkingsverband/gemeenschappelijke regeling voor het deel basispakket. In de Wet Publieke Gezondheid staan de basistaken die gemeenten moeten uitvoeren.
- GGD-pluspakket: Lokale accenten ter versterking van de basistaken. Dit is een lokale invulling die we deels ook met Brede SPUK GALA-middelen en middelen uit het Programma Samen Gezond financieren. Hier is lokale vrijheid op inhoud.
- SPUK IZA Doelen: veel vrijheid zolang de inzet voldoet aan de SPUK en de prioritaire opgaven uit het regioplan. 's-Hertogenbosch is mandaatgemeente voor de regio RNOBB.
- Brede SPUK GALA: onderwerpen staan vast.
- Programma Samen Gezond: dit is een lokaal programma dat invulling geeft aan de ambitie uit het bestuursakkoord om gezondheidsverschillen te verminderen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

GGD-basispakket: Doordat we deelnemen aan een gemeenschappelijke regeling kunnen we op deze taken alleen minder uitgeven als hier alle 19 gemeenten mee akkoord zijn. Dit is dus een lastig traject om op korte termijn besparingen te realiseren.
GGD-pluspakket: De hoogte van deze middelen kunnen we lokaal bepalen, de mate van beïnvloedbaarheid is dus hoog. Hier moeten we rekening houden met meerjarige opdrachten die hierin zijn gegeven. GGD heeft een grote afhankelijkheid van de plustaken die zij krijgen vanuit alle gemeenten (15%), afbouw hierin heeft een zorgvuldige afweging nodig.

SPUK IZA Doelen en Brede SPUK GALA: wat overblijft gaat terug naar het Rijk.
In 2026:

- Landelijke korting van 10% op beide SPUK's.
- In het nieuwe Aanvullende Zorg en Welzijn Akkoord en het Hoofdlijnen Akkoord Ouderen staan nieuwe taken voor gemeenten. Deze komen in plaats van of zijn aanvullend op de IZA en GALA afspraken. Het is nog niet duidelijk welke middelen hiermee in 2027 en verder gepaard gaan en onder welk regiem deze naar gemeenten komen. De verwachting is dat dit SPUK's blijven, dan blijft ook de financiële beïnvloedbaarheid beperkt.

Programma Samen Gezond: De hoogte van dit budget kunnen we lokaal bepalen, en daarmee is de beïnvloedbaarheid groot. Hier liggen voor een gedeelte meerjarige afspraken onder.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Financiële zelfredzaamheid
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	o Aanvalsplan Den Bosch schuldenvrij o Verordening beslistermijn schuldhulpverlening o Beleidsregels Eerste Hulp bij Geldzaken en Schulddienstverlening Gemeente 's-Hertogenbosch 2023 | Lokale wet- en regelgeving o Beleidsregels acceptatie sociale kredietverlening gemeente 's-Hertogenbosch 2023 | Lokale wet- en regelgeving o Beleidsregels sociale incasso kredieten gemeente 's-Hertogenbosch 2023 | Lokale wet- en regelgeving
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Wat willen we bereiken? (Gelijke kansen op financiële redzaamheid)** • Armoede en schulden zijn geen belemmering voor inwoners om mee te doen in de samenleving. Hierbij hebben we speciaal aandacht voor kinderen. • Inwoners met problematische schulden zijn binnen zo snel mogelijk schuldenzorgvrij

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-1.094					
Realisatie baten 2025	7.875					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-1.336	-1.336	-1.336	-1.336	-1.336
Begrote baten 2026 t/m 2030		9.463	8.367	7.512	7.516	7.516
Inzet reserves	-129	-549	-549	-549	-549	-549
Eventuele toelichting	Jaar 2024 en inzet reserves alleen reserves sector MO. De (begrote) kostenontwikkeling wordt veroorzaakt door de inzet van incidentele middelen die het afgelopen jaar beschikbaar zijn geweest binnen het programma "gelijke kansen op financiële zelfredzaamheid". Deze middelen kwamen voort uit de regeling "energietoeslag" en worden ingezet voor de dekking van de Bossche Pas.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Eerste Hulp Bij Geldzaken is het toegangsloket voor inwoners die vragen en/of zorgen hebben over hun geldzaken. De consulenten van EHBG werken niet met een caseload maar acteren met een korte triage op de hulpvragen. De Sociaal Raadslieden, die onderdeel zijn van EHBG, helpen inwoners met sociaaljuridische vraagstukken. EHBG is werkzaam op locatie WeenerXL en hanteert daar 5 dagen per week tussen 08.30-16.00 uur een open inloop wat inhoudt dat inwoners zonder afspraak binnen kunnen lopen met een hulpvraag en altijd direct geholpen worden. Het is voor de inwoner ook mogelijk om een afspraak te maken. Als toegangsloket is EHBG ook de eerste stap naar schulddienstverlening. Onderdeel van de werkzaamheden van EHBG is de uitvoering van vroegsignalering, dit is een wettelijke taak en zorgt ervoor dat we tijdig op de hoogte zijn van beginnende schulden(problematiek) bij onze inwoners.

Als er sprake is van schulden, nodigen we inwoners uit voor een intake bij **schulddienstverlening**. Als de schuld niet kan worden opgelost middels herfinanciering of betalingsregelingen, wordt er toegewerkt naar een minnelijke schuldregeling van de totale schuldenlast. In 2022 is de **Bossche Aanpak Budgetbeheer** (BAB) geïmplementeerd, als onderdeel van schulddienstverlening. BAB is een nieuwe methodische aanpak waarmee inwoners vanaf de eerste dag worden begeleid naar duurzame zelfstandigheid om zelf hun financiën beheren. Wij werken daarnaast met een eigen **kredietbank**. De hele keten schulddienstverlening, beginnend bij EHBG, wordt door onszelf uitgevoerd.

Vanaf januari 2021 heeft de gemeente een eigen **bewindvoerderskantoor**. Een bewindvoerder wordt door de rechter aangewezen, waarbij de inwoner een voorkeur mag aangeven voor een bewindvoerder.

Armoedebeleid. Het Rijk is verantwoordelijk voor het Algemeen Inkomensbeleid. Dat is geen bevoegdheid van de gemeente. Het Rijk stelt twee keer per jaar de hoogte van het sociaal minimum inkomen vast. Het sociaal minimum moet toereikend zijn voor de gebruikelijke kosten van levensonderhoud. Daarnaast zijn er diverse landelijke regelingen om te voorkomen dat bepaalde uitgaven niet onevenredig zwaar drukken op het inkomen van huishoudens met een laag inkomen. Voorbeelden hiervan zijn de zorgtoeslag, huurtoeslag en kindgebonden budget. De Participatiewet is de wettelijke basis voor de regelingen binnen het gemeentelijk armoedebeleid. Dit betreft de volgende regelingen/voorzieningen: bijzondere bijstand, collectieve zorgverzekering voor kwetsbare inwoners of een individuele inkomenstoeslag. Buiten de Participatiewet heeft de gemeente de mogelijkheid om organisaties te subsidiëren die zich richten op het verzachten van armoede en het stimuleren van maatschappelijke participatie (van o.a. kinderen uit arme gezinnen). Stichting Jeugdfonds Sport en Cultuur, Stichting Jeugdfonds, Stichting Weekje Weg, de Voedselbank en Quiet ontvangen sinds lange tijd jaarlijks subsidie.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

De werkzaamheden van EHBG en schulddienstverlening behoren bij onze wettelijke taak op basis van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). Dit geldt sinds 2021 ook voor vroegsignalering. De Wgs verplicht ons binnen 4 weken na aanmelding bij EHBG een intake schulddienstverlening aan te bieden. Een beschikking moet binnen 8 weken na de intake worden afgegeven. De inzet van sociaal raadslieden is gemeentelijk beleid en kent geen wettelijke basis. Voor bewindvoering geldt: via de bijzondere bijstand is de gemeente verantwoordelijk voor de bekostiging daarvan voor inwoners met een laag inkomen. Uitvoering daarvan met een eigen bewindvoerderskantoor is gemeentelijk beleid en qua kostprijs gelijk aan bewindvoering via andere kantoren, omdat bekostiging ervan via de bijzondere bijstand verloopt. Om die reden is bewindvoering niet verder opgenomen in dit document. Ook de subsidiëring van de maatschappelijke partners op armoede is gemeentelijk beleid zonder wettelijke basis, maar met grote maatschappelijke impact.

Voor de maatregelen hieronder moeten het beleidskader en beleidsregels worden aangepast door de gemeenteraad.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Meerjarige verplichtingen zijn er met betrekking tot vast personeel.
Binnen langdurige subsidierelaties moet voor het beëindigen van de subsidie, op grond van de Awb, een redelijke termijn worden gehanteerd.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Bossche Pas
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Raadsvoorstel Bossche pas
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Wat willen we bereiken? (Gelijke kansen op financiële redzaamheid)** • Armoede en schulden zijn geen belemmering voor inwoners om mee te doen in de samenleving. Hierbij hebben we speciaal aandacht voor kinderen.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-79					
Realisatie baten 2025	1.191					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-128	-175	-223	-271	-319
Begrote baten 2026 t/m 2030		2.127	2.369	2.544	2.829	1.615
Inzet reserves	0	0	0	0	0	0
Eventuele toelichting	De (begrote) kostenontwikkeling wordt veroorzaakt doordat de Bossche Pas de afgelopen jaren is geïmplementeerd en daarmee een ander kostenpatroon heeft dan wanneer de pas in exploitatie is.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Dit betreft de complete exploitatie van de gemeentebrede Bossche Pas inclusief twee regelingen voor minima (volwassenen en kinderen).

De Bossche Pas komt net uit de ontwikkel- en realisatiefase. Op 15 januari 2026 is de Pas gelanceerd. Er zijn op dit moment daarom pas net concrete activiteiten opgestart. De initiële prognoses die in 2023 zijn gemaakt en in het raadsvoorstel zijn opgenomen, zullen o.b.v. de eerste ervaringen met de Bossche Pas moeten worden aangepast en geactualiseerd. De ontwikkeling van de kosten voor de (exploitatie) van de Bossche Pas zullen zich pas uitkristalliseren in de eerste exploitatiejaren. Mede daarom voeren we twee jaar na de start, conform het raadbesluit, een brede evaluatie uit.
In deze context is het haast onmogelijk om te komen tot maatregelen die zorgen voor 10% reductie. Dergelijke versoberende maatregelen vormen een risico voor het slagen en het succes van de Bossche Pas. Wijzigingen zijn op dit moment in algemene zin risicovol voor de realisatie van de Pas. Aanbieders en gebruikers zullen door lagere vergoedingen de Bossche Pas minder aantrekkelijk vinden. Voor de introductie van de Pas zijn dit belangrijke voorwaarden.

De enige maatregel waarvan we in deze fase met zekerheid kunnen zeggen dat het effect zal hebben, is het in zijn geheel stoppen met de Bossche Pas. Met versoberde regelingen de pas voortzetten zal naar verwachting op termijn eenzelfde effect hebben maar dan meer geleidelijk.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Er is geen wettelijke verplichting voor het uitgeven van een stadspas.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

I.v.m. meerjarige verplichtingen met BS&F en Den Bosch Partners kunnen we niet direct de kosten tot nul terugbrengen. Bovendien zal een deel van de oorspronkelijke structurele middelen terugvloeien naar de oorspronkelijke regelingen en subsidiepartners die deze regelingen uitvoeren.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Bijzondere bijstand
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	• Verordening individuele inkomenstoeslag Participatiewet • Beleidsregels bijzondere bijstand 2025 ´s Hertogenbosch • Tijdelijke beleidsregels Tandartsen Brillenkosten gemeente 'sHertogenbosch 2023
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Wat willen we bereiken? (Gelijke kansen op financiële redzaamheid)** • Armoede en schulden zijn geen belemmering voor inwoners om mee te doen in de samenleving. Hierbij hebben we speciaal aandacht voor kinderen. • Inwoners met problematische schulden zijn binnen zo snel mogelijk schuldenzorgvrij

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-864					
Realisatie baten 2025	11.971					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-160	-162	-162	-162	-162
Begrote baten 2026 t/m 2030		11.769	11.172	11.201	11.140	11.140
Inzet reserves	0	0	0	0	0	0
Eventuele toelichting	Deze kostenontwikkeling wordt veroorzaakt doordat in 2024 nog uitvoering werd gegeven aan de tweede rond energietoeslag. In 2025 is er nog een tijdelijke regeling voor de compensatie van alleenverdieners.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
De afdeling bijzondere bijstand verstrekt, op aanvraag en binnen wettelijke kaders, financiële hulp aan inwoners met een inkomen rond of net boven het bestaansminimum. Door deze financiële ondersteuning voorkomen we acute schuldensituaties met bijbehorende stress en aanvullende problemen. De afdeling beoordeelt het recht op deze vorm van ondersteuning door het uitvoeren van een inkomens- en vermogenstoets en door de beoordeling van de noodzakelijkheid en voorzienbaarheid van de te maken kosten. Om tot een reële vergoeding te komen wordt gebruik gemaakt van landelijke indexatiecijfers, lijsten van bedragen opgesteld door onafhankelijke instituten en inzicht in bestedingen door andere gemeenten. Waar nodig en mogelijk wordt maatwerk toegepast.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?
Er bestaat een wettelijk recht voor inwoners om een aanvraag voor bijzondere bijstand te kunnen doen. De categorieën van verstrekkingen zijn grotendeels wettelijk bepaald door de Participatiewet of op basis van jurisprudentie uitgekristalliseerd. Maar de gemeente heeft (deels) invloed op de hoogte van de uit te keren bedragen. Ook stelt de gemeente veelal zelf de inkomensgrenzen vast waarbinnen inwoners recht hebben op de ondersteuning. Dit betekent dat de gemeente beleidsvrijheid heeft in het bepalen van het percentage boven het minimum dat in aanmerking komt.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Voor vrijwel alle vormen van bijzondere bijstand bestaat de wettelijke plicht om ondersteuning te bieden. Slechts de hoogte van financiële ondersteuning en de mate van stimulering van gebruik van regelingen heeft de gemeente zelf in de hand. Hierbij is een speerpunt van de huidige raad en college dat niet-gebruik van regelingen zoveel mogelijk moet worden tegengegaan.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang (BW/MO)
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders: *1*	• Programmaplan Samen Gezond • Programmaplan Sociale Structuur • Burgerberaad woonzorgvisie • Regionaal plan van aanpak dakloosheid Herstel begint met een (t)huis, 2024. • Actualisatie regionaal beleidsplan beschermd wonen en maatschappelijke opvang Thuis in de wijk, 2026 e.v. • Centrumregeling beschermd wonen, maatschappelijke opvang en aanverwante taken 2026-2030
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Wat willen we bereiken? (Maatschappelijke ondersteuning)** • Inwoners kunnen zich zelfstandig redden en benutten hun zelfoplossend vermogen. Wanneer dat (tijdelijk) niet lukt, is er professionele hulp op maat • Inwoners met een hulpvraag worden zo snel als mogelijk geholpen, waarbij de wachttijden zo kort mogelijk zijn • Iedereen heeft een eigen (t)huis met zorg, ondersteuning en begeleiding

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030

Realisatie lasten 2025	-1.501					
Realisatie baten 2025	42.847					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-888	-883	-875	-869	-930
Begrote baten 2026 t/m 2030		49.180	43.936	43.942	43.444	41.915
Inzet reserves	2.578	-6.120	-1.477	-1.467	-1.437	0
Eventuele toelichting	Prognose van reserve onttrekkingen op basis van de Meerjarenprognose reserves Sociaal Domein bij de Voorjaarsnota 2026 . Beschermd wonen/Maatschappelijke Opvang (BW/MO) valt onder de gesloten circuitreserve Sociaal- en het Zorgfonds. Dat betekent dat eventuele overschotten of tekorten automatisch worden verrekend met deze reserve. De overschotten/tekorten van de regionale middelen BW/MO zijn een apart gesloten circuit met de reserve regionale reserve BW/MO. Als er besparingen zijn, leidt dat tot een hogere storting in, of lagere onttrekking aan, de reserve. Eventuele uitkeringen uit deze regionale reserve vinden dan naar rato naar de diverse gemeenten plaats (waaronder 's-Hertogenbosch). We zien dat de overschotten van BW momenteel worden ingezet om de tekorten van het sociaal domein op te vangen.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

- Contractuele uitgaven BW/ MO: regionale zorginkoop via inkooporganisatie RIOZ voor cliënten BW en MO in woonzorg- en opvangvoorzieningen (intramuraal en geclusterd) en ambulante zorg (gecontracteerde zorg).

- Maatwerk BW MO: maatwerkcontracten voor cliënten BW/MO met specifieke zorgbehoeften waar het gecontracteerde zorgaanbod niet voldoet (niet-gecontracteerde en/of buitenregionale zorg).
- Lokale uitvoeringsmiddelen BW MO: middelen ten behoeve van de deelnemende gemeenten in de Meierij en Bommelerwaard voor hun lokale uitvoeringsagenda BW MO (toegang, preventie, woonoplossingen, sociale basis ggz, zorg & veiligheid), waaronder lokale uitvoeringsmiddelen voor de gemeente 's-Hertogenbosch zelf.
- Regionale subsidies aan partijen ten behoeve van inzet en ontwikkeling ervaringsdeskundigheid ggz, verslavingspreventie en medische heroïnebehandeling.
- Ontwikkelkosten regionaal (projectkosten zoals de ontwikkeling van een permanente locatie voorziening langdurig verblijf, expertisepool licht verstandelijke beperkingen (LVB)/verslaving ten behoeve van reguliere zorgaanbieders, omgevingsbeheer rondom zware zorgvoorzieningen, regionaal monitorrapport en cliëntervaringsonderzoek).
- Uitvoering van de centrumfunctie (regionaal programmamanager, beleidsfuncties, regionale toegangstafels (Netwerk Opvang en Wonen/NOW), ondersteunende functies, inkooporganisatie RIOZ, toezicht & handhaving).

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

BW en MO zijn wettelijke taken (Wmo). Deze taken wordt door centrumgemeente 's-Hertogenbosch uitgevoerd voor de regio Meierij en Bommelerwaard. 's-Hertogenbosch ontvangt via een integratie-uitkering BW en een decentralisatie-uitkering (MO en aanpak dakloosheid) de middelen voor de regio. In een centrumregeling zijn hier afspraken over gemaakt. De samenwerking is vernieuwd voor de periode 2026-2030, incl. de regionale samenwerking op de wettelijke taak zorg & veiligheid (Wvggz, Wmo).

De centrumregeling die van kracht is binnen BW/MO, de regionale begroting BW MO wordt vastgesteld met instemming van alle regiogemeenten. Eenzijdige besparingen op deze rijksmiddelen door de centrumgemeente ten behoeve van de eigen gemeentelijke begroting, is volgens de regionale afspraken niet geoorloofd. Indien de gemeente ’s-Hertogenbosch meer middelen uit de regionale begroting wil om in te zetten als dekkingsmiddel op de eigen gemeentelijke begroting is de koninklijke route:Indien de gemeente ’s-Hertogenbosch meer middelen uit de regionale begroting wil om in te zetten als dekkingsmiddel op de eigen gemeentelijke begroting is de koninklijke route:

- Opvoeren van de lokale uitvoeringsmiddelen ter dekking van andere uitgaven in de eigen gemeentebegroting (aandeel 's-Hertogenbosch in lokale uitvoeringsmiddelen ca 55%); waarbij wel in de centrumregeling is opgenomen dat deze lokaal zo veel mogelijk worden ingezet in het sociaal domein, in het bijzonder op het brede terrein van beschermd wonen/ggz en maatschappelijke opvang/dakloosheid (‘gentlemens agreement’), art. 7 lid 6;
- Verlaging van de uitgaven in de regionale begroting BW/MO leidt tot een hogere regionale reserve en tot tussentijdse uitkeringen aan de gemeenten via de verdeelsleutel. Waarschuwing: de zorgkosten stijgen meer dan de rijksmiddelen (o.a. gedeeltelijke volumecompensatie door het rijk, strengere toegang tot de Wlz, e.d.) waardoor het

overschot eerder terugloopt dan groter wordt! De tussentijdse uitkeringen vanuit de regionale reserve worden in 's-Hertogenbosch met name ingezet ter dekking van tekorten in Wmo/jeugdhulp.

Deze centrumregeling kan in overleg en na goedkeuring van de regio worden aangepast (zware procedure, twee keer goedkeuring door alle colleges en raden in de regio).

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

De onderdelen en welke mate van beïnvloedbaarheid wordt hieronder beschreven:

Verblijfscapaciteit

82% van de uitgaven betreft zorginkoop. Het overgrote deel van deze kosten zijn gekoppeld aan beschikbare capaciteit in woonzorg- en opvangvoorzieningen. Met 2,0 cliënten BW per 1.000 inwoners zitten we boven het Nederlands gemiddelde van 1,8 cliënt per 1.000 inwoners (2024).

Preventie, ambulantisering en uitstroom

In onze regio zetten we tot nu toe in op ambulantisering, preventie en uitstroom. Dat betekent voorinvestering in voorliggende en ambulante voorzieningen, hiermee besparen we zorgkosten op de lange termijn:

- Handhaven van lokale uitvoeringsmiddelen BW MO, mede om lokale toegang, preventie en voorliggende voorzieningen op te bouwen. Minder investeringen hierop is in die zin contraproductief.
- Meer sociale woningbouw betekent minder instroom in MO én voldoende uitstroom uit BW en MO (nu ca 200 uitstromers via urgentieplus in de regio). De pilot Wonen eerst (79 gezinnen) voorkwam 58% aan opvang via MO.
- We zien zowel in MO als in BW een verschuiving van intramuraal naar kleinschalig, naar ambulant. Tegelijkertijd is er een hoog gebruik van verblijfszorg, wel met kortere trajecten.

Inzet lokale uitvoeringsmiddelen + reserve BW MO in Den Bosch

Voor de gemeente 's-Hertogenbosch was de afgelopen jaren ca € 1,8 - € 2,0 mln beschikbaar aan lokaal uitvoeringsbudget. In 2026 bedraagt dat € 2,1 mln. Deze middelen zijn de afgelopen jaren met name ingezet voor doelen op het terrein van BW en MO (o.a. laagdrempelige steunpunten/caring communities,inloop EigenTijd voor dakloze mensen, interventies zoals zachte landing in de wijk, lokale aanpak dakloosheid, vrijetijd/ontmoeting, sport voor BW MO-doelgroep, e.d.) en deels ingezet voor de reguliere 'lokale' begroting (onderwerpen sociaal domein breed). De lokale uitvoeringsmiddelen zijn (enigszins) variabel, het is een percentage van de begroting en een verdeelsleutel. De tussentijdse uitkeringen uit de regionale reserve BW worden in 's-Hertogenbosch meerjarig ingezet ter dekking van tekorten jeugdhulp/Wmo.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Toegankelijk maken erfgoed
Portefeuillehouder:	Rutger Schonis
Beleidskaders: *1*	Cultuurhistorische beleidsvisie: Op weg naar 2029 RV Uitvoering Wet op de Archeologische Monumentzorg Erfgoedverordening 2018 Archiefverordening 2014 RV Beleidsnota Zonne-energiemaatregelen bij monumenten en in het rijks beschermd stadsgezicht RV subsidieverordening restauratie Gemeentelijke Monumenten en Beeldbepalende panden 2010 RV Beleidsverruiming zonnepanelenbeleid voor alle monumenten en de (overige) panden in het rijksbeschermd
Doelstelling(en) begroting: *1*	Erfgoed is van en voor iedereen, vertelt iets over identiteit en zorgt voor sociale verbinding. Het voegt kwaliteit toe aan de leefomgeving en is een niet te onderschatten economische factor. Erfgoed krijgt pas waarde als het ook zichtbaar en bruikbaar is. Daarom willen wij onze bronnen en verhalen toegankelijk maken voor meer mensen. Dat zijn onder meer de bewoners en bezoekers van 's-Hertogenbosch, onderzoekers, leerlingen en docenten, stadsontwikkelaars en de creatieve (cultuur)makers. We stemmen onze producten, diensten en publieksactiviteiten af op de wensen van deze brede groep gebruikers. Op die manier stellen we iedereen in staat verhalen te vertellen, te leren, te innoveren en te creëren.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	3.328					
Realisatie baten 2025	-74					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		3.483	3.559	3.559	3.559	3.559
Begrote baten 2026 t/m 2030		-50	-50	-50	-50	-50
Inzet reserves	-	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente maakt erfgoed breder toegankelijk via digitalisering, innovatieve presentaties (zoals VR/AR en apps), en educatie. Erfgoed wordt ingezet voor maatschappelijke doelen zoals inclusie en gezondheid. Er wordt toegewerkt naar een eigentijdse herdenking van het Beleg van 's-Hertogenbosch in 2029. Diverse erfgoedprojecten in de openbare ruimte worden voorbereid of uitgevoerd, vaak in samenwerking met regionale partners. Erfgoed wordt verbonden met actuele thema's zoals sport, cultuur en toerisme, en zichtbaar gemaakt via exposities en evenementen.
Met deze activiteiten zijn 0,5 mln. aan exploitatielasten en 3 mln. loonkosten gemoeid.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Bij erfgoed hebben de gemeente verplichte taken alsook ruimte voor eigen initiatief. Binnen de wettelijk taken (zoals erfgoedwet, archiefwet, ed) is er sprake van relatief veel beleidsvrijheid.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Het merendeel van de budgetten bestaat uit personeelslasten en zijn daarmee op korte termijn beperkt beïnvloedbaar.

1. *Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.*

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Duurzaam behouden erfgoed
Portefeuillehouder:	Rutger Schonis
Beleidskaders: *1*	Cultuurhistorische beleidsvisie: Op weg naar 2029 RV Uitvoering Wet op de Archeologische Monumentzorg Erfgoedverordening 2018 Archiefverordening 2014 RV Beleidsnota Zonne-energiemaatregelen bij monumenten en in het rijks beschermd stadsgezicht RV subsidieverordening restauratie Gemeentelijke Monumenten en Beeldbepalende panden 2010 RV Beleidsverruiming zonnepanelenbeleid voor alle monumenten en de (overige) panden in het rijksbeschermd
Doelstelling(en) begroting: *1*	Erfgoed is op veel plaatsen in onze gemeente aanwezig: historische gebouwen en cultuurhistorie in de buitenruimte, het archeologisch bodemarchief en landschapselementen, maar ook in de vorm van archiefstukken en archeologische vondsten in onze depots. Dit erfgoed is kwetsbaar en we hebben als taak het te behouden voor toekomstige generaties. We zorgen daarom voor (wettelijke) bescherming en duurzaam behoud van waardevolle gebouwen en landschapselementen, zorgvuldig beheer van archeologische objecten en archieven in depots die voldoen aan de wettelijke eisen en het zoveel mogelijk digitaal beschikbaar stellen van zowel collecties als onderzoeksdata.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	1.543					
Realisatie baten 2025	-159					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		2.140	1.527	1.519	1.512	1.504
Begrote baten 2026 t/m 2030		-59	-58	-58	-58	-58
Inzet reserves	-294	-594	-33	-33	-33	-33
Eventuele toelichting	In 2025zijn incidentiele budgetten overgeheveld die in 2026 uitvoering hebben gekregen, vandaar dat voor 2026 sprake is van hogere begrote lasten.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente investeert in behoud en herbestemming van erfgoed via subsidies, restauraties en advies. Archieven worden beter verzorgd en toegankelijker gemaakt, inclusief een nieuw depot en uitbreiding van het e-depot. Erfgoed wordt actief betrokken bij ruimtelijke ontwikkelingen en publieksactiviteiten.
De jaarlijkse begrote lasten zijn beperkt en betreffen voor 0,7 mln. exlpoitatielasten en 0,8 mln. kapitaallasten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Bij erfgoed hebben de gemeente verplichte taken alsook ruimte voor eigen initiatief. Binnen de wettelijk taken (zoals erfgoedwet, archiefwet, ed) is er sprake van relatief veel beleidsvrijheid.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Er zijn meerjarige afspraken ten aanzien van de toegekende subsidies. Bescherming van ons erfgoed is een bewuste keuze die je vaak maar één keer kan maken. Sommige keuzes zijn hiermee onomkeerbaar.

De kapitaallasten 0,8mln bestaande voor 0,5 mln. uit afgesloten krediet, deze is niet meer beïnvloedbaar en voor 0,3 mln. aan lopend krediet, betreffende geplande / deels lopende investeringsprojecten ad 7mln.

1. *Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.*

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Inrichting openbare ruimte
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Visie samenwerken aan een duurzaam 's-Hertogenbosch 2019 RIB 's-Hertogenbosch Groen en Klimaatbestendig (2021) Verordening bomen, water en groen (2021) RV beleidsplan Openbare ruimte 2016-2025 Plan water en riolering (citynavigator.nl) RIB doorkijk beleidsplan openbare ruimte 2022-2027 Uitvoeringsplan Openbare verlichting Inspiratieplan Zuid-Willemspark Gebiedspaspoorten Groen en Klimaatbestendig (2024) Antennebeleid 2024 Het RV Beleidsplan openbare ruimte 2016-2025
Doelstelling(en) begroting: *1*	We maken 's-Hertogenbosch beter bestand tegen de gevolgen van klimaatverandering door in te zetten op een groene en klimaatbestendige inrichting van de gemeente.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	5.369					
Realisatie baten 2025	-50					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		7.243	7.100	7.026	6.952	6.893
Begrote baten 2026 t/m 2030						-
Inzet reserves	-1.484	-6.179	-2.176	-2.157	-2.137	-2.118
Eventuele toelichting	Voor 2025 zijn incidentiele budgetten die in 2026 uitvoering hebben gekregen.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente stimuleert vergroening en klimaatbestendigheid via communicatiecampagnes, subsidies en buurtgerichte activiteiten. Bij gebiedsontwikkelingen en herinrichting wordt ingezet op ontstening, meer groen en ecologisch beheer. Er worden projecten uitgevoerd zoals natuurlijke oevers, vergroening van schoolpleinen en verbetering van groenstructuren. Waterveiligheid wordt aangepakt via regionale samenwerking (HoWaBo) en het afkoppelen van hemelwater. Beleidskaders zoals de Gebiedspaspoorten en het Plan Water en Riolering vormen de basis voor integraal advies en uitvoering.

De kosten die hiermee gemoeid zijn voornamelijk loonkosten 1,5mln. en kapitaallasten 4,6mln. van begrote kredieten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

De gemeente is verantwoordelijk voor het op peil houden van de kwaliteit van de openbare ruimte, zowel bij de aanleg als het onderhoud. Binnen deze verantwoordelijkheid is er relatief sprake van een grote mate van beleidsvrijheid. Tegelijkertijd leggen wij via ons beleid vast aan welke kwaliteitseisen wij willen voldoen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

In algemene zin wil je als gemeente bij gebiedsontwikkeling zorgen dat de openbare ruimte op orde is. Wanneer een wijk wordt opgeleverd, moeten de plantsoenen, wegen en andere onderdelen van de openbare ruimte netjes en gebruiksklaar zijn.
Van de 4,6mln kapitaallasten, is 3 mln. niet beïnvloedbaar daar de investeringen al hebben plaatsgevonden, 1,6 mln. betreffen begrote kapitaallasten voor geplande investeringen. Er is dan ook deels sprake van beïnvloedbaarheid op de kapitaallasten.

1. Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Energie en duurzaamheid
Portefeuillehouder:	Marième Craste
Beleidskaders: *1*	- RV Regionale Energiestrategie 1.0 - RV Programma Duurzame Polder 2025 - RV Voorkeursalternatief en ontwikkelperspectieven Duurzame Polder 2025 - RV vaststelling Visie energielandschap 2020 - RV Transitievisie Warmte 2.0 2023 - RV Klimaat Impact Analyse 2025 - RV oprichting Warmtebedrijf 2025 - RIB Visie samenwerken aan een duurzaam 's-Hertogenbosch 2019 - RIB Duurzaamheidsakkoord 2018 - RIB afvalvisie 2020 - Convenant Schoon en emissieloos bouwen (2023) - Transitiestrategie omgevingsplan 's-Hertogenbosch, uitgangspunten milieu BOPA (bijlage) - RV Nota Duurzaam
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Versnellen van energiebesparing in de gebouwde omgeving, in het bijzonder bij huishoudens met energiearmoede. - De opgewekte duurzame energie in 's-Hertogenbosch levert een belangrijke bijdrage aan onze ambitie om klimaatneutraal te zijn in 2045. - In 2045 wordt er geen aardgas meer gebruikt in de gebouwde omgeving. - We laten de investeringen op het vlak van woningbouw gepaard gaan met investeringen in sociale, klimaatbestendige, veilige en gezonde wijken en dorpen. - Inwoners en ondernemers maken duurzame keuzes in en om hun huis of bedrijf

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	9.032					
Realisatie baten 2025	-4.091					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		51.515	11.769	5.519	5.516	5.513
Begrote baten 2026 t/m 2030		-23.241	-7	-7	-7	-74
Inzet reserves		51				
Eventuele toelichting	2026 betreft hoger bedrag aan begrote lasten door overheveling van specifieke uitkering (SPUKS), zoals energiearmoede, NIP, Paw en CDOKE gelden.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente zet in op structurele energiebesparing, vooral door woningisolatie voor huishoudens met energiearmoede.
Duurzame energieprojecten (zoals zon en wind) worden voortgezet, maar netcongestie zorgt voor vertraging bij grootschalige zon-op-dak. Er wordt gewerkt aan alternatieven voor aardgas, onder andere via warmtenetten en samenwerking met partners.
Duurzaamheid is een belangrijk uitgangspunt bij stedelijke ontwikkeling en er zijn diverse campagnes om duurzaam gedrag bij inwoners en organisaties te stimuleren. Samenwerking met partners en het borgen van duurzaamheidsambities staan centraal in het beleid.
Hiermee zijn 3,3 mln. aan loonkosten ter uitvoering van activiteiten mee gemoeid.
Daarnaast is er een werkbudget beschikbaar voor de transitievisie warmte van 1mln. En diverse budgetten voor met energetische doeleinden zoals gemeentelijke bijdrage op isolatiemaatregelen 0,2mln.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?
Nederland wil in 2050 klimaatneutraal zijn, 's-Hertogenbosch in 2045. De stappen die hiervoor gezet moeten worden zijn nog volop in ontwikkeling en moeten nog enorm opgeschaald worden, met name voor het aardgasvrij maken van de bebouwde omgeving is er nog enorm veel inspanning nodig de komende 20 jaar. Landelijk beleid en ook gemeentelijk beleid (zoals de Klimaat Impact Analyse) geven hier duidelijk richting aan. De huidige inzet in capaciteit en middelen is niet voldoende om de gestelde doelen te halen, versnelling is nodig. Voor de wijze van invulling is sprake van een relatief grote mate van beleidsvrijheid. Echter vanwege klimaatdoelstellingen die moeten worden behaald en door de maatschappelijk druk doelstelling wordt dit niet zo ervaren en is de beleidsvrijheid ingekaderd.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Vanuit energietransitie lopen er nog geen reguliere processen. De snelheid waarmee opgeschaald wordt kan deels bepaald worden door de gemeente (deels niet vanwege door het rijk opgelegde verplichtingen, zoals de opwekopgave via de Regionale Energie Strategie, of het uitrollen van het Nationaal Isolatie Programma via de regionale aanpak voor MCO (meerjarige collectieve ontzorging) waar de raad akkoord op heeft gegeven). De klimaat impact analyse (KIA) laat echter duidelijk zien dat de ambitie omhoog moet om de gestelde gemeentelijke én landelijke doelen te halen. Dit betekent dat het naar beneden bijstellen van het tempo niet wenselijk is.

1. Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Wonen en bouwen
Portefeuillehouder:	Pieter- Paul Slikker
Beleidskaders: *1*	Woonvisie 2020 Doelgroepenverordening 2023 Huisvestingsverordening 2021 RV opkoopbescherming 2022 – aanpassing Huisvestingsverordening RV verdeling huurwoonwagenstandplaatsen 2022 – aanpassing Huisvestingsverordening RV Startersleningen 2022 Paraplu bestemmingsplan Woningsplitsing, verkameren en parkeren 2023
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Voorzien in de grote vraag naar woningen en bedrijvigheid. Alsook andere opgaven oplossen m.b.t. klimaatadaptatie, energietransitie, slimme mobiliteit, biodiversiteit, gezondheid en circulaire economie. - Woningbouw versnellen - stip op de horizon is méér betaalbare woningen, kortere wachtlijsten, betere doorstroming, kortom meer inwoners die zich over een fijn thuis geen zorgen hoeven te maken – woningbouwmix - zorgen voor voldoende diverse woonoplossingen voor specifieke doelgroepen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	10.370					
Realisatie baten 2025	-4.540					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		16.448	8.783	8.758	8.709	8.704
Begrote baten 2026 t/m 2030		-7.738	-4.748	-4.748	-4.748	-4.748
Inzet reserves		-	-	-	-	-
Eventuele toelichting	In 2025 zijn een aantal incidentiele budgetten overgeheveld omdat deze in 2026 pas uitvoering kregen.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente werkt samen met verschillende partijen aan verstedelijking, met focus op woningbouw, mobiliteit en het verkrijgen van subsidies. De inzet ligt op grote woningbouwprojecten, het stimuleren van gemeenschappelijk wonen en het toevoegen van nieuwe locaties, vooral binnenstedelijk. Er wordt gestuurd op 70% betaalbare woningen, met speciale aandacht voor sociale huur, middenhuur en starters. Ook worden er in 2025 woonprojecten gerealiseerd voor diverse doelgroepen en wordt de woonzorgvisie vastgesteld. Tot slot is er een nieuwe aanpak voor dakloosheid ('wonen-eerst').

Leges en andere gemeentelijke heffingen mogen hoogstens kostendekkend zijn. Dit betekent dat er verband is tussen de hoogte van de heffingen en de kosten. Ombuigingen op de kosten verbonden aan de leges (4,7mln.) hebben dan ook geen effect.

Een deel van de kosten betreffen uitbesteding van basis en verzoektaken bij ODBN Omgevingsdienst Brabant ad 2mln. Kapitaallasten 0,3mln. en loonkosten die niet verrekend worden met de leges.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

De BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) stelt dat leges en andere gemeentelijke heffingen hoogstens kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de geraamde baten niet hoger mogen zijn dan de geraamde lasten. De voorschriften zijn bedoeld om de transparantie te verhogen, zodat raadsleden en burgers inzicht kunnen krijgen in de kosten en baten van deze heffingen.

Daarnaast staat de afdeling VTH aan de lat voor het uitvoeren van wettelijke taken. De mate waarin wij toezichthouden is in bepaalde mate vrij. Dit betreffen op voornamelijk de uitbestede verzoektaken.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Uitbestede taken zijn beïnvloedbaar wanneer herzien wordt welke taken er uitgevraagd worden, de noodzakelijk hoeveelheid en welke in eigen beheer opgepakt kunnen worden.

1. Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Ruimtelijke ordening
Portefeuillehouder:	Rutger Schonis
Beleidskaders: *1*	Woonvisie 2020 Doelgroepenverordening 2023 Huisvestingsverordening 2021 RV opkoopbescherming 2022 – aanpassing Huisvestingsverordening RV verdeling huurwoonwagenstandplaatsen 2022 – aanpassing Huisvestingsverordening RV Startersleningen 2022 Paraplu bestemmingsplan Woningsplitsing, verkameren en parkeren 2023
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Voorzien in de grote vraag naar woningen en bedrijvigheid. Alsook andere opgaven oplossen m.b.t. klimaatadaptatie, energietransitie, slimme mobiliteit, biodiversiteit, gezondheid en circulaire economie. - Woningbouw versnellen - stip op de horizon is méér betaalbare woningen, kortere wachtlijsten, betere doorstroming, kortom meer inwoners die zich over een fijn thuis geen zorgen hoeven te maken – woningbouwmix; zorgen voor voldoende diverse woonoplossingen voor specifieke doelgroepen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	4.669					
Realisatie baten 2025	-462					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		6.345	3.861	3.834	3.808	3.808
Begrote baten 2026 t/m 2030		-300	-69	-69	-69	-69
Inzet reserves	-	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Activiteiten op het gebied van verstedelijking betreffen;
- coalitievorming tussen het Rijk, de provincie, waterschappen en regiogemeenten (zoals Oss, Meierijstad, Maashorst, Vught en Waalwijk) met het oog op verstedelijkingsafspraken.
- samenwerking gericht op:
  - Het opstellen van een stedelijke ontwikkelstrategie voor zowel de korte als de lange termijn.
  - Het uitvoeren van verdiepende studies naar woningbouw, mobiliteit en werklocaties, en het vertalen van deze inzichten naar gebiedsontwikkelingen.
  - Lobbyactiviteiten en bestuurlijke/ambtelijke positionering binnen landelijke en provinciale samenwerkingsverbanden, gecombineerd met het indienen van concrete subsidieaanvragen voor beschikbare rijks- of provinciale gelden.

De jaarlijkse gemoeide kosten betreffen voor 2,5mln. loonkosten en 0,8 mln. overige exploitatiekosten die voornamelijk ingezet worden voor (inhuur) personeel en juridische kosten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

De invoering omgevingswet maakt dat het omgevingsplan van rechtswege voor 1 januari 2032 moet omgezet zijn in 1 omgevingsplan voor de gehele gemeente. Dit vergt personele inzet. 10% vermindering op personele inzet en budget heeft impact op wettelijke taak omgevingswet. Komende jaren is inzet gedekt, maar daarna nog niet, terwijl transitiestrategie dat wel vergt.
Er is dan ook maar sprake van een beperkte mate van beleidsvrijheid.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Het merendeel van de budgetten bestaat uit personeelslasten en zijn daarmee op korte termijn beperkt beïnvloedbaar.

1. Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Overhead en overige personeelskosten
Portefeuillehouder:	Jack Mikkers
Beleidskaders: *1*	Geen specifieke beleidskaders
Doelstelling(en) begroting: *1*	Ondersteuning algemeen beleid/ overheadskosten

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	2.479					
Realisatie baten 2025	-844					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		1.880	1.934	1.934	1.934	1.934
Begrote baten 2026 t/m 2030		-21	-21	-21	-21	-21
Inzet reserves	-	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Ondersteuning algemeen beleid/ overheadskosten bestaande uit loonkosten en overige personeelskosten waaronder opleidingen en reiskosten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?
Grote mate van beleidsvrijheid. Betreffen overheadskosten en overige personeelskosten.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Het merendeel van de budgetten bestaat uit personeelslasten en zijn daarmee op korte termijn beperkt beïnvloedbaar. Een deel van kosten (opleidingsbudget/ reiskosten) zijn afhankelijk van CAO afspraken. Deze zijn beperkt/ niet direct beïnvloedbaar.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Bedrijvigheid/Geluid/Veiligheid
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	- RIB uitvoeringskader externe veiligheid 2010 - Nota hogere grenswaarde 2010
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Acceptabel geluidsniveau in de leefomgeving van zowel weg- en railverkeer, als van bedrijvigheid, horeca en evenementen - risico's van bedrijvigheid, opslag en vervoer van gevaarlijke stoffen zoveel mogelijk beperken voor inwoners, werkenden en bezoekers van de gemeente

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	191					
Realisatie baten 2025	-33					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		1.877	153	153	153	153
Begrote baten 2026 t/m 2030		-	-	-	-	-
Inzet reserves	-	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting	Voor 2026 zijn er extra incidentele budgetten toegekend, waardoor de lasten voor deze jaren hoger liggen dan de andere jaren.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
De gemeente neemt maatregelen om geluidshinder te beperken door geluidsniveaus bij ruimtelijke plannen, horeca en evenementen te controleren en een actieplan op te stellen op basis van geluidkaarten. Voor externe veiligheid worden hoogspanningskabels ondergronds gebracht en risico's van gevaarlijke stoffen bij nieuwe plannen afgewogen. Nieuw beleid wordt opgesteld in lijn met de Omgevingswet, gericht op een veilige en gezonde leefomgeving.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?
Beperkt structureel budget noodzakelijk voor beleidsondersteunend onderzoek voor de doorloop van projecten en maatregelen in de openbare ruimte. Beleidsvrijheid is groot.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Grote mate van beïnvloedbaarheid. Impact gering daar het een beperkt budget betreft.

1. Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Bodem/Water/Lucht
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	- RV Nota bodembeheer 2019-2024 en regionale bodemkwaliteitskaart - verordening bodemsanering 2009 - Schoon luchtakkoord 2020 - RIB Geurverordening Maasdonk - Verordening geurhinder en veehouderij 2008
Doelstelling(en) begroting: *1*	- We onderzoeken hoe we een klimaatrobuuste vitale bodem kunnen creëren als basis voor een klimaatbestendige stad , met een goede balans tussen benutten en beschermen - Schone lucht door ondersteunen van bewonersinitiatieven bij het meten van luchtkwaliteit uitvoering van maatregelen uit het decentraal uitvoeringsplan luchtkwaliteit.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	974					
Realisatie baten 2025	-668					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		4.625	708	708	708	708
Begrote baten 2026 t/m 2030		-	-	-	-	-
Inzet reserves	-	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting	Begrote lasten waren in 2024 en 2025 hoger door toegevoegd incidenteel budget 'natuurversterkend ontwikkelen'.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De gemeente werkt aan een duurzame bodem en ondergrond door beleid te ontwikkelen voor ruimtelijke inpassing van infrastructuur, het stimuleren van bodemonderzoek en sanering, en het bevorderen van duurzaam gebruik voor energie, waterberging en klimaatadaptatie. Bij gebiedsontwikkelingen wordt vroegtijdig rekening gehouden met ondergrondbelangen. Voor het verbeteren van de luchtkwaliteit ondersteunt de gemeente bewonersinitiatieven, voert zij maatregelen uit het uitvoeringsplan luchtkwaliteit, en werkt zij samen met partners aan emissieloos bouwen vanaf 2030 volgens het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen.

Hiervoor zijn 0,7 mln. aan exploitatielasten begroot. Begrote kosten betreft 0,3 mln. aan beleidsondersteunend onderzoek bodembescherming, 0,32 mln. voor bodemsanering en baggerwerkzaamheden en 0,05 mln. aan overige kosten bodem.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Bodemonderzoek is noodzakelijk wanneer er ruimtelijke plannen zijn ter bescherming van de bodem. Uitkomst kan zijn dat bodemsanering nodig is voordat de verdere uitvoer kan plaatsvinden. Hiermee is de beleidsvrijheid beperkt.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Afhankelijkheid van ruimtelijke plannen. Indien er minder plannen onderzoek moeten worden/ projecten doorgang vinden kan onderzoek uitblijven.

1. Hier nemen we de beleidskaders en doelstellingen op zoals vermeld in de begroting. Op product(en) niveau ontbreken soms beleidskaders en doelen in de begroting. In dat geval nemen we alternatieve

kaders en doelen op, bijvoorbeeld de relevante wet- en regelgeving en de belangrijkste wettelijke/overige doelstellingen.

Bijlage 1: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	1212 Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen (inclusief 1004 Informatie/automatisering (kosten SIM voor Belastingen))
Portefeuillehouder:	M. Craste
Beleidskaders: 1	Gemeentewet Bestuursakkoord 2022-2026 Belastingvoorstellen Beleidsuitgangspunten, zoals opgenomen in de paragraaf lokale heffingen uit de begroting
Doelstelling(en) begroting: 1	Wij hebben in ons bestuursakkoord 2022-2026 aangegeven dat 's-Hertogenbosch een financieel gezonde gemeente is. Met solide financieel beleid hebben we een sterke basis gelegd voor de toekomst. Dat houden we zo in het belang van onze inwoners, instellingen en ondernemers.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	4.300				
Realisatie baten	-63.210				
Begrote lasten		5.470	5.380	5.380	5.380
Begrote baten		-65.213	-66.721	-67.108	-67.512
Inzet reserves	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting	De baten zijn de begrote opbrengsten voor de onroerende en roerende zaak belasting, toeristenbelasting, hondenbelasting en precariobelasting. De lasten zijn hoofdzakelijk personeelskosten van de afdeling belastingen, de kosten voor belastingapplicaties, proceskostenvergoedingen.				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Alle activiteiten die van belang zijn voor het voorbereiden van WOZ-beschikkingen en belastingaanslagen en het heffen en innen van deze aanslagen.

Mate van beleidsvrijheid in de uitvoering [denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]?
Het bepalen van de WOZ-waarde en het voeren van de BAG-registratie is een wettelijke taak. Het opleggen van de verschillende soorten belastingen en de tarieven daarvan is een keuze. Met andere woorden: we kunnen er ook voor kiezen deze belastingen (deels) niet op te leggen en deze inkomsten (deels) op een andere manier te realiseren.

Mate van beïnvloedbaarheid [denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]?
De tarieven worden door de raad vastgesteld. Daarmee wordt ook de hoogte van de belastingopbrengsten bepaald. Hierdoor is sprake van een hoge mate van beïnvloedbaarheid.

Algemene uitkering

Product(en):	Algemene uitkering
Portefeuillehouder:	Schonis
Beleidskaders:	Het besluit begroten en verantwoorden (BBV), Gemeenschappelijk toezichtskader (GTK), financiële verhoudingswet
Doelstelling(en) begroting:	NVT

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	-				
Realisatie baten	-462.565				
Begrote lasten		-	-	-	-
Begrote baten		-461.530	-479.986	-457.854	-445.621
Inzet reserves	890				
Eventuele toelichting	**Bedragen vanaf 2026 zijn gebaseerd op de meicirculaire 2026. De fluctuaties ontstaan door tijdelijke gelden. In 2028 stopt de extra Rijksbijdrage voor de hervormingsagenda Jeugdzorg.**				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Op dit product verantwoorden we de algemene uitkering die we van het Rijk ontvangen uit het gemeentefonds. Het bedrag is de resultante van het verdeelmodel dat het Rijk hanteert. De verdeling gebeurt op basis van zogenaamde basisgegevens, zoals aantal inwoners, aantal woonruimten, aantal inwoners met een migratieachtergrond. Er vinden geen activiteiten plaats op dit product.

Mate van beleidsvrijheid in de uitvoering [denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]?
Volledig vrij. Middelen uit het gemeentefonds zijn naar eigen inzicht te besteden. Wel ontvangen we als centrumgemeente Rijksmiddelen die bedoeld zijn voor inzet in de regio. Hier liggen regionale afspraken onder.

Mate van beïnvloedbaarheid [denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]?
De algemene uitkering gemeentefonds dekt de kosten van de algemene dienst en is niet direct beïnvloedbaar door de gemeente. Ons aandeel uit het gemeentefonds neemt toe als wij op de basisgegevens (zoals aantal inwoners, aantal woonruimten, aantal inwoners met een migratieachtergrond) sneller groeien dan het landelijk gemiddelde.

Overige Baten en Lasten

Product(en):	Stelposten, Onvoorzien, Overige baten en lasten en daaraan gerelateerde mutaties reserves alsmede het Resultaat van de rekening van baten en lasten
Portefeuillehouder:	Schonis
Beleidskaders:	Gemeentewet, BBV, GTK, FV 212
Doelstelling(en) begroting:	-

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	26				
Realisatie baten	17.784				
Begrote lasten		-6.184	12.534	12.428	12.427
Begrote baten		-	-	-	-
Inzet reserves	18.931	-16.477	8.425	8.803	8.627
Eventuele toelichting	**Verklaring mutatie lasten/baten:** **In 2025 betreffen de baten het jaarrekeningresultaat.** **In 2026 is vooral het saldo van de actualisatie zichtbaar.** **Vanaf 2027 is het saldo van de meerjarenbegroting 2027-2030 – voor inzet nieuw beleid – zichtbaar. Dit resultaat loopt terug, maar wordt gecompenseerd door hogere kapitaallasten van het investeringsplan 2027-2030.** **Verklaring mutatie inzet reserves:** **In 2025 betreft dit grotendeels het positieve saldo van de septembercirculaire dat gestort wordt in de algemene reserve.** **In 2026 is de inzet van de reserve nog uit te voeren werkzaamheden voor overgehevelde budgetten cf. besluitvorming jaarrekening 2025 zichtbaar.** **Vanaf 2027 betreft de inzet reserves vooral de jaarlijkse storting in het structuurfonds.**				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats ?
Geen. Betreft administratieve posten • Ruimte voor de raad om onvoorziene uitgaven te bekostigen. • Ruimte voor toekomstige investeringen (IP en SF). • Budgetoverheveling incidentele budgetten. • Zo realistisch mogelijk ramen. • Rekeningresultaat

Mate van beleidsvrijheid in de uitvoering [denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]?
We moeten voldoen aan het BBV en het financiële toezichtskader voor gemeenten. Zolang we binnen die kaders blijven is de invulling vrij.

Mate van beïnvloedbaarheid [denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]?
Een deel van de storting in het structuurfonds is nodig om de toekomstige kapitaallasten van reeds gedane investeringen af te dekken. Alleen door afstoting is (een deel) van dat budget vrij te spelen. De mogelijkheden daarvoor zijn zeer beperkt. De overige begrotingsposten zijn wel beïnvloedbaar.

Bijlage 1: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	1045 – Economische ontwikkeling - Datastad
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: 1	Economische slagkracht en Datastad (bestuursakkoord 2022-2026)
Doelstelling(en) begroting: 1	- Investeren in het creëren van een nationaal onderscheidend ecosysteem rond de ICT- en dataeconomie. - Inzetten op digitale vaardigheden waardoor inwoners beter mee kunnen doen in de samenleving en op de arbeidsmarkt. - Het stimuleren van digitale- en datavaardigheden op alle opleidingsniveaus; in samenwerking met onderwijsinstellingen. - Het verbeteren van de datavaardigheid binnen de gemeentelijke organisatie. Bron: Bestuursakkoord 2022-2026

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	894				
Realisatie baten	8				
Begrote lasten		1.033	1.010	1.010	1.010
Begrote baten		-	-	-	-
Inzet reserves	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats ?

1. Datavaardige Stad

Deze programmalijn versterkt de digitale basisvaardigheden van inwoners en onderwijsinstellingen en ondersteunt een inclusieve digitale samenleving.

Kernactiviteiten:

- Jaarlijks twee hackathons i.s.m. Avans.
- Pilot DreamSpace (codeerscholing PO) in de Grasso i.s.m. Microsoft.
- Uitvoeringsagenda op basis van de 0-meting Digitale Inclusie.
- Samenwerking binnen de Bossche Educatieve Agenda en ondersteuning van lokale initiatieven.

2. Datawijze Overheid

Doel is een datagedreven, transparante en ethisch werkende gemeentelijke organisatie.

Kernactiviteiten:

- Doorontwikkeling van het Dataplatform en governance.
- Toepassing van Digital Twinning en AI-technologie.
- Versterking datavaardigheden binnen de organisatie en borging van ethisch datagebruik.
- Publicatie en ontsluiting van open data.

3. Slimme Oplossingen voor de Samenleving
We ontwikkelen data- en technologiegedreven oplossingen voor maatschappelijke opgaven.

Kernactiviteiten:

- Bijdrage aan gemeentelijke labs (IoT Stadslab, Lab-S, LabXL).
- Toepassing van Digital Twins voor gebiedsontwikkeling en leefbaarheid.
- Ontwikkeling van datagedreven werkwijzen in wijk- en domeinopgaven.

4. Innovatieve Data-Economie
Deze programmalijn versterkt het regionale data-ecosysteem en ondersteunt ondernemers bij digitalisering.

Kernactiviteiten:

- Versterken digitale vaardigheden MKB.
- Bijdrage aan de Regiodeal en het Innovatie Kwartier Den Bosch.
- Samenwerking met kennisinstellingen en bedrijfsleven in het regionale ecosysteem.

Programma-overstijgende activiteiten

- Organisatie van de jaarlijkse Slim Samenleven Dagen.
- Deelname aan de City Deal AI en landelijke kennisuitwisseling.
- Actieve betrokkenheid bij partnerschappen zoals DMI en regionale innovatie-initiatieven.

Mate van beleidsvrijheid in de uitvoering [denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]?

Hier is geen wettelijke taak aan verbonden. Het is een keuze van de gemeenteraad geweest om te investeren in datagedreven werken.

Mate van beïnvloedbaarheid [denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]?

In 2027 is de mate van beïnvloedbaarheid beperkt. Veel zaken zijn al vastgelegd voor dit jaar. Vanaf 2028 wordt de mate van beïnvloedbaarheid groter.

Product(en):	1018 Bestuurlijke samenwerking – Samenwerkingsverbanden en Strategie
Portefeuillehouder:	Jack Mikkers (bestuurlijke samenwerking, strategie, lobby), Marianne van der Sloot (BrabantStad). In de praktijk raakt dit alle portefeuilles en/of zijn activiteiten collegebreed.
Beleidskaders: 1	Bestuursakkoord + verschillende inhoudelijke doelen en ambities op tal van beleidsterreinen.
Doelstelling(en) begroting: 1	Uit het programma bestuursorganen en -ondersteuning: • Met lobby en public affairs zetten we in op partnerschap om vanuit mede-eigenaarschap in gezamenlijkheid projecten en opgaven een stap verder te brengen. We richten ons daarbij op meerdere niveaus: van provincie tot Europa. En van VNG tot B7. • Partnerschap staat ook centraal bij onze regionale samenwerking. Als gemeente kunnen we sommige opgaven niet alleen oppakken. Daar is goede samenwerking met medeoverheden voor vereist. In onze regio, in Brabant en in het land. Onder meer in de regio Noordoost-Brabant vervullen we een actieve rol, die ook van ons als centrumgemeente verwacht mag worden. Ook continueren we de samenwerking in BrabantStad.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	2.437				
Realisatie baten	-745				
Begrote lasten		1.817	1.822	1.822	1.822
Begrote baten		-	-	-	-
Inzet reserves	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting	De middelen voor bestuurlijke samenwerking en strategie worden ingezet ten behoeve van uitvoering lobbyactiviteiten, deelname aan samenwerkingsverbanden in de regio, provincie en landelijk, aangaan en onderhouden van andere relevante netwerken, aantrekken van externe financiering uit Europa en advies ten behoeve van strategievorming en governance. Al deze activiteiten zijn middelen om gemeentelijke doelen, ambities en opgaven te kunnen realiseren. Doordat we onze opgaven/doelen op de kaart te zetten, partners die we nodig hebben aan ons binden, financiering aantrekken, anderszins ruimte creëren voor realisatie van onze agenda.				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats ?

- Uitvoeren van lobby- en public affairs activiteiten. Inclusief aangaan en onderhouden van relevante netwerken/contacten. Zowel ambtelijk, als adviseren en faciliteren van het bestuur. In Den Haag, bij de provincie, andere gemeenten, andere relevante partners.
- Coördinatie van gemeentelijke inzet in interbestuurlijke samenwerking en VNG.
- Deelname en financiële bijdrage aan samenwerkingsverbanden met andere overheden: Regio Noordoost-Brabant, Brabantstad, G40 en gekoppeld daaraan Platform31 als kennispartner. Ten behoeve van: gemeentegrensoverschrijdende opgaven en kansen; in aanmerking komen voor rijks- en provinciale middelen (bijv. Regiodeal); lobby (samen massa maken), kennisuitwisseling.
- Advisering op inzet van onze gemeente in bestuurlijke samenwerking. Aanvullend op bovengenoemde samenwerkingsverbanden ook Verstedelijkingsregio ’s-Hertogenbosch.

- Positionering van de gemeente in regio, Brabant, Nederland, Europa. Oa: impact van ontwikkelingen om ons heen en (advies op) aanpak en samenwerking om hierop in te spelen.
- Advisering op lange ontwikkellijnen en strategie, zoals Verhaal voor ’s-Hertogenbosch.
- Aantrekken financiële middelen uit Europese subsidieprogramma’s voor gemeentelijke (eventueel regionale) projecten en doelen. Inclusief onderhouden van relevante netwerk, kennis en signaleren van kansen in nieuwe subsidieprogramma’s / calls voor ’s-Hertogenbosch.
- Regie en opsteller gemeentebrede politiek-bestuurlijke producten, zoals overdrachtsdocument voor nieuwe raad, voortgang bestuursakkoord, bestuurlijke hoofdlijnen begroting/jaarverslag.
- Verzamelen en delen van strategisch relevante kennis ten behoeve van organisatie en bestuur. Algemeen strategisch advies ten behoeve van management en organisatie.

Mate van beleidsvrijheid in de uitvoering [denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]?

Beperkte beleidsvrijheid. Een groot deel van de uitgaven betreft financiële bijdragen aan samenwerkingsverbanden. De bijdragen zijn gebaseerd op afspraken tussen deelnemende partijen – vaak vastgelegd in een ondertekend convenant – en kunnen niet eenzijdig door onze gemeente worden aangepast. De strategische advisering en lobbyactiviteiten zijn sterk verbonden aan strategische koers, het bestuursakkoord, beleidskaders, aanverwante ambities en doelen en daaruit voortvloeiende inzet, projecten en acties. Keuzes zijn te maken in de werkbudgetten; dit gaat om relatief kleine bedragen binnen dit product.

Mate van beïnvloedbaarheid [denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]?

De beïnvloedbaarheid van dit product is beperkt. Het grootste deel van het budget ligt vast in verplichtingen voor deelname in samenwerkingsverbanden (zie hierboven). Beïnvloeding op de bijdrage aan de samenwerkingsverbanden is alleen mogelijk in samenspraak en in gezamenlijke besluitvorming met andere deelnemers (9 andere gemeenten en 2 waterschappen).
De hoogte van werkbudgetten zijn beïnvloedbaar. Met dienverstande dat er voor het huidige werkbudget ‘lobby’ (1 budget voor inzet in/naar zowel Den Haag als Europa) sowieso geen structurele dekking is na 2026[1].

[1] Er is geen structurele dekking voor lobby. Kosten worden gedekt uit een eindig budget, zonder voeding; dit budget is na 2026 op. Inmiddels is binnen eigen budgetten van strategie 20k vrijgemaakt, maar dan resteert nog een tekort van ca. 30k.

Treasury en deelnemingen

Product(en):	Deelnemingen vastgoedbedrijven, Treasury en bijbehorende mutaties op reserves
Portefeuillehouder:	Schonis
Beleidskaders:	Gemeentewet, Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), Gemeentlijke Toezichtskader (GTK), Financiële Verordening 212, Controleverordening 213, Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO), Treasurystatuut
Doelstelling(en) begroting:	Vanuit het treasurystatuut kennen we de volgende doelstellingen: - Het continu zorgen voor voldoende liquiditeit voor de gehele gemeente. -Het minimaliseren van de rentekosten binnen het kader van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en de op deze wet gebaseerde regelgeving. - Het maximaliseren van de renteopbrengsten binnen het kader van de Wet fido en de op deze wet gebaseerde regelgeving.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	18.148				
Realisatie baten	-39.949				
Begrote lasten		18.712	19.770	20.770	21.770
Begrote baten		-42.517	-44.048	-44.048	-44.048
Inzet reserves	68	53	39	39	39
Eventuele toelichting	**In 2026 en 2027 is rekening gehouden met lagere rentelasten als gevolg van het positieve saldo op de rekening bij de Schatkist (2 miljoen). In 2028 bedraagt dit nog 1 miljoen. Vanaf 2029 is hier geen rekening meer mee gehouden omdat we verwachten dat de bevoorschotting van het Rijk (bijv Novex) dan daadwerkelijk tot uitgaven heeft geleid.**				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats ?
De lasten en baten betreffen de rentekosten en rentebaten van externe en interne financiering (toegerekende rente en bespaarde rente). Deels betreft dit leningen opgenomen en doorverstrekt aan BIM, MEI, Stadsgewest en Heesch-West. Daarnaast trekken wij in het kader van onze treasuryfunctie leningen aan en genereren we rente-inkomsten ter compensatie van het vervallen dividend Essent.

Mate van beleidsvrijheid in de uitvoering [denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]?
Binnen de wet FIDO is aangegeven waar we aan moeten voldoen betreffende onze financiering.

Mate van beïnvloedbaarheid [denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]?
Zowel de ingeleende als de uitgeleende gelden liggen contractueel meerjarig vast.

Product(en):	1017 Baten en lasten secretarieleges burgerzaken
Portefeuillehouder:	Roy Geers
Beleidskaders:	Artikel 229 van de Gemeentewet (dit artikel bepaalt dat leges geheven mogen worden voor handelingen verricht bij het aanvragen van documenten). De Paspoortwet, de Rijbewijzenwet, de Wet BRP
Doelstelling(en) begroting:	Er is geen één op één doelstelling opgenomen in de programmabegroting m.b.t. dit product.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Realisatie lasten	1.456				
Realisatie baten	-3.188				
Begrote lasten		1.660	1.585	1.585	1.585
Begrote baten		-3.438	-3.533	-3.368	-2.858
Inzet reserves	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Eventuele toelichting	Betreft de opbrengst uit aanvragen & verlengen van reisdocumenten en rijbewijzen en het aanvragen van uittreksels uit de Basisregistratie Personen (BRP) en Verklaringen omtrent het gedrag (VOG). De lasten zijn voornamelijk rijksleges welke afgedragen worden aan het Rijk. Betreft aantal documenten x legestarief. Beide aspecten zijn **niet** te beïnvloeden. De Leges worden vastgelegd in een tarieventabel. Deze verordening bepaalt welke diensten belast worden en tegen welk tarief. Belangrijk is dat leges opbrengsten door de geldigheidstermijn een cyclisch patroon vertonen. De periode 2024 – 2028 betreft een vijfjarige piekperiode. Vanaf 2029 lopen legesopbrengsten 5 jaar lang met zo'n € 600.000 per jaar terug.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De afdeling Publieke Dienstverlening zorgt voor verstrekking van documenten zoals rijbewijzen en reisdocumenten, waarbij het draait om een combinatie van identiteitsvaststelling, rechtszekerheid, dienstverlening en naleving van wet- en regelgeving.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Er is geen sprake van beleidsvrijheid, tarieven zijn vastgesteld en aantallen zijn niet te beïnvloeden.

Transparantie en kostendekkendheid: gemeenten moeten inzicht geven in de kosten die aan leges ten grondslag liggen. De leges mogen niet hoger zijn dan de kosten van de dienst (het kostendekkingsprincipe). Daarnaast heeft het Rijk maximum vastgestelde tarieven voor o.a. rijbewijzen en reisdocumenten.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Deze legesopbrengsten zijn niet te beïnvloeden. Tarieven voor de meeste documenten zijn door het Rijk gemaximeerd (reisdocumenten/rijbewijzen) of volledig vastgesteld (VOG). Op aantallen is niet te sturen. Daarbij mogen de opbrengsten niet hoger zijn dan de kosten.

Format wendbaar begroten: Overwegingen PDvl	
Product(en):	1015, Burgerlijke stand 1016, Bevolking 1004, Informatie/automatisering
Portefeuillehouder:	Roy Geers / Jack Mikkers
Beleidskaders:	Gemeentewet / Burgerlijk wetboek / Wet basisregistratie personen / Kieswet (wet programmatuur verkiezingsuitslagen) . Straatnamen verordening / Beleidsregels gemeentelijke uitvaart / Beleidsregels Briefadres / Regelement Burgerlijke stand. Bedien model 's-Hertogenbosch / Missie en Visie Dienstverlening.
Doelstelling(en) begroting:	Vanuit het Bestuursakkoord en onze visie op (publieke) dienstverlening geven we met het bedienmodel invulling aan onze gemeentelijke dienstverlening. Hierbij hechten we groot belang aan het in verbinding zijn met onze inwoners en ondernemers. Nu digitale dienstverlening steeds meer de norm wordt in de maatschappij, wordt een goede borging van het menselijke aspect, de kwaliteit van dienstverlening, de noodzaak tot het behoud van persoonlijk contact, de ruimte voor tijdrovend maatwerk en complexe casussen steeds belangrijker en urgenter. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de behoefte aan persoonlijk contact met de overheid en ondersteuning bij dienstverlening blijft bestaan. Mensen willen, zeker bij complexe en ingrijpende gebeurtenissen, geholpen worden door empathische mensen die inhoudelijk verstand van zaken hebben We vinden het belangrijk dat inwoners ons makkelijk kunnen bereiken en begrijpen. Als overheidsorganisatie die dicht bij de mensen staat, willen we helder communiceren en open zijn over hoe we werken en beslissingen nemen. Zo bouwen we aan vertrouwen en zorgen we ervoor dat mensen contact kunnen opnemen op een manier die bij hun past. Samen komen we dan tot goede en passende dienstverlening. Dit doen we door de mens centraal te zetten in alles wat we doen. We blijven leren en verbeteren, maken slim gebruik van data en nieuwe technologie om zo onze dienstverlening steeds beter te maken. De afdeling publieke dienstverlening is er voor iedereen die woont, werkt of verblijft in onze gemeente. Wij zorgen ervoor dat belangrijke levensgebeurtenissen — zoals geboorte, huwelijk, verhuizing en overlijden — correct worden behandeld en geregistreerd en dat inwoners toegang hebben tot betrouwbare identiteitsdocumenten en persoonsgegevens. Onze belangrijkste doelstellingen zijn: • **Zorgvuldig beheer en registratie** van persoonsgegevens in de Basisregistratie Personen (BRP) • **Uitgifte van identiteitsbewijzen** zoals paspoorten, ID-kaarten en rijbewijzen • **Begeleiding bij levensgebeurtenissen** zoals huwelijken, geboortes en overlijdens

	• **Organisatie van verkiezingen**, Toegankelijk, veilig zoals het versturen van stempassen en het inrichten van stembureaus • **Dienstverlening op maat**, met oog voor de menselijke maat en toegankelijkheid voor iedereen Wij streven naar een dienstverlening die betrouwbaar, vriendelijk en efficiënt is — digitaal waar het kan, persoonlijk waar het nodig is. Zo dragen we bij aan een transparante overheid en het vertrouwen van onze inwoners.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029
Realisatie lasten	6.378				
Realisatie baten	-654				
Begrote lasten		6.651	6.824	6.500	6.615
Begrote baten		-706	-769	-769	-769
Inzet reserves	457	28	-1	403	-1
Eventuele toelichting	Kosten voor verkiezingen (afgerond € 400.000 per verkiezing) worden gedekt uit een reserve verkiezingen. Jaarlijks wordt dit bedrag gestort en de werkelijke verkiezingen worden hiermee verrekend.				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Bovenstaande betreft NIET de opbrengsten voor het aanvragen & verlengen van reisdocumenten en rijbewijzen en het aanvragen van uittreksels uit de Basisregistratie Personen (BRP) en Verklaringen omtrent het gedrag (VOG).

Het betreft:

- Kosten voor informatisering (software en hardware) zoals het softwarepakket voor burgerzaken (iBurgerzaken) maar ook hardware zoals het contant geld systeem (Easycash) en het klantgeleidingssysteem (JCC);
- Kosten voor het organiseren van verkiezingen (huur van stemlocaties, presentiegelden, drukwerk, portokosten en kosten voor opbouwen van stemhokjes).
- Opbrengsten voor leges burgerlijke stand & naturalisaties
- Afdelingskosten (loonkosten en werkbudgetten) voor de drie bureaus: Frontoffice, Backoffice en het Gemeentelijk Contact Centrum (GCC),

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Veel processen zijn wettelijk verplicht, sterk gestandaardiseerd en direct gekoppeld aan de rechtmatigheid, tijdigheid en kwaliteit van dienstverlening aan inwoners.
Relevant hierbij is ook dat het inwoneraantal van gemeente 's-Hertogenbosch verder oploopt van nu 160.000 naar 200.000 over enkele jaren. Dit heeft dusdanige impact dat ‘afbouw ‘ van het bedienmodel niet mogelijk is.
Naar verwachting gaat deze stijging in de dienstverlening en bedrijfsvoering van PDvl op termijn meer personele capaciteit vragen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

De beïnvloedbaarheid van dit product is beperkt. Het grootste deel van de kosten bestaat uit loonkosten van vaste medewerkers, die nodig zijn voor het uitvoeren van de wettelijke taken en de maatschappelijke rol van de afdeling. Daarnaast zijn er meerjarige verplichtingen zoals contracten voor software (iBurgerzaken), accountantscontrole en betalingsverkeer. Door de aard van de werkzaamheden — waaronder identiteitsvaststelling, persoonsregistratie en verkiezingsorganisatie — is de ruimte voor structurele bezuinigingen beperkt

Product(en):	1012 - Representatie
Portefeuillehouder:	Mikkers
Beleidskaders:	1)Bestuursakkoord 2022-2026 2)Jaarlijks bestuurlijk behandelplan Bestuurlijke representatie
Doelstelling(en) begroting:	Bestuurlijke representatie en kabinetszaken zijn essentieel voor de wederzijdse betrokkenheid en verbinding. Bij door de gemeente (lees: college) te initiëren jaarlijkse activiteiten en ontvangsten wordt waarde of waardering aan de bevolking of initiatiefnemers getoond, wordt geïnitieerd rond verbindingen met de samenleving en wordt breed betrokkenheid getoond bij activiteiten op het gebied van lief en leed. De activiteiten/ontvangsten dienen een algemeen gemeentelijk belang, maar ook een politiek-bestuurlijke belang en bepaalt mede het imago van de gemeente (lees college) naar de stad. Samen met het uitnodigingenbeleid (dat wederkerig is) wordt aan de hand van te bepalen thema's en speerpunten de lobbyaanpak/ public affairs verweven.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	1.095				
Realisatie baten	-10				
Begrote lasten		1.083	886	886	886
Inzet reserves	-281	-191	-79	-79	-79
Eventuele toelichting	De uitgaven betreffen de loonkosten voor de medewerkers van Kabinetszaken en werkbudget voor bestuurlijke representatie voor het organiseren van evenementen en ontvangsten. Inkomsten betreffen dekking in 2025 vanuit reserve citymarketing voor aanloopkosten '400 jaar beleg van 's-Hertogenbosch.'				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Alle activiteiten die van belang zijn – en jaarlijks worden vastgesteld - voor bestuurlijke representatie / Kabinetszaken

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?
De invulling van bestuurlijke representatie en kabinetszaken is geen wettelijke taak. De mate waaraan je hier invulling geeft is een keuze van het college.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
De invulling van bestuurlijke representatie en kabinetszaken is geen wettelijke taak. De mate waaraan je hier invulling geeft is een keuze van het college.

Product(en):	1011 - Bestuursondersteuning
Portefeuillehouder:	Neeltje van der Heijden
Beleidskaders: *1*	- Vertegenwoordiging op landelijk niveau door VNG, - Contractafspraken over Bestuurlijk Informatiesysteem.
Doelstelling(en) begroting: *1*	Het ondersteunen van het democratische besluitvormingsproces en onderdeel zijn van het landelijke netwerk van gemeenten en vertegenwoordigd worden door de VNG.

x € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028
Realisatie lasten	735				
Realisatie baten	-				
Begrote lasten		667	452	452	452
Eventuele toelichting	De gerealiseerde kosten voor 2024 vallen significant lager uit omdat er budget vanuit dit product is overgedragen aan het budget voor het burgerberaad / participatie in 2024. Ook in 2025 en 2026 is er budget op dit product gelabeld voor participatie. Het gaat in 2026 nog om € 115.000 aan incidenteel budget voor de loonkosten voor de programmamanager participatie. Vanaf 2027 is dit incidentele budget eruit. Veruit grootste aandeel van het structurele budget betreft lidmaatschap VNG voor ruim € 270.000.				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Contributies aan de VNG, contractverplichting voor bestuurlijk informatiesysteem (bis Notudoc) waarin het College en de raad de vergaderingen voorbereid, beleidsadvies, juridisch advies, incidenteel budget voor moderne overheid waardoor we deze bestuursperiode hebben kunnen experimenteren met burgerberaden.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?
Contributie aan de VNG is een essentieel lidmaatschap voor de vertegenwoordiging van onze gemeente op nationaal niveau. Via de VNG hebben we stemrecht om invloed uit te oefenen op landelijk (nieuwe te ontwikkelen) beleid en regelgeving. Alle gemeenten in Nederland (inclusief de openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius en de landen Aruba en Curacao zijn lid van deze vereniging. Nederland telt in totaal 342 gemeenten. Geen lid zijn is geen optie.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
De beïnvloedbaarheid zit enkel in de budgetten voor beleidsadvisering en juridische advieskosten. De overige budgetten zijn of incidenteel (moderne overheid) tot 2026 of zitten vast vanwege contractering (Notubiz) of zijn bedrijfslidmaatschappen/ contributies van de VNG waar we onze voeding als gemeente uit halen in de meest brede zin van het woord.

Product(en):	1006 - Statistische producten
Portefeuillehouder:	Diverse, afhankelijk van het product
Beleidskaders:	De activiteiten van de afdeling Onderzoek en Statistiek (O&S) vallen binnen meerdere beleidskaders (o.a. wettelijke vereisten, ambities coalitie akkoord en programma's). De afdeling heeft een zowel ondersteunende als een strategische rol op het snijvlak van beleid, bedrijfsvoering en informatievoorziening. De meeste (repeterende) activiteiten worden verricht aan de hand van een, in het Gemeentelijk Management Team (GMT), vastgesteld portfolio.
Doelstelling(en) begroting:	Er is geen één op één doelstelling opgenomen in de programmabegroting m.b.t. dit product.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	1.158				
Realisatie baten	-86				
Begrote lasten		1.275	1.307	1.307	1.307
Begrote baten		-87	-89	-89	-89
Inzet reserves	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De afdeling werkt met een onderzoeksagenda (portfolio) dat is afgestemd op:

- Gemeentelijke (strategische) kaders (zoals bijvoorbeeld het coalitie akkoord, omgevingsvisie etc.);
- Wettelijke en landelijke kaders (zoals bijvoorbeeld verplichte onderzoeken in kader van Jeugd, Wmo, Participatiewet. Maar ook (leerling)prognoses en monitoring op gebied van veiligheid);
- De gemeentelijk planning & controle cyclus;
- Regionale en interbestuurlijke kaders (bijvoorbeeld GGD, RNOB, regionale woningmarkt of regionale energie strategie)

Naast de werkzaamheden in het portfolio (het uitvoeren van onderzoeken) verricht O&S ook de volgende werkzaamheden:

- Adviesfunctie: hierbij kan worden gedacht aan adviseren over indicatoren in de programmabegroting, meedenken over meetbaar maken van beleid, programma's en ambities, meedenken over onderzoeken door externen.
- (Ondersteunen bij) het beantwoorden van vragen vanuit bestuur, management en derden. Bijvoorbeeld voor de P&C cyclus, bij begrotingen en overdrachtsdocument naar de nieuwe raad.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Groot, een aantal onderzoeken zijn wettelijk verplicht. Daarnaast zijn we voor de periode 2024-2027 verplichtingen aangegaan met regiogemeenten inzake de regionale woningmarktmonitor.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Groot, behoudens meerjarige verplichting inzake de regionale woningmarktmonitor. Ten aanzien van software licenties lopen er enkel kortdurende overeenkomsten (1-3 jaar).

Bijlage 1: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	1002 Burgemeester en wethouders
Portefeuillehouder:	College B&W
Beleidskaders:	Gemeentewet artikel 36 lid 2 Besluit bezoldiging politieke ambtsdragers Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) Wet toekomst pensioenen
Doelstelling(en) begroting:	De begroting is gericht op het waarborgen van een goed functionerend dagelijks bestuur van de gemeente. De middelen zijn bedoeld om de wettelijke en bestuurlijke taken van het college van B&W op een professionele, integere en transparante manier uit te voeren. Dit omvat onder andere de salariskosten van de burgemeester en wethouders, de afwikkeling van wachtgelden en pensioenen van (voormalige) wethouders en de uitvoering van bijbehorende regelingen zoals de APPA. Daarnaast is er werkbudget beschikbaar voor o.a. dienstreizen en opleidingen.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	1.699				
Realisatie baten	-3				
Begrote lasten		2.356	2.040	2.035	2.035
Begrote baten		-	-	-	-
Inzet reserves	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats ?

- Leiding geven aan gemeentelijke beleidsterreinen en het ambtelijk apparaat
- Voorbereiden, uitvoeren en monitoren van het collegeprogramma
- Vertegenwoordigen van de gemeente in regionale en landelijke samenwerkingsverbanden
- Voeren van bestuurlijk overleg met interne en externe partners
- Beoordelen en besluiten over voorstellen aan de gemeenteraad
- Afhandelen van pensioenen en wachtgeldregelingen voor (voormalige) wethouders conform de Appa
- Uitvoeren van onderzoeken en berekeningen via ProAmbt ten behoeve van pensioenregelingen
- Gebruik van dienstauto voor representatieve en bestuurlijke taken
- Deelname aan externe bijeenkomsten, werkbezoeken, opleidingen en representatieve activiteiten

Mate van beleidsvrijheid in de uitvoering [denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]?

Beperkte beleidsvrijheid. De rechtspositie, bezoldiging, pensioenvoorzieningen en wachtgeldregelingen van de burgemeester en wethouders zijn grotendeels wettelijk vastgelegd in onder andere de Gemeentewet, de Appa en het Rechtspositiebesluit. Ook de uitvoering van pensioenen en uitkeringen via ProAmbt volgt landelijke kaders. Binnen deze wettelijke grenzen heeft het college enige ruimte om keuzes te maken in de inzet van het werkbudget.

Mate van beïnvloedbaarheid [denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]?
De bezoldiging van wethouders is wettelijk vastgesteld en volgt landelijke kaders. Wel kan het aantal wethouders variëren per collegeperiode. Wanneer er bijvoorbeeld geen zes maar vijf wethouders in het volgende college plaatsnemen, heeft dit direct invloed op de begroting. Dit is afhankelijk van de uitslag van de volgende gemeenteraadsverkiezingen en het daaropvolgende formatieproces, waarin wordt bepaald welke partijen in het college vertegenwoordigd zullen zijn. Daarnaast zijn de pensioen- en wachtgeldverplichtingen voor (voormalige) wethouders wettelijk geregeld en niet beïnvloedbaar. Alleen het werkbudget van het college biedt enige flexibiliteit; de inzet hiervan kan jaarlijks worden aangepast op basis van bestuurlijke keuzes en prioriteiten.

Bijlage 1: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	1004 Informatie/automatisering
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: 1	Wet digitale toegankelijkheid (websites) Wet open overheid (transparantie) Wet elektronische publicaties (besluiten) Wet basisregistraties (BRP/BAG/WOZ/BRO/BGT) Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (digitale dienstverlening) GIBIT en Gemeentelijke ICT-kwaliteitsnormen (verplichte standaarden) Algemene Verordening Gegevensbescherming (privacy) Archiefwet
Doelstelling(en) begroting: 1	Beheer en ontwikkeling van digitale voorzieningen voor bedrijfsvoering en dienstverlening Uitvoeren wettelijke taak t.b.v. Belastingen en Burgerzaken

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	608				
Realisatie baten	-				
Begrote lasten		1.232	516	516	516
Begrote baten		-	-	-	-
Inzet reserves	-	-	-	-	-
Eventuele toelichting	De begrote lasten van 2027 hebben voor ongeveer 64% betrekking op de personele kosten functioneel beheer Burgerzaken en Belastingen. Daarnaast bestaat ongeveer 30% structurele WOO gelden. Vanuit het gemeentefonds zijn er structureel en incidenteel (in 2026) middelen beschikbaar om aan de wettelijke eisen van de Wet Openbare Overheid (WOO) te voldoen.				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats ?
Personele kosten voor functioneel beheer Burgerzaken en Belastingen Uitvoering van de WOO: De Wet Open Overheid bestaat uit drie delen: actieve en passieve openbaarheid en het op orde brengen van de informatiehuishouding.

Mate van beleidsvrijheid in de uitvoering [denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]?
De activiteiten zijn verbonden aan een wettelijke taak. Voor zowel het uitvoeren van de wettelijke taak m.b.t. het innen van Belastingen als het uitvoeren van Burgerzaken wordt gebruik gemaakt van ondersteunende applicaties. Het is noodzakelijk om beheer op deze applicaties in te richten voor het oplossen van verstoringen en het doorvoeren van wijzigingen. De Gemeente dient te voldoen aan de Wet Open Overheid.

Mate van beïnvloedbaarheid [denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]?
Er is sprake van beïnvloedbaarheid op de wijze van besteding van het incidentele en structurele budget voor de WOO.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Werk- en ontwikkelbedrijf
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders:	Raadsvoorstel 'In goede banen' d.d. 22-5-2012 (12.0411); raadsbesluit d.d. 26-6-2012 Programmaplan 'Weener XL Een goede basis voor iedereen' d.d. 11-7-2023
Doelstelling(en) begroting:	Weener XL ondersteunt inwoners uit 's-Hertogenbosch in bestaanszekerheid en ontwikkeling, zodat ze naar vermogen kunnen werken of participeren. Het product 'Werk- en ontwikkelbedrijf' draagt bij aan deze doelen door voldoende, passende ontwikkel-, re-integratie- en werkplekken te organiseren voor de doelgroep waarvoor de stap naar de reguliere arbeidsmarkt, gegeven tijdelijke of structurele belemmeringen, te groot is gebleken.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	51.954				
Realisatie baten	18.802				
Begrote lasten		56.517	59.263	57.915	56.888
Begrote baten		20.079	21.813	21.813	21.813
Inzet reserves	-322	400			
Eventuele toelichting	De loonkosten voor de gesubsidieerde arbeid nemen af, maar de subsidie die we hiervoor ontvangen zit in een ander cluster. Beide nemen door de tijd heen af.				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De primaire activiteit is het bieden van werk en ontwikkelmogelijkheden aan inwoners waarvoor de stap naar de reguliere arbeidsmarkt (nog) te groot is. Waarbij er werkzaamheden voor eigen gemeente en particuliere bedrijven en opdrachtgevers worden uitgevoerd. Hiertoe worden 3 taken uitgevoerd:

- De kosten en baten die samenhangen met de werksoorten;
- Het subsidiëren van arbeid voor medewerkers werkzaam vanuit de WSW of PW
- Ondersteunende taken aan arbeid voor medewerkers werkzaam vanuit de WSW of PW

De kosten zijn met name de netto loonkosten van de verschillende doelgroepen, loonkosten van ambtelijk personeel en de kosten voor de infrastructuur van het werk- en ontwikkelbedrijf zoals de kosten voor het pand en de machines die gebruikt worden. De baten zijn met name ontvangen SW (Sociale Werkvoorziening)-subsidie en omzet gemaakt door de arbeid.

Ten slotte zijn er nog ondersteunende taken die uitgevoerd worden voor het werk- en ontwikkelbedrijf. Dit is te splitsen in begeleidingstaken bij teams die niet direct verbonden zijn aan de werkvormen en in algemene taken die ten laste worden gebracht van het werk- en ontwikkelbedrijf, zoals bijvoorbeeld IT oplossingen, beleidsadvies en directiekosten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering?

Gemeentelijke, wettelijke taak in het kader van de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening en de Participatiewet is onder andere het bieden van betaald werk in een aangepaste en beschermde werkomgeving aan mensen met een arbeidsbeperking, die niet in een reguliere baan kunnen werken.

Het exploiteren van eigen bedrijfsonderdelen is geen wettelijke vereiste. Voor de SW-doelgroep zijn er echter langjarige wettelijke verplichtingen (loonkosten, ongeveer 20 miljoen), waarbij ook het organiseren van passende werkplekken een onderdeel vormt. Deze kosten zijn zeer beperkt beïnvloedbaar, omdat er een wettelijke verplichting is. Ook is er een noodzakelijkheid voor voldoende, passende ontwikkel-, re-integratie- en werkplekken voor medewerkers. Een grote aanpassing hierin gaat gepaard met een grote investering en risico's om die aanpassing te begeleiden. Deze wordt niet wenselijk geacht gezien de resultaten die binnen het werk- en ontwikkelbedrijf geboekt worden.

Mate van beïnvloedbaarheid?

Binnen dit cluster zijn lasten en baten onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor een aantal kostenposten, waarop wettelijk gezien bespaard kan worden, geldt dat een kostenbesparing leidt tot een afname van baten. Per saldo leidt dit tot een negatief effect op de gemeentelijke begroting. Soms variëren deze effecten door de tijd en qua omvang.

In de maatregelen kiezen we ervoor om geen maatregelen op te nemen die een direct negatief netto effect hebben op de gemeentelijk begroting, omdat er dan geen sprake is van een besparing. Denk hierbij aan het korten van rijksbudgetten, omdat het aantal medewerkers afneemt. Er zijn wel maatregelen opgenomen die op de korte termijn een financieel positief effect hebben, maar op de lange termijn naar verwachting een negatief effect. Dit is binnen dit cluster niet te voorkomen vanwege de complexe financiële sturing van het Rijk.

Bij het opstellen van de maatregelen is ook rekening gehouden met het borgen van de sociale veiligheid en het minimaliseren van het negatieve effect op de ontwikkeling van de doelgroep. Zo houden we het werk- en ontwikkelbedrijf duurzaam houdbaar.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Re-integratie
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders:	Participatiewet Verordening clientenparticipatie Participatiewet 2019 Verordening Handhaving Participatiewet, IOAW en IOAZ 2017 Verordening Participatie Participatiewet/IOAW/IOAZ 2016 Wet Inburgering RIB Bossche Inburgering RIB Strategische WERKagenda 'op weg naar 2030' Re-integratieverordening Participatiewet 2023
Doelstelling(en) begroting:	**Wat willen we bereiken?** • Wij behoren tot de top 3 van 100.000+ gemeenten in Nederland met relatief gezien zo min mogelijk mensen in de bijstand • Voor wie dat nodig heeft zetten we loonkostensubsidie in • We zetten in op het verminderen van het aantal mensen dat al langer dan 2 jaar in de Participatiewet zit.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	7.214				
Realisatie baten	1.420				
Begrote lasten		6.932	5.362	5.483	5.605
Begrote baten		1.464	250	250	250
Inzet reserves					
Eventuele toelichting					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Op dit cluster vinden diverse activiteiten plaats. Het grootste deel betreft het begeleiden van personen richting werk of participatie (ongeveer 3 miljoen). Daarnaast doen we de uitvoering van trajecten en de inkoop van re-integratieactiviteiten (een ruime 2 miljoen). Ten slotte bedragen de lasten van de ondersteuning hierop (ICT, beleid en facilitaire zaken) een krappe 2 miljoen.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Vanuit de Participatiewet bestaat de verplichting om mensen te begeleiden naar participatie en/of werk. Dit betekent dat gemeenten bijstandsgerechtigden moeten activeren om te solliciteren en hen hierbij moeten ondersteunen, gemeenten moeten mensen met een arbeidsbeperking ondersteunen bij het vinden en behouden van werk bijvoorbeeld door het aanbieden van voorzieningen of het opstellen van een re-integratieplan, gemeenten moeten re-integratievoorzieningen aanbieden en onderzoeken uitvoeren om te bepalen welke ondersteuning het best passend is voor de persoon. Tenslotte is de gemeente verantwoordelijk voor het handhaven van de Participatiewet. Wanneer mensen de geldende re-integratieverplichtingen niet nakomen kan dat leiden tot sancties op de uitkering. Hoe een gemeente invulling geeft aan deze taken valt onder de beleidsvrijheid van de gemeente.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

De mate van beïnvloedbaarheid is beperkt en is vooral afhankelijk van hoe je invulling wil geven aan de wettelijke taken. Het merendeel van de budgetten bestaat uit ambtelijke loonkosten en zijn daarmee beperkt flexibel. Op dit

moment behalen we goede resultaten op de uitkeringen en plaatsingen met loonkostensubsidie, door effectieve inzet van deze middelen. Ook voldoen we hierdoor aan de wettelijke taak. Minder inzetten op deze taken zou op termijn ook een verslechtering van de resultaten betekenen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Regionaal werkbedrijf
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders:	De wet SUWI (structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen) Strategische WERKagenda 'Op weg naar 2030'
Doelstelling(en) begroting:	In het regionaal werkbedrijf werken we samen met alle regionale partners om iedereen een kans te bieden op de arbeidsmarkt. We maken afspraken met werkgevers om mogelijkheden te ontwikkelen voor iedereen. Indicator begroting 2025: We bereiden ons met de gemeenten en partners in de regio Noordoost Brabant voor op de transitie van de arbeidsmarktinfrastructuur die op 1 januari 2027 ingaat. We gaan gedurende het transitiejaar verder met het doorontwikkelen van het regionaal werkcentrum en de governance.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	3.145				
Realisatie baten	605				
Begrote lasten		4.616	3.591	3.766	2.474
Begrote baten		963	989	989	989
Inzet reserves					
Eventuele toelichting	Budgetten bestaan uit langjarig tijdelijk beschikbaar gestelde middelen. Door het Rijk wordt periodiek bepaald of het construct regionaal werkbedrijf wordt gecontinueerd.				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Om de doelen van het regionaal werkbedrijf te behalen is een groot deel van de personele inzet via flexibele inhuurbudgetten, detacheringen en andere uitvoeringskosten vormgegeven (ongeveer 3 miljoen). Dit wisselt afhankelijk van de omvang van de uitgevoerde projecten.

De huisvesting en ondersteunende taken rond het regionaal werkbedrijf kosten ongeveer 0,4 miljoen. Dit bestaat uit een stuk huisvesting en verschillende fysieke locaties in de regiogemeenten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

De wet SUWI (structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen) regelt dat gemeenten, sociale partners en UWV voor de regionale arbeidsmarkt op bestuurlijk niveau samenwerken. In de 35 arbeidsmarktregio's wordt daar invulling aangegeven via de Regionale Werkbedrijven. De centrumgemeente zoals bedoeld in artikel 1.8 Regeling SUWI is belast met regie op de regionale samenwerking en het beheer van de daarvoor beschikbaar gestelde middelen.

Het betreft een wettelijke taak. Het regionaal werkbedrijf is een samenwerking met een groot aantal partijen die gezamenlijk de strategie en activiteiten bepalen. Het College van B&W van de centrumgemeente neemt formeel de besluiten over de inzet van middelen ten behoeve van de netwerksamenwerking en de financiële verantwoording hiervan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Activiteiten worden voor de regio en in regionaal verband uitgevoerd. Er zijn structurele loonkosten voor de uitvoering van deze taak. De overige kosten zijn beïnvloedbaar, maar binnen bovenstaande context.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Inkomen
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders:	*Landelijk* Participatiewet, Wet IOAW, Wet IOAZ, Bbz, Wet gemeentelijk schuldhulpverlening *Lokaal* Verordening clientenparticipatie Participatiewet 2019 Verordening Handhaving Participatiewet, IOAW en IOAZ 2017 Verordening Participatie Participatiewet/IOAW/IOAZ 2016 RIB Bossche Inburgering RIB Strategische WERKagenda 'op weg naar 2030' Verordening individuele inkomenstoeslag Participatiewet 2022 Re-integratieverordening Participatiewet 2023
Doelstelling(en) begroting:	• Wij behoren tot de top 3 van 100.000+ gemeenten in Nederland met relatief gezien zo min mogelijk mensen in de bijstand • Voor wie dat nodig heeft zetten we loonkostensubsidie in • We zetten in op het verminderen van het aantal mensen dat al langer dan 2 jaar in de Participatiewet zit. • Wij bieden tijdige en correcte inkomensdienstverlening. Minder dan 0,5% van onze inwoners die een uitkering aanvraagt en/of ontvangt dient een klacht of bezwaar in op basis van genomen besluiten.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	85.016				
Realisatie baten	85.182				
Begrote lasten		88.838	91.078	90.953	90.935
Begrote baten		82.309	85.229	85.229	85.229
Inzet reserves	-322	66	-177	-236	-236
Eventuele toelichting	De reserve is gebaseerd op 7,5% van het jaarbudget BUIG. Dat betekent dat er bij veranderingen in het budget direct aanpassingen aan de stand van de reserve nodig is. In 2025 zie je het resultaat daarvan. Vanaf 2027 is rekening gehouden met het geraamde budget met constante prijzen. Daarmee heeft de inzet reserve vooral betrekking op het storten of vrijvallen om een remweg vorm te geven en geen direct verband met de inzet in het jaar zelf.				

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De grootste activiteit op dit product is het uitbetalen van de inkomensregelingen voor algemene bijstand, IOAW, IOAZ, BBZ en de Studietoeslag. Dit gaat in totaal om driekwart van het budget. Daarnaast wordt er ongeveer 10 miljoen uitgekeerd aan loonkostensubsidie voor gesubsidieerde arbeid.

Om bovenstaande taken uit te voeren wordt er ongeveer 8 miljoen besteed aan uitvoeringskosten over verschillende teams. Dit betreft onder andere een deel van de poortaanpak en structurele klantregie, de uitvoering van inkomenstaken en de handhaving hiervan.

Er wordt 2 miljoen besteed aan diverse ondersteunende taken, zoals beleid en juridische zaken, ICT en huisvesting.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?
Voor de taken op het gebied van inkomen geldt dat er voor een deel geen beleidsvrijheid is. Denk hierbij aan de toekenning en uitvoering van betalingen aan bijstandsgerechtigden of ontvangers van de studietoeslag. Wanneer deze inwoners het recht hebben op een uitkering, is er geen of zeer geringe beleidsvrijheid. Voor enkele onderdelen geldt dat er meer beleidsvrijheid is, zoals bij vermogensbeleid, maatregelen, uitkeringsverstrekking onder specifieke voorwaarden (krediethypotheek) of debiteurenbeleid. Hier zijn marges waarbinnen je kan opereren.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?
Zoals eerder benoemd zijn er verplichtingen tot het betalen van de uitkeringen, waarbinnen er maar zeer geringe beïnvloedbaarheid is. Daarnaast zijn er meerjarige verplichtingen waar het gaat om vaste personeelskosten voor de uitvoering. Ook zijn er meerjarige verplichtingen rond betalingen aan het Rijk, maar deze zijn redelijk gering.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Zorg en veiligheid
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders:	• Programmaplan Samen Gezond • Programmaplan Sociale Structuur • Burgerberaad woonzorgvisie
Doelstelling(en) begroting:	**Wat willen we bereiken? (Sociale structuur)** • Inwoners hebben een sterk sociaal netwerk waardoor zij het gevoel hebben mee te tellen en mee te kunnen doen in de samenleving. • Minder inwoners voelen zich eenzaam door de sluitende aanpak tegen eenzaamheid. • Mensen met dementie wonen zo lang mogelijk prettig en zelfstandig thuis met ondersteuning. **Wat willen we bereiken? (Maatschappelijke ondersteuning)** • Inwoners kunnen zich zelfstandig redden en benutten hun zelfoplossend vermogen. Wanneer dat (tijdelijk) niet lukt, is er professionele hulp op maat • Inwoners met een hulpvraag worden zo snel als mogelijk geholpen, waarbij de wachttijden zo kort mogelijk zijn • Iedereen heeft een eigen (t)huis met zorg, ondersteuning en begeleiding

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	-1.138					
Realisatie baten 2025	7.414					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-295	-304	-304	-304	-304
Begrote baten 2026 t/m 2030		8.028	8.066	8.066	8.066	8.066
Inzet reserves	-2	-141	-39	-39	-39	-39
Eventuele toelichting	Prognose van reserve onttrekkingen op basis van de Meerjarenprognose reserves Sociaal Domein bij de Voorjaarsnota 2026. Zorg en Veiligheid valt onder de gesloten circuitreserve Sociaal- en het Zorgfonds. Dat betekent dat eventuele overschotten of tekorten automatisch worden verrekend met deze reserve. Als er besparingen zijn, leidt dat tot een hogere storting in, of lagere onttrekking aan, de reserve.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Veilig Thuis	€ 3,5 mln
Vrouwenopvang	€ 2,2 mln
Veiligheidsprogramma's	€ 1,7 mln (CSG, VIA, DUUP, mensenhandel, slachtofferhulp)
Preventie GGZ/Ypse	€ 0,1 mln

Zorg & veiligheid is een wettelijke taak (Wmo, Jeugdhulp, Wvggz).

Deze activiteiten worden volledig gefinancierd vanuit een Decentralisatie-uitkering, de baten zijn bijdragen vanuit andere gemeenten voor regionale opdrachten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Dit zijn wettelijke taken (Wmo, jeugdhulp, wvggz) of landelijke veiligheidsprogramma's, o.a. Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties(VIA), Centrum Seksuele Gezondheid/CSG, coördinatie mensenhandel, decentralisatieuitkering uittrede prostitutie (DUUP).

De gemeente 's-Hertogenbosch is centrumgemeente voor de regio Noordoost-Brabant (en voor enkele taken ook voor Zuidoost-Brabant, zoals DUUP).

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

<u>Zorg & veiligheid</u>

- Regionale samenwerking is afgesproken voor periode 2026-2030. Binnen die kaders kan de gemeente ‘s-Hertogenbosch haar inkoop crisisinterventie/CIT en bemoeizorg/CvTB verlagen. Verlaging leidt tot meer overlast en crisissituaties.
- Een mogelijke wetswijzing t.a.v. de Wvggz-functie “horen” (tijdpad nog onbekend) kan mogelijk leiden tot een (beperkte) verlaging van de inkoopkosten CIT.

De vrouwenopvang is vernieuwd (opening 2025). Het Rijk heeft extra middelen ter beschikking gesteld en we zijn in overleg met MO Den Bosch over extra opvangcapaciteit. We investeren in de kwaliteit, o.a. de implementatie van de landelijke Oranjehuis-aanpak (duurzaam stoppen van huiselijk geweld, € 0,1 mln). Zo'n kwaliteitsimpuls kunnen we stopzetten (niet gewenst).

De capaciteit van Veilig Thuis en Vrouwenopvang staat landelijk onder druk, vanwege een toenemend aantal meldingen, aandacht voor femicide etc.

De indexatie van de decentralisatieuitkering DUVO is problematisch. Deze vindt niet plaats in de DUVO die de centrumgemeente ontvangt, maar in de algemene uitkering van alle gemeenten.

De gemeente Eindhoven heeft € 0,85 mln, compensatie aan onze gemeente betaald vanwege de gemiste inkomsten omdat de gemeente Vught foutief werd toegerekend aan de decentralisatieuitkering voor de gemeente Eindhoven.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Wmo
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders:	• Programmaplan Samen Gezond • Programmaplan Sociale Structuur • Burgerberaad woonzorgvisie
Doelstelling(en) begroting:	**Wat willen we bereiken? (Maatschappelijke ondersteuning)** • Inwoners kunnen zich zelfstandig redden en benutten hun zelfoplossend vermogen. Wanneer dat (tijdelijk) niet lukt, is er professionele hulp op maat • Inwoners met een hulpvraag worden zo snel als mogelijk geholpen, waarbij de wachttijden zo kort mogelijk zijn • Iedereen heeft een eigen (t)huis met zorg, ondersteuning en begeleiding

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	-1.363					
Realisatie baten 2025	50.415					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		-1.088	1.012	-1.088	-1.088	-978
Begrote baten 2026 t/m 2030		54.295	55.417	56.498	48.362	44.985
Inzet reserves	-3.266	-1.802	1.136	606	-405	3.593
Eventuele toelichting	Prognose van reserve onttrekkingen op basis van de Meerjarenprognose reserves Sociaal Domein bij de Voorjaarsnota 2026 . De Wmo valt onder de gesloten circuitreserve van het Sociaal- en Zorgfonds. Dat betekent dat eventuele overschotten of tekorten automatisch worden verrekend met deze reserve. Als er besparingen zijn, leidt dat tot een hogere storting in, of lagere onttrekking aan, de reserve.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Begeleiding individueel	€ 13,6 mln	(incl. Zintuigelijke Gehandicapten, kort verblijf)
Huishoudelijke Hulp	€ 13,3 mln	
Apparaatskosten	€ 6,8 mln	(incl. toegang, medisch advies, bureau regiotaxi, aandeel in RIOZ)
Hulpmiddelen/woningaanpassingen	€ 3,7 mln	(hulpmiddelen, woningaanpassing, trapliften, rolstoel)
Vervoersvoorzieningen	€ 2,9 mln	(regiotaxi, vervoersvoorzieningen, gehandicaptenparkeerkaart etc.)
Zorg & veiligheid lokaal	€ 1,8 mln	(Wvggz, Oggz, bemoeizorg)
Dagbesteding groep	€ 1,6 mln	
PGB/maatwerk	€ 1,4 mln	

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Wmo is een wettelijke taak (Wmo 2007, Wmo 2015).
Binnen wettelijke kaders en jurisprudentie is te onderzoeken of individuele aanspraken (maatwerkvoorzieningen) deels zijn te vervangen door (beschikkingsvrije) algemene voorzieningen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

75% van de Wmo-middelen (€ 34 mln) zitten in de uitgaven begeleiding individueel (BGI), huishoudelijke hulp (HH) en apparaatskosten.

Voor de Wmo is het de uitdaging om de trendmatige stijging af te vlakken. In de Wmo stijgt het gebruik als gevolg van vergrijzing. We zien ook een stijging van de "Wmo licht" vanwege doorstroom uit de zwaardere zorg (jeugdhulp, beschermd wonen, maatschappelijke opvang) naar bv Wmo begeleiding (overigens is dat een gewenste ontwikkeling: afschalen van zorg).

De uitdagingen waar het sociaal domein voor staat: meer ouderen die zorg nodig hebben, complexere hulpvragen, minder zorgpersoneel, minder vrijwilligers en mantelzorgers en meer vraag naar ondersteuning. We bereiden een aanpassing van het systeem voor zodat we goede, toegankelijke en betaalbare zorg kunnen blijven bieden.Diverse interventies en maatregelen worden op dit moment onderzocht om deze stijging af te vlakken en de Wmo toekomstbestendig te maken. Dit is niet alleen een uitdaging op het gebied van financiën, maar de mankracht is er simpelweg niet om deze zorg te leveren. Hiermee hopen we de stijgende lijn van kosten binnen de Wmo af te vlakken.
In januari 2026 is in de raad de discussienotitie 'Op weg naar een zorgzame samenleving, toekomstbestendige hulp en ondersteuning' besproken.

In de financiële bijlagen bij het regeerakkoord 'Aan de slag' (2026) staat als taakstelling voor 2029 en verder opgenomen: 'huishoudelijke hulp uit Wmo met vangnet'. De aard en impact van deze maatregel is nog onbekend.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Volwasseneneducatie
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders:	Wet educatie beroepsonderwijs Regioplan 2019-2022 Subsidieregeling Meedoen Begint Bij De Basis
Doelstelling(en) begroting:	We blijven ons samen met het Bossche Taalnetwerk en door middel van de samenwerking in de regio Noordoost-Brabant inzetten op de aanpak basisvaardigheden van volwassenen.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	3.193				
Realisatie baten	2.892				
Begrote lasten		3.293	3.072	3.072	2.931
Begrote baten		2.669	2.669	2.669	2.669
Inzet reserves					
Eventuele toelichting					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Er zijn twee activiteiten die hierop uitgevoerd worden: Het overgrote deel betreft de Wet educatie beroepsonderwijs (SPUK WEB) en daarnaast de kleinere subsidieregeling Meedoen Begint Bij De Basis. De subsidieregeling wordt voor een deel uit deze WEB-middelen betaald. Daarnaast zijn er nog tijdelijke uitvoeringsmiddelen en uitvoeringkosten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Den Bosch is centrumgemeente voor de WEB en stelt samen met de overige gemeenten in de arbeidsmarktregio NOB het regioplan 2026-2030 op. Er is weinig beleidsvrijheid in die zin dat de wet de onderwijskaders bepaalt. De vrijheid zit voor gemeenten in vooral in de uitvoering: samenwerken met werkgevers, het leggen van accenten afgestemd op de vraag in de regio, het inkopen van formeel onderwijsaanbod en het subsidiëren van non-formeel onderwijsaanbod met als doel het verbeteren van de positie van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Het contract met de formele taalaanbieder loopt tot en met 2027 voor 60% van het WEB-budget. De overige 40% is jaarlijks beschikbaar via een subsidieregeling voor het regionale non-formele aanbod en te beïnvloeden. Er is jaarlijks onderbesteding.
De effecten van de WEB worden jaarlijks landelijk door het CBS gemonitord.
Het exacte WEB-budget wordt na Prinsjesdag, dinsdag 16 september, bekend. In 2024 heeft Marielle Paul, toenmalige minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, in een kamerbrief aangegeven dat het WEB en de coördinatie ervan door de centrumgemeenten tot 2028 gecontinueerd wordt.
Er zijn vele landelijke regelingen beschikbaar of in ontwikkeling voor het onderwerp basisvaardigheden versnipperd over verschillende departementen. Het biedt kansen om deze indien nodig te koppelen aan het regioplan in ontwikkeling.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Vergunninghouders
Portefeuillehouder:	Pieter Paul Slikker
Beleidskaders:	Wet inburgering 2021 Besluit inburgering 2021 Regeling inburgering 2021 Participatiewet Visie op de inburgering
Doelstelling(en) begroting:	De ingestroomde inburgeraars bieden we een inburgeringstraject aan waarvan bij 50% van de trajecten sprake is van een duaal traject (traject waarbinnen taalverwerving wordt gecombineerd met participatie).

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Realisatie lasten	4.882				
Realisatie baten	3.637				
Begrote lasten		3.935	3.805	3.814	2.407
Begrote baten		2.583	2.583	2.583	2.583
Inzet reserves					
Eventuele toelichting					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Het grootse deel van de kosten bestaat uit de inkoop van trajecten voor statushouders (ruim 2,5 miljoen). Hiervoor ontvangen we grotendeels een specifieke uitkering van het Rijk die alleen hieraan te besteden is.

Daarnaast wordt ongeveer 1,1 miljoen structureel besteed aan de uitvoering van de Wet Inburgering 2021. Tijdelijk is dit opgehoogd door hogere instroom. Dit betreft met name de inzet van inburgeringsconsulenten, maar ook de inzet van beleid, juridische zaken, ICT en contractbeheer.

Op dit moment hebben we te maken met een instroom van inburgeraars die ongeveer twee keer zo groot is als bedacht bij invoering van de wet. De bekostiging is op de oude instroomaantallen gebaseerd van voor intreden van de wet. Hierdoor staat de uitvoering zwaar onder druk. Er wordt vooral gefocust op de wettelijke taken rond de inburgering.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]*?

Inburgering is voor gemeenten een wettelijke taak met als doel een passend aanbod aan statushouders om snel te integreren. Gemeenten zijn vrij om deze integratie op maat in beleid en uitvoering vorm te geven. Dat betekent dat er ruimte is om de wettelijke stappen richting integratie, zoals de brede intake, financieel ontzorgen, het persoonlijk inburgeringsplan, de maatschappelijke begeleiding en de leer- werk en participatietrajecten en eventueel het boetebeleid in te vullen met partners als budgetbeheer, Vluchtelingenwerk, onderwijsinstellingen en werkgevers. Regelmatig evalueren van de stappen biedt kansen om de uitvoering aan te passen.

De inburgering wordt vooral lokaal vormgegeven in onderlinge afstemming met de gemeenten in de regio NOB.

Ten slotte wordt een groot deel van de kosten gemaakt binnen een SPUK-regeling, waarbij de bestedings-mogelijkheden vastliggen. Daarbij is het niet mogelijk om andere kosten ten laste hiervan te brengen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]*?

Er zijn diverse meerjarige verplichtingen binnen de SPUK, namelijk:

Vluchtelingenwerk als belangrijke partner ontvangt jaarlijks subsidie welke ook jaarlijks aan de hand van ontwikkelingen en kwaliteit tegen het licht wordt gehouden.

Een aantal contracten met onderwijsinstellingen loopt af eind 2025 en voor een aantal is een raamovereenkomst voor de regio NOB gesloten tot en met 2027. De contracten met de onderwijsinstellingen vragen regelmatig onderhoud en bieden kansen op flexibiliteit, door hier bij aanbestedingen naar te kijken.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Afvalinzameling den Bosch
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	De Afvalvisie (4-jaarlijks) en Belastingvoorstellen (jaarlijks) en Uitvoeringsbesluiten (jaarlijks).
Doelstelling(en) begroting: *1*	Uitvoering wettelijke taak inzameling huishoudelijk afval bij de burgers van de gemeente 's-Hertogenbosch

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 20.979					
Realisatie baten 2025	-€ 26.941					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 44.392.820	€ 49.139.105	€ 49.133.085	€ 49.127.745	€ 49.122.415
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 50.506.950	-€ 55.942.640	-€ 55.950.260	-€ 55.957.880	-€ 55.957.880
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Betreft dekking overhead, dekking verrekenposten en saldo afvalstoffenheffing.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Inzameling huishoudelijk afval.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Zie beleidskaders.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Afvalstoffenheffing dient 100% kostendekkend te zijn. Kosten zijn beïnvloedbaar, maar hebben uitsluitend effect op de hoogte van de tarieven.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Afval bedrijfsmatige activiteiten
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Voor het bedrijfsmatig inzamelen van afval zijn geen beleidskaders opgesteld. De bedrijfsmatige activiteiten zijn ondersteunend aan de hoofdtaak het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval van de inwoners van de gemeente.
Doelstelling(en) begroting: *1*	Onze ambitie is minder restafval, met behoud van kwaliteit van grondstoffen, en hoge klanttevredenheid. Naast de bronscheiding zien wij ook nascheiding als een goede manier om de hoeveelheid restafval terug te brengen. Daarbij blijven we in de koplopergroep van de 100+gemeenten als het gaat om een lage afvalstoffenheffing.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 24.890					
Realisatie baten 2025	-€ 21.613					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 22.369	€ 21.908	€ 21.908	€ 21.908	€ 21.908
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 19.928	-€ 22.614	-€ 22.614	-€ 22.614	-€ 22.614
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Bij Actualisatie 2025 en VJN 2026 is de begroting 2025 incidenteel aangepast.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Inzameling bij de regiogemeenten en de bedrijfsmatige activiteiten van de Afvalstoffendienst.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Met de regiogemeenten lopen er langdurige samenwerkingsafspraken. Met regionale bedrijven zijn contracten afgesloten.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De opbrengsten zijn te beïnvloeden indien er nieuwe contracten worden aangegaan.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Amateurkunst
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Cultuurnota Cultuur maakt mensen
Doelstelling(en) begroting: *1*	Verbinden van mensen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 321					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 359	€ 383	€ 393	€ 393	€ 393
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Regeling Basisondersteuning amateurkunsten en georganiseerd muziekonderwijs, Huisvesting amateurkunst					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Met de subsidieregeling Basisondersteuning en georganiseerd muziekonderwijs worden verenigingen en andere organisaties ondersteund in het basisaanbod amateurkunsten. Daarnaast ontvangen 4 organisaties een tegemoetkoming in de huisvestingskosten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Vrij; er is geen wettelijke verplichting.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De meeste organisaties ontvangen langdurig subsidie. In de regeling BAAK gaat het echter meestal om een relatief klein bedrag. Voor wat betreft de huisvestingssubsidies dient er rekening gehouden te worden met een afbouw.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Apparaatskosten
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Algemeen
Doelstelling(en) begroting: *1*	Algemeen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 803					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 866	€ 887	€ 887	€ 887	€ 887
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Personeelskosten waaronder beleidsondersteunend onderzoek, en uitvoerkosten Cultuurfondsen					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Deze kosten betreffen met name de inzet van personeel van de afdeling Cultuur om door de gemeenteraad aangenomen beleid uit te kunnen voeren. Daarnaast vallen er kosten onder voor beleidsondersteunend onderzoek, waaronder ook de samenwerking op cultuur in BrabantStad verband. Tevens bevat deze post de uitvoeringskosten voor de cultuurfondsen. Hierbij gaat het met name over de vacatiegelden voor de leden van de externe adviescommissie (Commissie Bosch Cultuursysteem) die grote subsidieaanvragen van een advies voorziet aan het college.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Voor het overgrote deel is sprake van beleidsvrijheid, met uitzondering waar het gaat om de werkzaamheden in de subsidierelatie ten aanzien van de blibliotheekfunctie binnen onze gemeente. Daarnaast hebben sommige culturele organisaties meerjarensubsidie van het Rijk ontvangen waarbij de bijdrage van de gemeente ook in de totaalbegroting is meegenomen. Wanneer uitvoeringscapaciteit wordt weggenomen, kan dit de subsidierelatie met deze organisaties raken. Tevens zijn binnen deze post kosten opgenomen die voortkomen uit de samenwerking met de B9 en de provincie binnen BrabantStad verband.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De beïnvloedbaarheid is relatief beperkt. Een relatief grote reductie van personeelskosten is alleen mogelijk wanneer door de gemeenteraad vastgesteld cultuurbeleid wordt ingetrokken. Afscheid nemen van personeel is bovendien niet eenvoudig en kan – zonder extra kosten te moeten maken – vrijwel alleen via natuurlijk verloop. Onder de bijdrage aan BrabantStad ligt een meerjarige toezegging, onder meer aan KunstLoc die het benchmarkonderzoek 'Waarde van cultuur' uitvoert in opdracht van BrabantStad Cultuur en het onderzoek naar publieksdata in samenwerking met DEN. De kosten die gemaakt worden voor advies en onderzoek zijn daarnaast over het algemeen niet te beïnvloeden en hangen vaak samen met niet voorzienbare ontwikkelingen binnen de cultuursector in onze gemeente.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Basisonderwijs, onderwijshuisvesting
Portefeuillehouder:	Marieve Craste
Beleidskaders: *1*	Beleidskader onderwijshuisvesting (oktober 2023)
Doelstelling(en) begroting: *1*	Gebouwen met een goed kwaliteitsniveau, duurzaam en veilig Tevreden huurders en gebruikers

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 5.320					
Realisatie baten 2025	-€ 1.157					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 5.837	€ 7.533	€ 7.457	€ 7.393	€ 7.336
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 710	-€ 1.141	-€ 1.141	-€ 1.141	-€ 1.141
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeente heeft beleidsvrijheid om het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed vorm te geven, dit is vastgelegd in de Gemeentewet. Daarnaast is echter de volgende wetgeving relevant: Wet op het primair onderwijs en wet op het voortgezet onderwijs, Wabo (omgevingswet), Bouwbesluit, Burgerlijk Wetboek (schade), BBV (begroting). Enkele gebruikte normen, kaders en beleidsdocumenten: NEN 2767 (technische staat), Accommodatiebeleid, Vastgoedregels, Meerjarenonderhoudsplan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De gemeente 's-hertogenbosch heeft de kwaliteit van het onderhoud vastgesteld op een niveau zodat het vastgoed op een doelmatige manier wordt onderhouden. Een lager onderhoudsniveau heeft tot gevolg dat het vastgoed niet veilig en doelmatig ingezet kan worden. De beleidshuur voor kinderopvang is marktconform, aanpassing hiervan zal leiden tot leegstand.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Beeldende kunsten (incidenteel)
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Bestuursakkoord
Doelstelling(en) begroting: *1*	Versterken van het profiel

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 250					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 250	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	In het bestuursakkoord is er incidenteel 1 mln. euro beschikbaar gesteld voor het Design Museum, verdeeld over de jaren 2023-2026					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De middelen worden ingezet om het Design Museum te ondersteunen in de ontwikkeling van het museum naar het nieuwe pand. De herhuisvesting vergt veel inzet van de kleine organisatie en vraagt expertise op het gebied van bouwen. Daarnaast worden middelen ingezet voor marketing en communicatie.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Er zijn geen verplichtingen of wettelijke taken aan dit cluster verbonden.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Gelet op incidenteel karakter niet meer beïnvloedbaar.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Begraafplaatsen
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Beleidsplan Begraafplaatsen 2024 's-Hertogenbosch Verordeningen m.b.t. begraven (beheersverordening en verordening begraafplaatsrechten).
Doelstelling(en) begroting: *1*	Conform de Wet op de Lijkbezorging zorgdragen voor de mogelijkheid tot lijkbezorging en herdenken op gemeentelijke begraafplaatsen.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 183					
Realisatie baten 2025	-€ 182					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 198	€ 200	€ 199	€ 198	€ 198
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 175	-€ 178	-€ 178	-€ 178	-€ 178
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Beheer en exploitatie van begraafplaatsen, waaronder: lijkbezorging (begraven en asverstrooien), onderhoud van de begraafplaats, zowel de openbare ruimte als de gebouwen.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Wet op de lijkbezorging schrijft voor dat gemeente, zelfstandig of in samenwerking met andere gemeenten of een externe partij, moet zorgdragen voor de mogelijkheid tot lijkbezorging op een gemeentelijke begraafplaats.

De gemeente is daarnaast verantwoordelijk voor de lijkbezorging van overledenen, indien niemand anders dit doet.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Een deel van de begroting van dit product is niet-beïnvloedbaar. Denk daarbij aan kapitaallasten van investering en aan overhead. T.b.v. de gebouwen (onderhoud en gebruikskosten) is weinig marge te vinden. Beïnvloedbaar zijn keuzes over tarieven, aanbod, termijn grafrechten, onderhoudsniveau, afspraken met externe partij (financieel en qua samenwerking).

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Brandweer
Portefeuillehouder:	Jack Mikkers
Beleidskaders: *1*	- Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Brabant-Noord - Beleidsplan 2024-2027 'Samenwerken aan veerkracht en veiligheid' - Wet Veiligheidsregio's - Wet Gemeenschappelijke regelingen
Doelstelling(en) begroting: *1*	Met onze deelname dragen we samen met de regiogemeenten zorg voor een doelmatige en integrale uitvoering en voorbereiding van de hulpverlening op het vlak van brandweerzorg en crisisbeheersing. Onze deelname in de Veiligheidsregio is wettelijk verplicht. Deze doelen dienen ook het gemeentelijke belang. Basis ligt in de Wet veiligheidsregio's die beoogt een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige organisatie van de brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening, rampenbestrijding en crisisbeheersing onder één regionale bestuurlijke regie te realiseren.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 11.819					
Realisatie baten 2025	-€ 150					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 12.309	€ 12.739	€ 12.739	€ 12.739	€ 12.739
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

- het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises;
- het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises;
- het adviseren van het college over brandveiligheid en brandweerzorg;
- het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing;
- het instellen en in stand houden van een brandweer;
- het instellen en in stand houden van een GHOR;
- het voorzien in de meldkamerfunctie;
- het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel;
- het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere betrokken diensten en organisaties.

Het gaat om taken die bij wet overgedragen moeten worden vanuit de colleges naar het bestuur van de veiligheidsregio (art. 10 Wvr).

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Zowel wettelijke taak als samenwerkingsverband. De Wet Veiligheidsregio's schrijft voor dat we deelnemen in de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Noord. We hebben geen directe beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Het beleid en de uitvoering liggen in de handen van de Veiligheidsregio zelf. Onze formele invloed zit in deelname in het bestuur en zienswijzetrajecten waarin de gemeenteraad wordt gekend. Informeel in deelname in overleggen en onderling contact.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Buurtbeheer
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Beleidsplan Beheer Openbare Ruimte (BBOR)
Doelstelling(en) begroting: *1*	Schoon heel en veilig

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 179					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 187	€ 187	€ 187	€ 187	€ 187
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 9	-€ 9	-€ 9	-€ 9	-€ 9
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Maatregelen om overlast van plaagdieren tegen te gaan (o.a. bewerken eieren Canadese Ganzen, overlast bevers)

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Er is geen wettelijke verplichting voor deze maatregelen. Enkel wanneer de volksgezondheid in het geding is. Echter in sommige gevallen is de overlast dermate groot dat tocht bestrijding gewenst is. Voor bestrijding/beheersing van een aantal plaagdiersoorten is ontheffing nodige van de provincie.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Er zijn geen beperkingen als gevolg van verplichtingen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Cultureel wijkenprogramma
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Bestuursakkoord
Doelstelling(en) begroting: *1*	Verbinden van mensen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 2.123					
Realisatie baten 2025	-€ 185					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 2.022	€ 1.944	€ 1.944	€ 1.944	€ 1.944
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 89	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Het Cultureel Wijkenprogramma richt zich op het versterken van de verbinding en leefbaarheid binnen wijken, dorpen en kernen door cultuur in te zetten. Het programma maakt cultuur toegankelijk voor bewoners, waarbij initiatieven vanuit de gemeenschap centraal staan. Er worden projecten en activiteiten ontwikkeld die aansluiten bij de maatschappelijke vraagstukken en behoeften in de wijken. Door cultuur te koppelen aan andere domeinen zoals het sociale veld wordt het een middel om sociale cohesie te bevorderen en problemen in de buurt aan te pakken. Het doel is om bewoners actief te betrekken en hen als coproducenten van cultuur te positioneren.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeenteraad heeft op 10 december 2024 besloten tot inzet van dit programma en bijbehorende gelden. In samenwerking met Brabant C en het bedrijfsleven wordt dit programma opgezet. Een aantal bedrijven uit 's-Hertogenbosch en omstreken hebben zich gecommitteerd. De inzet van bedrijfsleven en Brabant C worden gematcht met het budget van onze inzet. Wanneer wij hier iets in aanpassen, heeft dat ook effect op eerdergenoemde stakeholders. De doelstellingen zijn nu met hen afgesproken, deze kunnen gewijzigd worden, maar heeft negatieve effecten op de samenwerking en uitvoering.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Er liggen afspraken met het bedrijfsleven en Brabant C. Dit hebben we voor minimaal 4 jaar vastgelegd met de gemeenteraad en kunnen we na twee jaar evalueren. Onze inleg kan worden bijgesteld, maar dat heeft invloed op de lopende afspraken met bedrijven, provincie en Brabant C. Dit heeft ook complicaties in onze relaties met de partners, bedrijven en bestuur.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	cultuurfondsen
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Cultuurnota cultuur maakt mensen
Doelstelling(en) begroting: *1*	Verbinden/Versterken/Vernieuwen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 1.159					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 1.497	€ 1.306	€ 1.306	€ 1.306	€ 1.306
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Regeling Bijzonder Activiteiten Amateurkunst en Cultuurparticipatie, Bossche Makersregeling, Subsidieregeling Professionele Kunsten, subsidieregeling innovatie Culturele instellingen.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Via de 4 regelingen binnen de Cultuurfondsen worden projecten en jaarprogramma's ondersteund ter stimulering van amateurkunsten & participatie; het makersklimaat; nieuwe ontwikkelingen in de professionele kunsten; en ontwikkeling en verbreding van publieksbereik.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Vrij

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Met een aantal organisaties die aanvragen voor een jaarprogramma hebben we een langdurige subsidierelatie.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Diverse vergunningen
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	Nadere regels standplaatsen gemeente 's-Hertogenbosch
Doelstelling(en) begroting: *1*	

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 209					
Realisatie baten 2025	-€ 213					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 212	€ 217	€ 217	€ 217	€ 217
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 152	-€ 154	-€ 154	-€ 154	-€ 154
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Standplaatsvergunningen

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De nadere regels standplaatsen gemeente 's-Hertogenbosch is helder uitgangspunt voor wat er mogelijk is. Daarbij is er geen sprake van een wettelijke taak of samenwerkingsverband, maar is er voor huidige ingenomen standplaatsen wel sprake van langjarige vergunningen.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Er zijn vergunningen verstrekt aan marktkooplieden die nog een verschillende looptijd kennen (vergunningen worden afgegeven met een looptijd van 10 jaar).

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Externe sportexploitanten
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	sportvisie
Doelstelling(en) begroting: *1*	Realiseren sportaanbod

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 5.365					
Realisatie baten 2025	-€ 1.955					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 5.687	€ 5.702	€ 5.700	€ 5.697	€ 5.694
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 2.065	-€ 2.067	-€ 2.067	-€ 2.067	-€ 2.067
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
De externe sportexploitanten betreffen de zwembaden.
Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?
Er is sprake van volledige beleidsvrijheid.
Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?
Geheel beïnvloedbaar, wel rekening houden met lopende overeenkomsten, dus niet per direct effectueerbaar i.v.m. verplichtingen richting personeel van de exploitant.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Geo-informatie
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	- Wet Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) - Wet Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) - Beleidsdocumenten informatievoorziening
Doelstelling(en) begroting: *1*	Beheren van de Basisregistratie Grootschalige Topografie op zodanige wijze dat deze eigenstandig voldoet aan wet- en regelgeving, aansluit op de processen voor bijhouding van de BAG en aansluit op de bedrijfsvoering van de afdelingen die werken met ruimtelijke informatie (m.n. in het fysiek domein). Vanuit het principe éénmalige inwinning, meervoudige gebruik van ruimtelijke informatie is de landmeetkundige dienstverlening gericht op ondersteuning van meerdere bedrijfsvoeringsprocessen én het beheer van basis- en kernregistraties zoals assetinformatie t.b.v. het beheer van de openbare ruimte. Daarnaast worden remote sensing producten ingekocht en voor in- en extern gebruik ter beschikking gesteld.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 506					
Realisatie baten 2025	-€ 2					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 1.129	€ 1.149	€ 1.148	€ 1.147	€ 1.145
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 563	-€ 572	-€ 572	-€ 572	-€ 572
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Door de verschuiving van stedelijke ontwikkeling door uitbreiding naar inbreiding zijn er steeds minder mogelijkheden kosten intern op dezelfde voet door te belasten, waardoor de begroting van dit product meer onderdruk zal komen te staan.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Landmeetkundige inwinning, Beheer en distributie van ruimtelijke informatie, waaronder bestandsbeheer t.b.v. assetinformatie en inkoop remote sensing producten

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Er is vrijheid t.a.v. de in te kopen remote sensing producten. Deze producten in de vorm van luchtfoto's, obliekfoto's, 360-graden foto's en lidar-puntenwolken dienen ter input van het beheer van basis- en kernregistraties, alsook voor de diverse bedrijfsvoeringsprocessen en zijn complementair aan landmeetkundige inwinning.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Bij inkoop van nieuwe remote sensing producten kunnen we de frequentie van levering verlagen. Dit staat haaks op de wens van gebruikers om steeds actueler informatieproducten voor de uitvoering van taken (ruimtelijke ontwikkeling, WOZ-objectafbakening, beheer assetinformatie, naleving vergunningen, etc.). Bezuinigingen op inkoop van remote sensing producten leidt tot hogere kosten voor landmeetkundige inwinning.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Informatie/automatisering
Portefeuillehouder:	Rutger Schonis
Beleidskaders: *1*	Beleidsdocumenten informatievoorziening
Doelstelling(en) begroting: *1*	Wij nemen verantwoordelijkheid voor een continu werkende informatievoorziening in een voortdurend wijzigende omgeving. Met deze dienstverlening draagt SIM als partner van de sectoren SB en SO bij aan een duurzame fysieke leefomgeving.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 2.955					
Realisatie baten 2025	-€ 46					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 3.353	€ 3.383	€ 3.383	€ 3.383	€ 3.383
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Functioneel beheer van een omvangrijk applicatielandschap.
Realisatie van i-projecten in het fysiek domein.
Advies over informatievoorziening en data.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Gering; in lijn met concernbeleid op gebied van ICT en data.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Gering, vanwege langdurige contracten met leveranciers.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Kapitaallasten cultureel klimaat
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Algemeen
Doelstelling(en) begroting: *1*	Algemeen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 663					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 691	€ 630	€ 613	€ 604	€ 593
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Rente en afschrijving investeringen , bijdrage investering huisvesting Exempel					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Het betreft de afschrijving en rente over investeringen die reeds zijn gedaan, en een bijdrage aan de investering in de huisvesting voor Exempel

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Het merendeel betreft de afschrijving en rente over investeringen die gedaan zijn. Daarnaast is er een structurele bijdrage voor de huisvesting van Exempel begroot. Deze investering is nog niet gedaan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Het merendeel betreft de afschrijving en rente over investeringen die gedaan zijn, en zijn niet beïnvloedbaar. De investering in de huisvesting voor Exempel is nog niet gedaan. Als deze investering niet door zou gaan is deze bijdrage niet meer nodig.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Lokale pers en omroep
Portefeuillehouder:	Jack Mikkers
Beleidskaders: *1*	Cultuurnota cultuur maakt mensen
Doelstelling(en) begroting: *1*	Verbinden van mensen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 350					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 472	€ 297	€ 297	€ 297	€ 297
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Exclusief de incidentele subsidieverhogingen nieuw beleid 2025 en 2026.					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Deze post bestaat uit twee delen: 1. de bijdrage die we als gemeente via het Rijk ontvangen via de algemene uitkering en die is geoormerkt voor de lokale omroep (78.870 huishoudens x € 1,68 = € 132.500) en 2. de aanvullende subsidie van de gemeente 's-Hertogenbosch om het aanbod te kunnen bieden dat DTV Den Bosch nu heeft. Over deze aanvullende subsidie heeft de gemeenteraad eerder besloten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Gemeenten zijn verplicht om de geoormerkte middelen voor de lokale omroep ook voor dat doel in te zetten. Gemeenten zijn wel vrij om te beslissen of zij aanvullende middelen beschikbaar willen stellen om het aanbod van de lokale omroep (in dit geval DTV Den Bosch) tot een bepaald niveau uit te breiden.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De aanvullende subsidie aan DTV Den Bosch kan niet in één jaar worden afgebouwd: de aanvullende subsidie is verstrekt per licentieperiode. Dat betekent dat de aanvullende subsidie in ieder geval in 2026 nog uitbetaald zal moeten worden. Vanaf 1 januari 2027 wordt nieuwe landelijke wetgeving van kracht. Daarbij gaat gewerkt worden met streekomroepen in plaats van lokale omroepen, onder meer om de slagkracht van deze organisaties te vergroten en het aanbod (verder) te professionaliseren. Het Rijk bekostigt in de nieuwe situatie direct de streekomroepen, echter is nog onduidelijk wat dit betekent voor DTV (die in deze regio de beoogde streekomroep is). Het financieringsniveau van het Rijk zal naar verwachting echter nog steeds om aanvullende middelen vragen door de gemeenten die vallen binnen het verzorgingsgebied van de streekomroep. Dit vraagt in 2026 om afstemming tussen de verschillende gemeenten waar het gaat om de inhoudelijke wensen en de bijbehorende aanvullende subsidiering.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Makersklimaat
Portefeuillehouder:	Rutger Schonis
Beleidskaders: *1*	Cultuurnota cultuur maakt mensen en Atelier- en broedplaatsenbeleid
Doelstelling(en) begroting: *1*	Vernieuwen van het aanbod

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 310					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 421	€ 343	€ 323	€ 307	€ 307
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 32	-€ 23	-€ 10	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Jheronimus Atelierprijs, Lucasprijs, Atelierbeleid, Huis Culturele Makers, Impuls Cultuurstad van het					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Jheronimus Atelierprijs is een prijs voor de meest ondernemende student. Die ontvangt een jaar lang een atelierruimte en plek voor een kunstwerk in de openbare ruimte in 's-Hertogenbosch. Dit zorgt voor ondersteuning van het makersklimaat en professionalisering van de winnaar.
Lucasprijs is een prijs voor de meest onderscheidende afstudeerder van St. Joost en de winnaar ontvangt een geldbedrag van € 2.500.
Met Impuls Cultuurstad van het Zuiden geven we invulling aan de doelstellingen uit het bestuursakkoord rondom het op de kaart zetten van 's-Hertogenbosch als Cultuurstad. Hierbij ondersteunen we kunstwerken in de openbare ruimte, nieuwe ontwikkelingen voor culturele instellingen en ondersteuning van uitblinkende creatieve makers.
Budget van Huis Culturele Makers wordt ingezet voor het ontwikkelen van creatieve hubs, waarbij maatschappelijke en culturele organisaties samen een plek ontwikkelen voor kruisbestuivingen, maatschappelijke oplossingen en ontwikkeling van creatieve makers. Invulling hiervan is Lokaal 0.62, een creatieve hub in de Maaspoort dat plek geeft aan 35 startende en gevestigde makers, die samen met de buurt een plek ontwikkelen.
Atelierbeleid is uitvoer geven aan het Atelier- en Broedplaatsenbeleid. De gemeente beheert en verhuurt ongeveer 200 ateliers aan creatieve makers in de stad. Het budget gaat naar het beheer van de betreffende panden.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De Jheronimus Atelierprijs en Lucasprijs zijn prijzen in samenwerking met St. Joost/Avans. De andere Brabantse gemeentes waar de opleidingen gevestigd zijn bieden iets soortgelijks aan. De prijzen worden uitgereikt door een externe jury.
Impuls Cultuurstad van het Zuiden heeft volledige beleidsvrijheid. Het Atelierbeleid is in principe ook vrij inzetbaar, maar heeft effect op de inzet van panden van Maatschappelijk Vastgoed. De kosten zullen dan geleidelijk afgebouwd moeten worden vanaf 2030.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Het budget van Atelierbeleid liggen meerjarige verplichtingen aan ten grondslag, die kan geleidelijk worden afgebouwd vanaf 2030. Voor de overige budgetten is geen meerjarige verplichting.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Markten
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	Marktverordering Gemeente 's-Hertogenbosch 2021
Doelstelling(en) begroting: *1*	Doelstelling is markten kostendekkend te organiseren en begeleiden. Hierover is het afgelopen jaar n.a.v. verschillende moties ook gecommuniceerd. Dit is gezien de terugloop van het aantal marktkooplieden en de stijgende kosten (en toename van toegerekende kosten) een steeds grotere uitdaging. Daarbij is een kostenreductie binnen het aanbod van de huidige markten geen mogelijkheid, eerder is een kostentoename te verwachten. Dit is in lijn met eerdere beantwoording van diverse moties.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 571					
Realisatie baten 2025	-€ 451					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 585	€ 604	€ 603	€ 602	€ 602
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 484	-€ 491	-€ 491	-€ 491	-€ 491
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Het organiseren en begeleiden van markten in de binnenstad van de 's-Hertogenbosch en in de kernen van de gemeente '-s-Hertogenbosch. Daarbij is het opgave om deze markten kostenneutraal te organiseren.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Het college is bevoegd te besluiten de markt niet te laten plaatsvinden, onmiddellijk te beëindigen, anders op te stellen of in te richten indien het college dat, op grond van weersomstandigheden, calamiteiten of andere oorzaken, noodzakelijk acht. Beleidsvrijheid is er dus.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Er zijn vergunningen verstrekt aan marktkooplieden die nog een verschillende looptijd kennen (vergunningen worden afgegeven met een looptijd van 10 jaar).

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Monumentenzorg
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Conditieafhankelijk MeerjarenOnderhoudsPlanning (MJOP) obv Nen 2767
Doelstelling(en) begroting: *1*	De (rijks)monumenten uit de gemeentelijke vastgoedportefeuille, inclusief vier niet verhuurbare objecten (kerktorens / molen) worden op een op de monumentenstatus, afgestemde, doelmatige wijze in stand gehouden.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 800					
Realisatie baten 2025	-€ 5					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 771	€ 774	€ 756	€ 752	€ 748
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 15	-€ 15	-€ 15	-€ 15	-€ 15
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Op dit product vindt het beheer en onderhoud plaats aan kunstwerken, monumenten, molens en kerktorens. Daarbij bestaan de kosten voor meer dan € 328K uit kapitaallasten. Het overige deel wordt gebruikt om het onderhoud uit te voeren.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeente onderhoudt op geaggregeerd conditiescore 3. Dat komt neer op sober en doelmatig onderhoud

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Doordat een groot deel van het budget vast staat voor al gedane investeringen is er slechts een beperkt deel nog beïnvloedbaar. Bij desinvestering ontstaat er een boekverlies, onderhoud valt vrij.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Onderhoud openbare ruimte (excl. Riolering)
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Beleidsplan Beheer openbare ruimte
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Meer ruimte voor groen en water - Realiseren van een mooier en prettiger woonklimaat - Mogelijkheden creëren voor beweging, ontmoeting, recreatie en natuur - Veilige omgeving voor de weggebruiker en omgeving. - Met openbare verlichtingsniveau voldoen aan CROW normen en aan keurmerk Veilig wonen.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 45.454					
Realisatie baten 2025	-€ 4.182					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 42.982	€ 46.000	€ 46.066	€ 46.373	€ 46.759
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 922	-€ 936	-€ 936	-€ 936	-€ 936
Inzet reserves	-€ 288	€ 2.086	-€ 561	-€ 561	-€ 561	-€ 561
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Binnen dit product vinden alle onderhoudswerkzaamheden plaats in de openbare ruimte, zoals groendonderhoud, wegonderhoud, het reinigen van de openbare ruimte, openbare verlichting etc.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeente is verantwoordelijk voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De raad bepaalt op welk kwaliteitsniveau dat gebeurt.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Gemeenten hebben een zorgplicht om de technische veiligheid van de openbare ruimte te waarborgen. Dit betekent dat zij moeten kunnen aantonen dat ze objecten regelmatig inspecteren en onderhoud plegen, om schade en nalatigheid te voorkomen. Maatregelen mogen derhalve niet leiden tot een verlaging van het onderhoudsniveau tot onder het niveau waardoor de gemeente nalatig is in het uitvoeren van haar zorgplicht. Als daardoor schade ontstaat, kan zij aansprakelijk worden gesteld.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Onroerende zaken
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Vastgoedregels
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Sturing op een efficiënte, effectieve en flexibele vastgoedvoorraad - Gebouwen met een goed kwaliteitsniveau, duurzaam en veilig - Continu proces van verduurzaming - Tevreden huurders en gebruikers

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 12.574					
Realisatie baten 2025	-€ 7.119					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 14.601	€ 14.948	€ 14.779	€ 14.595	€ 14.114
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 7.446	-€ 7.638	-€ 7.645	-€ 7.653	-€ 7.653
Inzet reserves	-€ 8.274	-€ 8.986	-€ 10.141	-€ 10.061	-€ 9.981	-€ 9.901
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

- Beheer van het gemeentelijk vastgoed (alle eigenaarslasten en huurinkomsten rondom het gemeentelijk vastgoed.)

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeente heeft beleidsvrijheid om het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed vorm te geven, dit is vastgelegd in de Gemeentewet. Daarnaast is echter de volgende wetgeving relevant: Wabo (omgevingswet), Bouwbesluit, Burgerlijk Wetboek (schade), BBV (begroting). Enkele gebruikte normen, kaders en beleidsdocumenten: NEN 2767 (technische staat), Accommodatiebeleid, Vastgoedregels, Meerjarenonderhoudsplan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De gemeente 's-hertogenbosch heeft de kwaliteit van het onderhoud vastgesteld op een niveau zodat het vastgoed op een doelmatige manier wordt onderhouden en daarbij de huurkosten voor de gemeentelijke partners zo laag mogelijk blijft. De gemeente hanteert voor de verhuur van het maatschappelijk vastgoed het uitgangpunt van kostendekkende huur. Hierdoor is het niet mogelijk om budgettaire besparingen te realiseren. Aanpassing van de kosten zou leiden tot lagere (of hogere) huurtarieven voor onze maatschappelijke partners.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Openbare veiligheid
Portefeuillehouder:	Jack Mikkers
Beleidskaders: *1*	Algemeen: - Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 - Bestuursakkoord 2022-2026 - Legesverordening - Algemene Plaatselijke Verordening - Beleidsplan VRBN 2024-2027 - Regionaal Veiligheidsplan 2023-2026 - Evenementenbeleid - Horecabeleid - Coffeeshopbeleid - Camerabeleid - Stadstoezicht - BP tav dieren - Landelijk kader Zorg en Veiligheidshuizen: 'Met zorg aangepakt' - Samenwerkingsconvenant ZVH BNO - Wet gegevensverwerking samenwerkingsverbanden en Besluit gegevensverwerking samenwerkingsverbanden
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Totaal aantal misdrijven 52 per 1000 inwoners in 2026 - Rapportcijfer veiligheid in de buurt gemiddeld minimaal 7,0 in 2026 - Positie 's-Hertogenbosch landelijk plek 20 in 2026 Het Zorg en Veiligheidshuis staat voor een veilige en veerkrachtige samenleving. Wij richten ons op het voorkomen en terugdringen van criminaliteit en ernstige overlast in de regio. Het Zorg- en Veiligheidshuis is een samenwerkingsverband waarin zorg- en strafpartners en gemeenten, onder eenduidige regie, werken aan complexe zorg- en veiligheidsproblemen. De doelstelling van de samenwerking is bijdragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie, het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval. Dit gebeurt door een combinatie van repressie, bestuurlijke interventies en zorg, hetgeen moet worden gezien als een zwaarwegend algemeen belang. Naast de regie op de samenwerking in casuïstiek heeft het Zorg en veiligheidshuis ook als doel de netwerksamenwerking op tactisch en strategisch niveau te bevorderen in de regio Brabant Noordoost en Oost Brabant.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	€ 12.797					
Realisatie baten 2025	-€ 1.580					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 15.959	€ 14.166	€ 13.826	€ 13.801	€ 13.478
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 2.982	-€ 2.839	-€ 2.836	-€ 2.753	-€ 2.558
Inzet reserves	-€ 14	-€ 52	-€ 107	-€ 107	-€ 107	-€ 107
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Vanuit de afdeling OOV brede inzet op thema's:
- Ondermijning
- Maatschappelijke onrust
- Digitale Veiligheid
- Veilige basis

Binnen deze thema's vindt beleidsontwikkeling en regievoering plaats, juridische inzet en handhaving, vergunningverlening, beleidsuitvoerende taken en informatievoorziening en analyse op strategisch, tactisch en operationeel niveau.

Vanuit de afdeling ST:
- Toezicht en handhaving in de openbare ruimte

Vanuit de afdeling BP:
- Dierenwelzijn
- Beheer en onderhoud bluswatervoorziening

Vanuit Zorg- en Veiligheidshuis:
- Procesregie bij complexe casuïstiek: het coördineren en faciliteren van de samenwerking tussen de netwerkpartners door middel van het organiseren van casusoverleggen waar complexe casuïstiek wordt besproken.
- Het functioneren als kennisknooppunt en vraagbaak voor domeinoverstijgende zorg- en veiligheidsproblematiek.
- Radar voor trends en ontwikkelingen op domeinoverstijgende zorg- en veiligheidsproblematiek.
- Netwerkregie op de samenwerking.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De activiteiten volgen grotendeels uit vastgesteld beleid of wettelijke taken (bijv. ook tav burgemeestersbevoegdheden)
Beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering is beperkt, in die zin dat de uitvoering is gericht op uitvoering van beleid of invulling van de wettelijke taak. Bijvoorbeeld:
- Minder Bibob onderzoeken, minder screeningscapaciteit of beperkte toepassing kunnen reële veiligheidsrisico's opleveren omdat we het al toepassen op sectoren met groter risico. Daarnaast afnemende preventieve werking en niet voldoen aan Brabantse Norm. Ook juridisch risico irt rechtzekerheidsbeginsel.
- Budget voor wijk en veiligheid is nodig om burgerinitiatieven te kunnen ondersteunen (bijv. opleidingen en materialen buurtpreventieteams) en invulling te geven aan de buurtwagen. Zonder deze middelen stopt de ondersteuning en missen we het potentieel in de wijk dat nodig is om veiligheid te kunnen waarborgen 'samen maken we een veilig 's-Hertogenbosch'. Inwoners hebben hier direct last van. Dit komt onze reputatie tevens niet ten goede.
- Uren voor informatievoorziening terugbrengen zou zorgen voor minder duiding en verdieping op het gebied van data-analyse en onderzoek. Problemen worden nog steeds gevonden maar minder verklaard waardoor analyses oppervlakkig blijven. Beleidsmedewerkers zullen vaker zelf onderzoek moeten doen. Dit kost hen extra tijd en is minder efficiënt.

De mate van beleidsvrijheid is bij het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) zeer beperkt. ZVH is een samenwerkingsverband tussen 10 gemeenten binnen Brabant Noord-Oost. De gemeente 's-Hertogenbosch is de beheergemeente van het ZVH. Bovenstaande bedragen vallen dus binnen de administratie van 's-Hertogenbosch, maar dit is geen geld wat wij ter beschikking hebben. Wij betalen jaarlijks een bijdrage aan ZVH.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Ten aanzien van de samenwerkingsverbanden/ externe partijen gelden veelal meerjarige verplichtingen en/of beperkte beïnvloedbaarheid ivm samenwerkingsafspraken met meerdere gemeenten. Taken zelf uitvoeren kan in de regel niet ivm specialismes en/of is in het kader van efficiency niet slim.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Openlucht recreatie
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Sportvisie en programma begroting
Doelstelling(en) begroting: *1*	

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 201					
Realisatie baten 2025	-€ 105					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 368	€ 374	€ 372	€ 332	€ 324
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 116	-€ 118	-€ 118	-€ 118	-€ 118
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?
Beheer van recreatievoorzieningen (strandbaden, volkstuinen)
Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?
geen wettelijke verplichting
Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?
beïnvloedbaar met uitzondering van lopende pachtcontracten.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Openluchtsport
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Sportvisie
Doelstelling(en) begroting: *1*	Het aanbieden van sportaccommodaties tegen maatschappelijke tarieven

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 2.849					
Realisatie baten 2025	-€ 501					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 3.111	€ 3.150	€ 3.053	€ 2.919	€ 2.680
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 492	-€ 661	-€ 660	-€ 659	-€ 658
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Het team Buitensport is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de buitensportaccommodaties (openluchtsport) in 's-Hertogenbosch. Zij zorgen ervoor dat sportverenigingen en andere gebruikers veilig en goed gebruik kunnen maken van de velden, kleedkamers en andere faciliteiten. Ook zijn zij betrokken bij nieuwbouw- en renovatieprojecten en ondersteunen zij bij duurzaamheidsvraagstukken.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Geen wettelijke verplichting

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

beïnvloedbaar: rekening houdend met meerjaren contracten op onderhoud en beheer.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Overhead
Portefeuillehouder:	Rutger Schonis
Beleidskaders: *1*	Geen /Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV)
Doelstelling(en) begroting: *1*	Het aansturen van de bedrijfsvoering, en het invullen van de daarvoor benodigde advisering en ondersteuning, van de sector (SB).

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 587					
Realisatie baten 2025	€ 88					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 585	€ 604	€ 604	€ 604	€ 604
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 175	-€ 178	-€ 178	-€ 178	-€ 178
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Binnen dit product worden de salarislasten binnen SB geregistreerd. Het gaat hierbij naast de kosten van aansturing binnen het primaire proces ook om de ondersteunende diensten zoals personeelsmanagement en financieel management.
De activiteiten die plaatsvinden op dit product betreffen:
- Financiële administratie, advisering, werkzaamheden planning en control cyclus.
- Business control, informatievoorziening, interne controle en auditing.
- Juridische advisering, subsidiebureau, klachtenafhandeling, bezwaar en beroep.
- Personeelsadvisering, personele administratie en werving van medewerkers.
- Advisering op het gebied van communicatie en communicatie-uitingen.
- Management van de organisatie.
- Secretariële ondersteuning van het management en de teamleiders.

De kosten zijn gecorrigeerd met de toerekening aan investeringen en heffingen, welke bij de invoering van het taakveld overhead structureel zijn gecorrigeerd.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De keuze kan worden gemaakt om minder ondersteuning te bieden aan lijn.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Het gaat hierbij om personeel. Daarbij is niet altijd directe beïnvloedbaarheid mogelijk. Wanneer dit zonder incidentele kosten wordt gerealiseerd is het alleen mogelijk bij natuurlijk verloop.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Overige baten en lasten Vastgoed
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Vastgoedregels
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Sturing op een efficiënte, effectieve en flexibele vastgoedvoorraad - Gebouwen met een goed kwaliteitsniveau, duurzaam en veilig - Continu proces van verduurzaming - Tevreden huurders en gebruikers

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 1.172					
Realisatie baten 2025	-€ 1.270					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 1.817	€ 1.427	€ 1.421	€ 1.415	€ 1.409
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 852	-€ 1.167	-€ 1.167	-€ 1.167	-€ 1.167
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Beheer van het gemeentelijk vastgoed (alle eigenaarslasten en huurinkomsten rondom het gemeentelijk vastgoed.)

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeente heeft beleidsvrijheid om het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed vorm te geven, dit is vastgelegd in de Gemeentewet. Daarnaast is echter de volgende wetgeving relevant: Wabo (omgevingswet), Bouwbesluit, Burgerlijk Wetboek (schade), BBV (begroting). Enkele gebruikte normen, kaders en beleidsdocumenten: NEN 2767 (technische staat), Accommodatiebeleid, Vastgoedregels, Meerjarenonderhoudsplan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De gemeente 's-hertogenbosch heeft de kwaliteit van het onderhoud vastgesteld op een niveau zodat het vastgoed op een doelmatige manier wordt onderhouden en daarbij de huurkosten voor de gemeentelijke partners zo laag mogelijk blijft. De gemeente hanteert voor de verhuur van het maatschappelijk vastgoed het uitgangpunt van kostendekkende huur. Hierdoor is het niet mogelijk om budgettaire besparingen te realiseren. Aanpassing van de kosten zou leiden tot lagere (of hogere) huurtarieven voor onze maatschappelijke partners.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Parkeren
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	Bureau Parkeren sluit aan bij beleidslijnen en programma's van andere afdelingen. Daarnaast wordt jaarlijks de Verordening op de heffing en invordering van Parkeerbelastingen vastgesteld. Periodiek wordt het aanwijzingsbesluit opnieuw vastgesteld op basis van wijzigingen in de openbare ruimte, ontwikkelingen in beleidslijnen en programma's van andere afdelingen en/of tariefswijzigingen.
Doelstelling(en) begroting: *1*	Kostendekkende exploitatie met een afdracht van ca. 8 miljoen euro aan de algemene middelen.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 16.167					
Realisatie baten 2025	-€ 25.400					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 17.865	€ 17.039	€ 16.567	€ 16.333	€ 16.235
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 26.828	-€ 26.814	-€ 26.616	-€ 26.624	-€ 26.624
Inzet reserves	€ 1.286	€ 1.248	€ 1.414	€ 1.609	€ 1.782	€ 1.983
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

- Uitgifte van ontheffingen en vergunningen
- Parkeerhandhaving en opleggen NHA's
- Behandelen van bezwaren op NHA's
- Beheer en bemanning parkeergarages
- Beheer en bemanning transferia en (bemande) fietsenstallingen
- Beheer en instandhouding gebruikersdeel gebouwde parkeervoorzieningen en automaten straatparkeren
- Vaststellen van uitvoerend parkeerbeleid, tarieven en parkeerregulering
- Monitoring parkeergebruik / parkeerdruk in gebouwde parkeervoorzieningen en straatparkeren
- Klantcontact
- Advisering overige afdelingen

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Bureau Parkeren is in grote mate volgend op beleid van andere afdelingen en/of bestuurlijke besluitvorming. Hierbij valt te denken aan de bemanning van parkeergarages en fietsenstallingen.

In de handhaving is een zekere mate van vrijheid denkbaar, waarbij bezwaarafhandeling tot de wettelijke taken behoord. De mate van vrijheid kenmerkt zich primair in verhoging van opbrengst, in mindere mate tot kostenbesparing.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Parkeertarieven worden vastgesteld o.b.v. bestuurlijk besluit, waarbij politieke keuzes (te denken valt aan het bestuursakkoord en/of richting van mobiliteitsbeleid en programma's) maatgevend zijn.

In de uitvoering van parkeerhandhaving bestaat grotere vrijheid, deze richt zich primair op verhoging van de baten.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	regeling professionele kunsten
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Cultuurnota cultuur maakt mensen
Doelstelling(en) begroting: *1*	Versterken/Vernieuwen/Verbinden

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 18.521					
Realisatie baten 2025	-€ 395					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 18.857	€ 18.964	€ 18.569	€ 18.506	€ 18.505
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 201	-€ 204	-€ 204	-€ 204	-€ 204
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting	Inclusief de subsidie aan Huis73, ZNTM, Verkadefabriek, Willem Twee, Design Museum, Theaterfestival Boulevard, Het Noordbrabants Museum					

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Deze activiteiten betreffen een groot deel van de culturele activiteiten die in 's-Hertogenbosch ontwikkeld worden en/of hier plaatsvinden.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Voor het overgrote deel is sprake van beleidsvrijheid, met uitzondering waar het gaat om de werkzaamheden in de subsidierelatie ten aanzien van de bibliotheekfunctie binnen onze gemeente. Daarnaast hebben meerdere culturele organisaties meerjarensubsidie van het Rijk en/of Provincie ontvangen waarbij de bijdrage van de gemeente onderdeel is van de totaalbegroting. Wanneer uitvoeringscapaciteit wordt weggenomen, kan dit de subsidierelatie tussen organisatie en andere overheden raken. Dit zal ook negatieve invloed hebben op de samenwerkingsrelatie tussen gemeente, Provincie en Rijk.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De subsidies aan de organisaties kunnen niet in een keer worden afgebouwd. De organisaties hebben meerjarige verplichtingen lopen.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Riolering
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Programma Water en Riolering (PWR)
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Beschermen van de fysieke leefomgeving - Beschermen van de volksgezondheid - Bijdragen aan een klimaatbestendige en groene omgeving - Bijdragen aan de energietransitie en circulaire economie

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 11.049					
Realisatie baten 2025	-€ 14.052					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 11.607	€ 11.973	€ 11.973	€ 11.973	€ 11.973
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 14.246	-€ 14.653	-€ 14.653	-€ 14.653	-€ 14.653
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Voor riolering geldt dat dit een gesloten systeem is, bezuinigen hierop heeft geen effect. Binnen dit product vindt het onderhoud en beheer van de riolering plaats.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Gemeenten hebben de wettelijke zorgplicht voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Kosten op het gebied van riolering zijn beïnvloedbaar, maar leiden niet tot een budgettair effect.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Speciaal (vgz) onderwijs, onderw.huisv. (o+b)
Portefeuillehouder:	Mariève Craste
Beleidskaders: *1*	Beleidskader onderwijshuisvesting (oktober 2023)
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Gebouwen met een goed kwaliteitsniveau, duurzaam en veilig - Tevreden huurders en gebruikers

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 2.854					
Realisatie baten 2025	-€ 1.589					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 2.276	€ 2.266	€ 2.246	€ 2.228	€ 2.186
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 656	-€ 666	-€ 666	-€ 666	-€ 666
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Beheer van het gemeentelijk vastgoed m.b.t. onderwijshuisvesting (alle eigenaarslasten en huurinkomsten m.b.t. kinderopvang rondom dit vastgoed.)

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeente heeft beleidsvrijheid om het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed vorm te geven, dit is vastgelegd in de Gemeentewet. Daarnaast is echter de volgende wetgeving relevant: Wet op het primair onderwijs en wet op het voortgezet onderwijs, Wabo (omgevingswet), Bouwbesluit, Burgerlijk Wetboek (schade), BBV (begroting). Enkele gebruikte normen, kaders en beleidsdocumenten: NEN 2767 (technische staat), Accommodatiebeleid, Vastgoedregels, Meerjarenonderhoudsplan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De gemeente 's-hertogenbosch heeft de kwaliteit van het onderhoud vastgesteld op een niveau zodat het vastgoed op een doelmatige manier wordt onderhouden. Een lager onderhoudsniveau heeft tot gevolg dat het vastgoed niet veilig en doelmatig ingezet kan worden. De beleidshuur voor kinderopvang is marktconform, aanpassing hiervan zal leiden tot leegstand.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Sport algemeen
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	Sportvisie
Doelstelling(en) begroting: *1*	Aanbod sportvoorzieningen

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 6.439					
Realisatie baten 2025	-€ 937					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 7.112	€ 6.952	€ 6.951	€ 6.937	€ 6.911
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 1.052	-€ 1.069	-€ 1.069	-€ 1.069	-€ 1.069
Inzet reserves	-€ 942	-€ 546	-€ 925	-€ 910	-€ 879	-€ 766
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Bijdrage en subsidieverlening

Beleid en Strategie:

Het team Beleid en Strategie is verantwoordelijk voor het opstellen, monitoren en actualiseren van het sport- en beweegbeleid. Ze schrijven college- en raadsvoorstellen, voeren overleg met de wethouder, beantwoorden vragen van de gemeenteraad en leveren input voor begroting en jaarrekening. Daarnaast zijn zij vaak projectleider op hun eigen deelonderwerpen en werken zij nauw samen met collega's van Beheer en Exploitatie aan beleidsontwikkeling en implementatie.

Bureau Bedrijfsvoering:

Secretariaat:

Het secretariaat is het eerste aanspreekpunt van de afdeling Sport en Recreatie. De medewerkers zorgen voor de administratieve ondersteuning van de teams en het management. Zij zijn verantwoordelijk voor het beheren van agenda's, het organiseren van bijeenkomsten, verslaglegging en het coördineren van informatiestromen binnen de afdeling.

Bedrijfsvoering:

Het team Bedrijfsvoering houdt zich bezig met de financiële en administratieve processen binnen de afdeling. Denk hierbij aan het opstellen van begrotingen, bewaken van budgetten, verantwoording van subsidies en het ondersteunen van de afdelingsbrede planning- en controlcyclus. Ook houden zij zich bezig met de formatieplanning en het ondersteunen bij in- en uitstroom van personeel.

Onderhoudsvoorziening sportvoorzieningen:

De jaarlijkse storting in deze voorziening is nodig om de gemeentelijke sportvoorzieningen zodanig te onderhouden zodat deze tegen een maatschappelijk tarief verhuurd kunnen worden aan lokale sportaanbieders.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

volledige beleidsvrijheid

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

meerderjarige onderhoudscontracten, personele contracten

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Sport en Bewegen
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	- Sport- en beweegvisie - Gezond Actief Leven Akkoord
Doelstelling(en) begroting: *1*	**Bewegen voor Iedereen:** In 2040 voldoet 75% van de Nederlanders aan de beweegrichtlijnen. Ze bewegen dagelijks voldoende om gezondheidsschade als gevolg van lichamelijk inactiviteit te voorkomen. Dat is tenminste de ambitie van onze rijksoverheid. Wij delen die ambitie en willen daar een bijdrage aan leveren door ook in 's-Hertogenbosch het aantal inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijnen jaarlijks te laten groeien. Bij die inspanningen hebben we extra aandacht voor de wijken met een gezondheidsachterstand en beweeg armoede omdat dagelijks bewegen alles behalve een vanzelfsprekendheid is. **Sportieve infrastructuur:** Onze sportieve infrastructuur is het geheel van (sport)accommodaties, de inrichting van de openbare ruimte en de organisaties in de gemeente die sport en beweegactiviteiten aanbieden. We willen dat deze sportieve infrastructuur voorziet in de sport en beweegbehoefte van onze inwoners. Ook willen we dat accommodaties, de openbare ruime en de sportaanbieders, aan inwoners die niet of niet voldoende bewegen, een uitdaging bieden om dat wel te gaan doen. Daarnaast willen we de sportinfrastructuur verder verduurzamen in de brede zin van het woord. **Sport als middel:** We willen de positieve waarden van sport en bewegen optimaal benutten door een wezenlijke bijdrage te leveren aan de bredere maatschappelijk opgaven en thema's zoals gezondheid, eenzaamheid, inclusie, talentontwikkeling en kansengelijkheid. We doen dit door intensief samen te werken met onderwijs, welzijn en gezondheidsorganisaties, maar ook door het sport en beweegaanbod nog beter te laten aansluiten bij de behoeften en mogelijkheden van onze inwoners.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Realisatie lasten 2025	€ 4.114					
Realisatie baten 2025	-€ 1.792					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 4.281	€ 4.358	€ 4.358	€ 4.358	€ 4.354
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 1.832	-€ 1.837	-€ 1.837	-€ 1.837	-€ 1.837
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Het bureau Sport en Bewegen, een uitvoerend orgaan, is verantwoordelijk voor de uitvoering van sportstimuleringsactiviteiten en vormt de verbindende schakel tussen beleid, inwoners en samenwerkingspartners zoals sportaanbieders, welzijnsorganisaties en scholen.

Algemeen:
Binnen het team Sport en Bewegen Algemeen zijn ondersteunende en verbindende rollen samengebracht. Denk aan de coördinator Sport & Preventie, de stagecoördinator en de coördinator Sport Support, die zich inzet om verbindingen te leggen tussen sportaanbieders en het bedrijfsleven.
Communicatie:
Dit team verzorgt de communicatie voor de hele afdeling. Van strategisch communicatieadvies, campagnes en het ontwikkelen van communicatiemiddelen (zoals flyers, posters en content voor sociale media) tot het beheer van de website en het bestellen van S-PORT-giveaways. Hoe eerder zij betrokken worden bij een initiatief, hoe effectiever de communicatie kan zijn.
Sport- en Beweegaanbieders:
Dit team ondersteunt sportverenigingen en sportaanbieders bij het toekomstbestendig organiseren van hun activiteiten. Ze bieden advies en ondersteuning bij uiteenlopende vraagstukken, zoals vrijwilligersbeleid, ledenwerving, financiën en sociale veiligheid. Ook versterken ze het netwerk tussen sportaanbieders onderling.
'S-PORTPLUS:
In dit team werken consulenten en buurtsportcoaches aan het in beweging brengen van volwassenen, senioren en mensen met een beperking. Ze ondersteunen inwoners individueel en zetten projecten op samen met zorg- en welzijnspartijen. Dankzij hun kennis van het lokale netwerk kunnen zij mensen begeleiden naar passend sport- en beweegaanbod in de wijk.
Jongeren:
Met consulenten en buurtsportwerkers is het team Jongeren actief op elke middelbare school en in de wijk in 's-Hertogenbosch. Zij zijn er voor beweegvragen van jongeren en stimuleren een actieve leefstijl door sportactiviteiten en het begeleiden van jongeren naar passend beweegaanbod.
Kids:
De combinatiefunctionarissen richten zich op kinderen van 0-12 jaar. Samen met partners in het onderwijs en de kinderopvang stimuleren zij dagelijks bewegen en kijken naar de verantwoordelijkheid van de professionals om bewegen gedurende de dag te borgen in de activiteiten.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De beleidsvrijheid is ruim. Er gelden niet veel wettelijke taken en verplichtingen waar aan moeten worden voldaan. Er dient wel uitvoering te worden gegeven aan de door de raad vastgestelde sport- en beweegvisie. Ook wordt sport als middel ingezet op andere beleidsterreinen zoals eenzaamheid, sociale structuur en gezondheid

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Binnen de vastgestelde beleidskaders is er veel ruimte om inzet te beïnvloeden. Er zijn wel financieringsbronnen waar cofinanciering verplicht is (Brede Regeling Combinatiefuncties).
Wel zijn er een aantal producten met jarenlange ervaringen waar wijzigingen in financiering zullen leiden tot het verminderen van sportdeelname.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Stadslab
Portefeuillehouder:	Ralph Geers
Beleidskaders: *1*	Programma Datastad
Doelstelling(en) begroting: *1*	Vanuit de programmalijn Slimme oplossingen voor de samenleving (ambitie Den Bosch Datastad) stimuleren we de ontwikkeling van praktische data-oplossingen en toepassingen voor maatschappelijke vraagstukken.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 253					
Realisatie baten 2025	-€ 46					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 80	€ 81	€ 81	€ 81	€ 81
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Het IoT-stadslab, onderdeel van het IKDB, is dé plek voor het ontwikkelen, testen en lanceren van innovaties in de slimme buitenruimte. Een plek voor gemeente, onderwijs en het bedrijfsleven waar kan worden geëxperimenteerd met slimme oplossingen voor een gezonde, veilige openbare ruimte. Denk hierbij aan intelligente bodemvochtigheidmeters voor bomen, slimme straatverlichting voor het vergroten van veiligheid in de stad en slimme speeltoestellen voor het bevorderen van gebruik. Al deze data wordt samengebracht in een digitale kopie van de stad om de leefomgeving voor de bewoners nog slimmer te kunnen inrichten en beheren. In het IoT Stadslab werken opdrachtgevers, studenten en bedrijven nauw samen om multidisciplinair van elkaar te kunnen leren.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Grote mate van beleidsvrijheid.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Grote mate van beïnvloedbaarheid door kortlopende verplichtingen binnen het IKDB.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Vastgoed parken e.d.
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Vastgoedregels
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Sturing op een efficiënte, effectieve en flexibele vastgoedvoorraad - Gebouwen met een goed kwaliteitsniveau, duurzaam en veilig - Continu proces van verduurzaming - Tevreden huurders en gebruikers

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 634					
Realisatie baten 2025	-€ 107					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 595	€ 573	€ 571	€ 571	€ 571
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 134	-€ 136	-€ 136	-€ 136	-€ 136
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Beheer van het gemeentelijk vastgoed (alle eigenaarslasten en huurinkomsten rondom het gemeentelijk vastgoed.) Binnen dit product vindt het onderhoud aan de gemeentelijke wijkonderkomens en de gemeentelijke dierenparken plaats.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeente heeft beleidsvrijheid om het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed vorm te geven, dit is vastgelegd in de Gemeentewet. Daarnaast is echter de volgende wetgeving relevant: Wabo (omgevingswet), Bouwbesluit, Burgerlijk Wetboek (schade), BBV (begroting). Enkele gebruikte normen, kaders en beleidsdocumenten: NEN 2767 (technische staat), Accommodatiebeleid, Vastgoedregels, Meerjarenonderhoudsplan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De gemeente 's-hertogenbosch heeft de kwaliteit van het onderhoud vastgesteld op een niveau zodat het vastgoed op een doelmatige manier wordt onderhouden en daarbij de huurkosten voor de gemeentelijke partners zo laag mogelijk blijft. De gemeente hanteert voor de verhuur van het maatschappelijk vastgoed het uitgangpunt van kostendekkende huur. Hierdoor is het niet mogelijk om budgettaire besparingen te realiseren. Aanpassing van de kosten zou leiden tot lagere (of hogere) huurtarieven voor onze maatschappelijke partners.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Vennootschapsbelasting (Vpb)
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	Wetgeving rondom vennootschapsbelasting
Doelstelling(en) begroting: *1*	n.v.t.

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	-€ 845					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 200	€ 200	€ 200	€ 200	€ 200
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De jaarlijks te betalen vennootschapsbelasting over de vennootschapsbelastingplichtige bedrijfsmatige activiteiten van de Gemeentelijke afdeling Afvalstoffendienst.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Geen, betreft een wettelijke verplichting voor de jaarlijks te betalen vennootschapsbelasting.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Afhankelijk van het werkelijk bedrijfsmatig resultaat. Hoger bedrijfsresultaat leidt tot hogere VPB afdracht.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Vgz onderwijs, excl onderwijshuisvesting
Portefeuillehouder:	Mariève Craste
Beleidskaders: *1*	Beleidskader onderwijshuisvesting (oktober 2023)
Doelstelling(en) begroting: *1*	- Gebouwen met een goed kwaliteitsniveau, duurzaam en veilig - Tevreden huurders en gebruikers

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 1.032					
Realisatie baten 2025	-€ 1					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 1.012	€ 1.005	€ 991	€ 975	€ 968
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Beheer van het gemeentelijk vastgoed m.b.t. onderwijshuisvesting (alle eigenaarslasten en huurinkomsten m.b.t. kinderopvang rondom dit vastgoed.)

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

De gemeente heeft beleidsvrijheid om het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed vorm te geven, dit is vastgelegd in de Gemeentewet. Daarnaast is echter de volgende wetgeving relevant: Wet op het primair onderwijs en wet op het voortgezet onderwijs, Wabo (omgevingswet), Bouwbesluit, Burgerlijk Wetboek (schade), BBV (begroting). Enkele gebruikte normen, kaders en beleidsdocumenten: NEN 2767 (technische staat), Accommodatiebeleid, Vastgoedregels, Meerjarenonderhoudsplan.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

De gemeente 's-hertogenbosch heeft de kwaliteit van het onderhoud vastgesteld op een niveau zodat het vastgoed op een doelmatige manier wordt onderhouden. Een lager onderhoudsniveau heeft tot gevolg dat het vastgoed niet veilig en doelmatig ingezet kan worden. De beleidshuur voor kinderopvang is marktconform, aanpassing hiervan zal leiden tot leegstand.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Volksfeesten
Portefeuillehouder:	Jack Mikkers
Beleidskaders: *1*	Beleid rondom volksfeesten is in ontwikkeling. Derhalve op dit moment geen mogelijkheid om op een juiste onderbouwde wijze iets te zeggen over een kostenbesparing en de wijze waarop. Vanaf 2025 worden voor het eerst gemeentebreed te kosten inzichtelijk gemaakt voor deze volksfeesten. Daarnaast is de strategische evenementenvisie in ontwikkeling. Dit zal toe gaan leiden dat kaders helder worden en daaruit zal een uitvoeringskader opgesteld dienen te worden.
Doelstelling(en) begroting: *1*	

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 2.867					
Realisatie baten 2025	-€ 536					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 3.047	€ 2.889	€ 2.888	€ 2.888	€ 2.887
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 655	-€ 665	-€ 665	-€ 665	-€ 665
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

De activiteiten rondom de volksfeesten Carnaval, Koningsdag en het (nog) niet als volksfeest aangemerkte evenement 11-11.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Die is er niet. Hierbij een eenvoudige verwijzing naar de edities carnaval en 11-11 tijdens Corona, het faciliteren van deze evenementen maakt dat er met name op gebied van veiligheid en leefbaarheid enige mate van grip op de situatie ontstaat. De toestroom bij een gefaciliteerde vorm van volksfeesten zal groter zijn dan wanneer dit niet het geval is.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Het indammen van de omvang van deze evenementen en de rolduidelijkheid die daarbij hoort is onderwerp van de strategische evenementenvisie. Deze visie is ontwikkeling. Dus om voor de volksfeesten op dit moment in kaart te brengen welke mogelijkheden er zijn om kosten te besparen komt simpelweg een jaar te vroeg.

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Voorlichting c.a., energiebesp.c.a., duurz. bouwe
Portefeuillehouder:	Wies Korver
Beleidskaders: *1*	
Doelstelling(en) begroting: *1*	Een aantrekkelijke openbare ruimte is, naast bruikbaar ook schoon, heel en veilig

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 44					
Realisatie baten 2025	€ 0					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 46	€ 47	€ 47	€ 47	€ 47
Begrote baten 2026 t/m 2030		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Eventuele toelichting	Betreft de wettelijke taak dierplaagbestrijding openbaar gebied. In de Wet publieke gezondheid (Wpg) is opgenomen dat de gemeente verantwoordelijk is voor de volksgezondheid. De gemeente dient op te treden in het geval van bijvoorbeeld een rattenplaag. Indien het een risico vormt voor de volksgezondheid.

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Nav klachten van de burgers wordt geacteerd. Daarbij worden plaagdieren die een risico zijn voor de volksgezondheid bestreden

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Geen, betreft een wettelijke taak

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

geen

Bijlage 2: Format voor wendbaar begroten

Product(en):	Zaalsport
Portefeuillehouder:	Jochem Huibers
Beleidskaders: *1*	sportvisie
Doelstelling(en) begroting: *1*	Aanbieden binnensportaccommodaties

x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Realisatie lasten 2025	€ 7.375					
Realisatie baten 2025	-€ 3.573					
Begrote lasten 2026 t/m 2030		€ 6.077	€ 6.208	€ 6.162	€ 6.137	€ 6.092
Begrote baten 2026 t/m 2030		-€ 2.154	-€ 2.249	-€ 2.249	-€ 2.249	-€ 2.249
Inzet reserves	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Eventuele toelichting						

Welke activiteiten vinden op dit product plaats?

Binnensport (verhuur):
Binnensport is het team dat zorgt voor het beheer en de verhuur van gemeentelijke binnensportaccommodaties. Zij streven naar een optimale bezetting: overdag voor het primair onderwijs en vanaf de middag voor breedtesport, topsport, inwoners en bedrijven met mooie initiatieven.
Maaspoort/ de Plek:
Dit team is verantwoordelijk voor de exploitatie van de Maaspoort, het sport- en eventcentrum van de stad. Hier worden (top)sportwedstrijden en evenementen georganiseerd. Het team zorgt voor een gastvrije ontvangst, professionele organisatie en het optimaal benutten van de mogelijkheden van deze unieke locatie.

Mate van beleidsvrijheid of vrijheid in de uitvoering *[denk aan wettelijke taak, samenwerkingsverband]* ?

Het maken en uitvoeren van sport- en beweegbeleid is geen wettelijke kerntaak van gemeenten, behalve voor wat betreft het aanbieden van voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs (gymlokalen voor scholen). Dit betekent dat gemeenten niet verplicht zijn om sportfaciliteiten te bouwen of te exploiteren, anders dan voor het bewegingsonderwijs. In de Bossche praktijk zijn echter bijna alle sportzalen ook in gebruik bij het onderwijs. Gemeenten bepalen zelf hoe ze zaalsport faciliteren. Dit kan variëren van het zelf in eigendom, beheer en onderhoud hebben van sporthallen en gymzalen, tot het subsidiëren van sportverenigingen voor het gebruik of beheer van hun accommodaties.

Gemeenten kunnen een eigen tarievenbeleid vaststellen voor het gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties. Vaak zijn deze tarieven niet kostendekkend, wat een vorm van impliciete subsidie is. De Mededingingswet biedt hier een uitzondering voor diensten van algemeen belang, waaronder sport.

Mate van beïnvloedbaarheid *[denk aan meerjarige verplichtingen e.d.]* ?

Binnensport (verhuur):
I.v.m. de wettelijke verplichting beperkt beïnvloedbaar. Tarieven kennen een sterke prijselasticiteit d.w.z. dat verhoging snel tot uitval van vraag zal leiden.
Maaspoort
Geen wettelijke taak. Tarieven kennen een sterke prijselasticiteit d.w.z. dat een verhoging van tarieven tot snelle uitval van vraag zal leiden.